

scenario za
Đ.Balašević

RANI MRAZ
Novi sad, 2005.

LIKOVİ (po ledu po/cn lpvan/u)
VASA/SREDOVEČNI VASA
NIKOLA /SREDOVEČNI NIKOLA
ANDRIJA /SREDOVECNI ANDRIJA
LOVRA SKELEDŽIJA
MALI AC A
BICIKLISTA/MAJSTOR MIŠIKA
MALA VIDRA/OLEANA
VEREBEŠ
BARONICA BESLIN
BARON BESLIN
EMIL "ŠRAC"
KARTAROŠ BRKA
Dr ŠEFER
KLINAC BONBONDŽIJA
TILA ŠEFER
KAPETAN NAĐMANDIĆ
NAREDNIK VUKOVIĆ
DANČO/BRAT 1
BRAT 2
LAĐAR
BLIZNAKINJE
TETOVIRAČ
CRNA VERICA
SEP BUCI
ZALIZANKO
IRENKA KELNERICA
JELICA
ARANKA
BORIŠA REZANČEV
POTPORUČNIK NOVAK
BOLNIČAR
AUSTRIJSKI OFICIR
KOZAK
ATAMAN DANILOV
VLADIMIR MAKSIMIĆ
KNJEGINJA
ĐURA SLOVAK
ŠTUKON

1. SKELA (ext. dan)

Krupan, najkrupniji plan zlatnog krsta, tako da se prvo lagano otkrivaju ornamenti na njemu, iz kojih se kadar polako izvlači...

GLAS (off): Oko mog ujaka mišljenja su bila podeljena... Svi su mislili daje teški drkoš, samo je on mislio da nije... Ali... Kad je mati umrla, manje od godine za ocem, jedino mi je on ostao... I jedino sam ja ostao njemu...

Krst sada može da se vidi gotovo definisano, ali širenje kadra i dalje traje...

GLAS (off): I... Kad se posle mature ukazala prilika za Bogosloviju, pustio je da, kao i do tada, sam izaberem svoj put, mada mi se čini da i nije bilo puno da se bira? Sinče, rekao je, ako ti misliš da je ovo prilika da najzad i pred nama skidaju šešir na glavnom sokaku, onda dobro... Ali moraćeš zauvek da prelomiš između ovozemaljskih iskušenja, i zlatnog krsta? Kadar je već proširen tako da se vidi da je krst u stvari privezak na lančiću jedre seljančice i da se bezobrazno uvalio među grudi koje su prvenstveno i zaslužile atribut kojim je mlada

scenario za
Đ.Balašević

RANI MRAZ
Novi sad, 2005.

LIKOV I (po ledu po/cn Ipván/u) VASA/SREDOVEČNI VASA
NIKOLA /SREDOVEČNI NIKOLA ANDRIJA /SREDOVECNI
ANDRIJA LOVRA SKELEDŽIJA
MALI AC A
BICIKLISTA/MAJSTOR MIŠIKA MALA VIDRA/OLEANA
VEREBEŠ
BARONICA BESLIN
BARON BESLIN
EMIL "ŠRAC"
KARTAROŠ BRKA
Dr ŠEFER
KLINAC BONBONDŽIJA
TILA ŠEFER
KAPETAN NAĐMANDIĆ
NAREDNIK VUKOVIĆ
DANČO/BRAT 1
BRAT 2
LAĐAR
BLIZNAKINJE
TETOVIRAČ
CRNA VERICA
SEP BUCI
ZALIZANKO
IRENKA KELNERICA
JELICA
ARANKA
BORIŠA REZANČEV
POTPORUČNIK NOVAK
BOLNIČAR
AUSTRIJSKI OFICIR

KOZAK
ATAMAN DANILOV
VLADIMIR MAKSIMIČ
KNJEGINJA
ĐURA SLOVAK
ŠTUKON

1. SKELA (ext. dan)

Krupan, najkrupniji plan zlatnog krsta, tako da se prvo lagano otkrivaju ornamenti na njemu, iz kojih se kadar polako izvlači...

GLAS (off): Oko mog ujaka mišljenja su bila podeljena... Svi su mislili daje teški drkoš, samo je on mislio da nije... Ali... Kad je mati umrla, manje od godine za ocem, jedino mi je on ostao... I jedino sam ja ostao njemu...

Krst sada može da se vidi gotovo definisano, ali širenje kadra i dalje traje...

GLAS (off): I... Kad se posle mature ukazala prilika za Bogosloviju, pustio je da, kao i do tada, sam izaberem svoj put, mada mi se čini da i nije bilo puno da se bira? Sinče, rekao je, ako ti misliš da je ovo prilika da najzad i pred nama skidaju šešir na glavnom sokaku, onda dobro... Ali moraćeš zauvek da prelomiš između ovozemaljskih iskušenja, i zlatnog krsta?

Kadar je već proširen tako da se vidi da je krst u stvari privezak na lančiću jedre seljančice i da se bezobrazno uvalio među grudi koje su prvenstveno i zaslužile atribut kojim je mlada žena opisana...

GLAS (off): I mislim da sam našao pravu meru... Dogovoriti se s Bogom bilo je kudikamo lakše nego dogovoriti se s mojim ujka-Emilom...

Kadar sad konačno otkriva i lice Glasa, blaženo zagledanog u dekolte bele vezene bluze nagnute nad prepunom korpom...

j*

-1

SKELEDŽIJA: I otplovio i tvoj uja, a Nikola? Kolk'o je imao godina, sedamdes't.

osamdes't, kod njega se to nikad nije moglo znati?

Tek primetno se trgavši na tu iznenadnu dreku, Glas se lagano okreće ka Skeledžiji sa sažaljivim smeškom...

GLAS: Ma... On bi ti rekao da ih je imao i više nego što mu je trebalo... Dovoljno, u svakom slučaju, da nikom ne mora da objašnjava zastoje umro...

Minut ćutanja je ionako na skeli uveliko trajao i do ovog trenutka, pa mu sad nije bilo teško da se i ozvaniči. Jedino je čekrk prigušeno kašljucao u pozadini, kao bolešljivi đakon na večernjoj propovedi...

SKELEDŽIJA: A i tebe dugo nije bilo? Barem te ja nisam viđao? A ja ti na ovoj skeli dođem kao neki carinik... Meni ovde ne promakne ni krupniji žabarac, a kamoli protojerej...

Skeledžija je naučio da se dovikuje sa ljudima na drugoj obali, ali Glas je baždario svoju intonaciju pod zvonkim oslikanim svodovima oltara, i njegove odgovore ne mogu čuti ni suputnici u drugom uglu skele, za razliku od pitanja koja su načuli čak i oni koji su je čekali na suprotjioj strani...

GLAS: Da, bio sam još onomad na krštenju malog Taroševa... A pre toga, boga mi, čak na sahrani Andrijine matere... Vidiš, dolazim samo kad se neko rodi ili umre, moj Radoslave...

Do kraja ću ti još ispasti i pravi pop, kako je krenulo?

Skeledžija ga oprezno posmatra ispod oka, u ovom je razgovoru više matica nego u mutnoj reci...

GLAS: Kaži mi... Kad krenem lenijom... Kad tačno počinje Vasina zemlja?

Skeledžija prebaci težinu s noge na nogu, s olakšanjem zakoračivši nazad u priču. U tom pitanju najzad nije bilo virova...

SKELEDŽIJA: O, pa ti kanda nisi bio i duže nego što sam mislio? Tvoj je prijatelj sad veći gazda i od pokojnog Žomborija... Čujem da su ga i tamburaši u pesmu stavili? E... Kad dođeš do Kalvarije, naićeš na jedan grm divlje kupine... Sav, onako, nakostrešen... E, vidiš, taj grm još nije njegov... I... Možda onih par oblaka što nailaze odostrag, al tu već nisam skroz -9-

/v, tu. i utu tm a,
siguran... A sve drugo, dokle god dopiru i atar i pogled, Vasino je,
moj Nina... Ne možeš promašiti pa sve da hoćeš...

PITli

GLAS (off): Po napuštanju apotekarskih studija, ujak je život proveo kao neki nezvanični alas, i, kao što je i obećao, u nasledstvo mi je ostavio čitavu svoju njivu, to jest reku Tisu od granice do njenog ušća u Dunav, uključujući sve smuđeve, deverike i šarane koji su tu zateknu na dan prepisa, kao i neuhvativu i samo njemu poznatu ribu po imenu Stukon, čije je doživotno izdržavanje, štaviše, i uslov za izvršenje testamenta...

Na te reci nailazi na strašilo koje ga zbunjeno gleda, i nešto dalje i gazdu njive koji ga klečeći nad lejom gleda istim takvim pogledom, istovetno obučen...

GLAS (off): Da, da... Stukon!? A i advokat koji mi je uz vest o ujakovoj smrti doneo i, valjda, po prvi put upotrebljeni ključ od njegove sojenice, bio je nekako ribolik, sve mi je to sumnjivo? Ko bi mi normalan inače najozbiljnije preneo poruku da „u slučaju da resim da se osamostalim prodam plavo zvono sa čamca, poznatije kao „Anđelka“, i da od tog novca nazidam svoju crkvu sa dva tornja, jedan za Ove, jedan za One, pa da svi budu mirni“?

Na to se naredno brkato strašilo blentavo iscerilo, kao i njegov živi dvojnjak sa vilama, koji je usto i obradovano mahnuo crnim razglovijenim šeširom...

GLAS (off): Uf... Sve manje ljudi poznajem... Ili sve više ljudi zaboravljam? Danas m

i

- 10-

/V ni. 7 a*u nn (te
svakom balavanderu izrastu brkovi... Što i pazarim nova lica kad još ni stara nisam potrošio?

Omatorilo se, šta da kažem... Pa ja sam i od ovog stoleća skoro deceniju stariji, a kamoli od tu neke klinčadije ...

Nailazi na mršavog ratara koji uopšte ne liči na svoje strašilo, ali se u hladu, na kariranom čaršavu prepunom hrane, prostrtom idilično, kao na Moneovoj slici, otkriva punačka mlada žena (koja pre pripada nekoj slici iz renesansne epohe ?), i Glas se zagonetno nakloni tom

nabujalom modelu, dakako, uokvirivši osmeh u naglašeni ram učtivosti...

GLAS (off): Ne вреди... Neće ova ravnica više nikad biti što je bila pre devetsto devetnaeste... Dobro, svi smo mi jednom odnekud došli, nema tu šta, ali... Došli smo na Božije, a ne na Nečije... Isušivali močvare, orali ledine... Rađali se vredni... Ali, zlo je kad se useliš u tuđu kuću... Ubereš tuđu žetvu... Tuđi ti duhovi po tavanu larmaju... Onda si s one strane vražijeg jendeka... I onda si strašilo i ti, i tebi je strašilo svako ko naiđe dramom...

Dok ovo misli prolazi kraj vidno zapuštene njive, sa koje ga, kraj primitivnog strašila sklopljenog od neke životinjske lobanje, olupanih sudova i izandalog gunja, čutke i neprijateljski-podrozivo preko ramena posmatra visok čovek ogrnut kožuhom, kom se Glas ipak dobronamerno osmehnu, ni ne računajući na otpozdrav...

3. KALVARIJA (ext. elan) y*T

■.*■ - -

GLAS (off): Ne вреди, neki se ne menjaju, na žalost...

-11 -

} V "c ? ir/ii/ nn /7^

Dok to pomišlja, pogled mu se diže ka sledećem strašilu na koga nailazi, zgranuto odmahuje glavom, ali osmeh postepeno potpuno nadvladava prekor na njegovom licu...

GLAS (off): A neki se ne menjaju, na sreću...

Kadar, koji je dotle virio preko ramena strašila, prebacuje se na njegova stopalo, probodeno ekserom, pa preko platnenih pantalona i mornaričke majice pod teget uniformom bez oznaka, stiže do lica prikrivenog obodom slamenog šešira, ali ipak dovoljno prepoznatljivog...

GLAS (off): Da... To samo na njega liči..

Čovek u beloј lanenoј košulji, sa posebnim šeširom, klečeći na jednom kolenu pokušava da trakom zacepljenog grubog platna poveže mladi orah polomljen vetrom. Kraj njega, prateći tu radnju pažljivo, kao šegrt, stoji dečak od kojih dvanestak godina, maltene identično odeven...

ČOVEK: Eto... Sad je samo na njemu... Ako bude imao sreće, pa se oluja ne vrati istim putem, neće valjda... I ako skoro ne bude jake suše... Pa onda mrazeva... Ih... Mnogo toga mora da se potrefi...

Veoma je vest sa kalemačicom i »likom«, koju vinogradari koriste kao kanap, ali je prema orahu pažljiv gotovo kao prema nekom kog bi to moglo i da zaboli. Uspravlja se i otresa ?

1

- 12-

zemlju sa pantalona, sklapa britvu lagano, ne dajući joj da škljocanjem dalje prepada sadnicu, i svo vreme ne skida pogled sa zalečenog mesta, imobilisanog pedantno, kao napukla podlaktica...

COVEK: Oraji su ti kao ljudi, sine moj, isti je to fušer pravio... Neki se ovako pokrlja u mladosti, pa opet dočeka da o njega kace ljuljaške... A neki krene... Ozeleni... Rodi... I odjednom samo klone... Kao da i nije bio oraj...

Oči dečaka su krupne i tamne, i sad se već vidi da to nije samo ćutljiv nego i setan dečak.

Skida šeširić sa glave i zagleda se u stručak cveta zadenut za svilenu vrpcu...

DEČAK: Nego spomenak?

Otac, koji se upravo okrenuo prema Glasu čiji se nejasni nailazak svo vrame šunjao ivicom te scene, suočio se na čas sa svojom tugom u ogledalu dečakovog pogleda, ali se potom naizgled mirno ponovo okrenuo ka crnoj prilici koja se primicala, progovorivši tek kad je rok za odgovor već bio negde na samom svom isteku...

v

COVEK: Pa, recimo, sine... Kao daje bio spomenak...

Prigrli dečaka, ali muški, bez skrhanosti, mirno čekajući da se Glas prvi oglasi pozdravom, po ravničarskom običaju da se prvi javlja onaj ko nailazi ■■■

GLAS: Vaso... Nije lepo plašiti čvorke... Njime...

COVEK: Nikola... Nije lepo ni plašiti ljude... Njime...

Glas na trenutak pogleda dečaka sa puno obzira, kao da se izvinjava što je njegov nailazak izazvao neočekivanu uznemirenost. Ima u tom pogledu i neke rođačke milosti, takoreći ponosa što je mali tako lep i stasit, ali i bola pri pogledu na crnu traku na rukavu njegove košulje...

GLAS: Znam da nisi mislio loše... Ali ipak ispada da mu se, nekako... Podrugivaš...

COVEK: Jel? E, pa vidiš, on je prvi počeo...

Glas ga posmatra ispod oka, odjednom se potpuno razotkriva saučešće koje on od početka ima ka Čovekovoju ogorčenosti, prilazi mu i stavlja mu ruku na rame, potpuno prijateljski. Na zasukanoj popovoj podlaktici otkriva se kitnjasto istetovirano slovo, i dečak sa nevericom primećuje daje to isti rad, i isto slovo, koje i njegov otac ima istetovirano na svojoj ruci...

GLAS: Mogao si mi bar javiti... Resila se muka, blažena... I, ma šta ti mislio... Bog sad brine o njoj na nebu...

COVEK: Pa, to bi bilo pošteno... Pošto na zemlji baš i nije brinuo...

Sad se Glas ipak malo povlači u senku svoje mantije, kao da diže ruke od daljeg prepucavanja, ne želeći da bude preduboko uvučen u tu zaveru. Otac primećuje da je i mališan nepotrebno uzbuđen, i brže-bolje mu namiče šeširić na oči, što je za sina bio siguran znak da će njegov stari konačno svom sugovorniku uputiti i koju rečenicu dužu od depeše...

COVEK: Ajde, blento, šalim se samo... Znaš da smo mi paori nepoverljiv svet... Kad celog veka zavisiš od neba, onda naučiš da nebo nikad ne možeš potpuno uzimati za prijatelja...

Dečak, zbunjen načinom (i imenom) kojim je otac odjednom oslovio sveštenika, uplašeno proviruje ka belim panonskim oblacima, svaki od njih je ogroman i narogušen, baš onakakav iza kakvih Bog najčešće viri daproveri šta se događa dole...

DECAK: Eh, tata... Neće biti da sad ni Bog ne valja? Teta Lela se triput prekrstila kad sam joj rekao za strašilo... Ali, On je dobar, veli, pa će ti oprostiti...

Čovek bi imao štošta reći o teta-Leli, ali samo odmiče rukom, kao i svaki put kad bi mu to naišlo...

COVEK: Dabome da je dobar... Predobar je... Zato se i prihvatio posla s kojim sad ne može da izađe na kraj...

Prijateljski gurka Glasa, i njih trojica se, kao tri potpuno različita, a opet potpuno srodna džukca-lutalice, polako upućuju putem ravnim kao crta, na čijem se kraju naziru kola i ispregnuti konji...

COVEK: Zna to i ovaj Nikola, sine, ne boj se... Zna, samo se pravi... Teta-Lela i njene - 14—

f l a c i u H i m i (U

pajtoškinje, ih! Nije ni Bogu lako... Od njega kogod stigne nešto ište i zanoveta, a kad njemu šta zafali, nigde nikog? E vidiš, zato smo mi tu, moj Acane-bracane... Da se Bogu uvek nađemo pri ruci kad mu zagusti...

Dok se spuštaju lenijom kadar se širi ali ništa mu ne vredi. Nema tog kadra koji može da se raširi kao pejsaž ravnice u letnji dan...

GLAS (off): Da... Dospe i do mene poneka priča o njemu... Ni ne pietpostave, siroti, da se nas dvojica oduvek znamo, pa lupetaju tako koješta... No, najlakše je pričati o boljima od sebe, to je drevna zavera... Oni što te uopšte ne znaju najviše laju, a oni što te najbolje znaju najviše ćute... I lepo bi bilo da mogu bar ponekog da ćušnem preko usta, onako učiteljski, kad se najmanje nada, ali... Davno je Gospod prosvetlio onu barabu u meni, uzdržim se, taman posla... Dobro, opusjem tu i tamo, ali i u tom sam se izveštio, promrmljam samo... Te moje psovke pre liče na blagoslove nego na prostote...

Tamburica se kruni kao sitan kukuruz, vilinska kosa melodije kaci se za klasje, nošena vetrom-lelujavkom...

GLAS (off): Stavili ga u pesmu, veli Skeledžija? Sigurno neki tako dokoni potiski đilkoši, vetroglavi kao i on sam? Ostavio lepu al sirotu, uzeo bogatu zbog lanaca i vranaca, ih... U

pesmi se to uklopi bez greške, provereno, kao teget prusluk i bela kragna, ali pesmama se još i može oprostiti kad slažu... S ljudima to već malo teže ide, ali neka i njih... Da su onakvi kakvim ih je dragi Bog zamislio, i On i ja bi davno ostali bez posla...

Krešendo tamburica kao da švićnu nad konjima koji predoše u trk noseći laka kola ka mestašcu u dolini...

GLAS (off): Ma... Pogreši svetac, a da neće svirac s neke čarde u žabojebini podkraj sveta? Nije džaba govorio pokojni Žare Cigan da dobra violina ima pet žica... Četiri na čivijama, i jednu u srcu onog ko je svira... Prosto im bilo, kolkogod da ih je toj bandi, al nisu oni njega stavili u pesmu, tužni i žalosni... Da im ta peta žica slučajno štima, kao što ne štima... Odmah bi videli da su ga u pesmi samo zatekli... On je u pesmi otkako ga znam...

»Uf ti

- 15-

ŠPICA:

KAO RANI MRAZ..

moja priča o Vaši Ladačkom...
5. PUT OD SKELE (ext. dan) I

11

■H

Natpis: 30 godina ranije...

Nikola, taman toliko mlađi, prvi iskače sa skele koje pristaje. Probija se kroz ljude koji čekaju da se ukrcaju, od kojih ga jedan, koji gura bicikl, zadržava rukom...

BICIKLIST: Čekaj, derane! Jesi'li ti Šracov nećak? Nikola? Onaj što uči popovske škole?

NIKOLA: O, majstor-Mišika, izvin'te, malo sam se zaletio... Ja sam, da, ja sam... Odavno nisam bio kod kuće, pa...

BICIKLIST: Ih, ne moraš žuriti... Ne ogovaraju nas džabe varošani da kod nas i uskrs pada tek u sredu... Ma... Sve je tamo gde si ga i ostavio, nemaš brige... A opet... Baš ne volim da ostavljam moj bicikli ovako blizu Ovih Preko... Staja znam? Ajde, budi zlatan pa ga samo nasloni pred Verebešovom radnjom... Umeš valjda da teraš bicikli?

Da li ume! ?

-16—

_?V tfc 7 uju ?nraj:

Nikola se biciklom sjuruje sa vinogradarskog brega s kog se vidi panorama mesta u daljini.

Na poljskom putu susreće se sa taljigama sa kojih ga strogi seljak pozdravlja teatralno skidajući šešir, pa ga imitira istim takvim pokretom, nastavljajući da dalje vozi u tom stilu, uobraženo, kao beleznik. Dve uštirkane seljakove kćeri bliznakinje kikoću se jer im je Nikola u sred tog ozbiljnog pokreta namignuo, i otac ih preseca onim svojim najsrđitijim pogledom, kad se prosto ne zna da li je to spustio obrvu, ili je podigao brk? Nikola zatim prolazi kraj voćnjaka čije rasipničke grane, gazdi pred nosom, utrapljuju zelene jabuke svakom namerniku. Gazda, koji baš nailazi s kraja voćnjaka sa špricem na leđima, sumnjičavo fiksira zagriženu jabuku u Nikolinoj ruci, na šta je ovaj ćelu trpa u usta, i ponavlja ono teatralno skidanje šešira. Prolazi kraj đerma i klanja se duboko, uporedo s njim, zatim mu samo glava viri nad poljem suncokreta, da bi ugledavši vetrenjaču na obodu sela raširio ruke u uspravio se na pedalama ka njenim raširenim krilima, kao da joj dolazi u zagrljaj. Prolazi kraj

klinaca koji pokušavaju da dignu zmaja, upada u svečanu guščiju paradu, i usred jata se meškojli na sicu, oponašajući i njih, pa u trku silazi sa bicikla i naslanja ga na drveni trem kolonijalnog dućana.

Na ulazu se sudara sa dečakom koji upravo izlazi iz dućana gurajući leđima pokretna vrata, Nikola ih pridržava, čineći onaj pokret skidanja šešira još naglašenijim i klanjajući se kao dvoranin. Sa zadnjim tonom muzike koja je pratila njegov put od vinograda dovde, u šešir mu, kao milostinja, upada crveno-bela šećerlema.

LAŽNI DERAN: Nemam sitno...

Zbunjeni Nikola, čiji je pognuti pogled taman u visini njegovog prosjački protumačenog šešira, polako prebacuje taj pogled prvo na šljampave gumene čizme, onda na komotne somotske pantalone, i potom na ispasanu belu bluzu, možda ipak malo suviše izvezenu za jednog dečaka? Pogled naposletku stiže i do lica, ali odatle više nema kud. Nekog tako zamišljaš i zamišljaš čitavog života, pa kad ga sretnoš odjednom shvatiš da ga nisi zamišljao dovoljno dobro? Na licu te drske devojkice preobučene u dečaka smeškalo mu se sve osim usana? Smeškala su mu se dva opasno nauljena oka, aristokratski nadignut nosić, pa čak uvojci koji su samo provirivali iza malih, takođe nasmejanih ušiju, a te pirgave kose bilo je besumnje još čitavo čudo, podignute u punđu ili nekako već sakrivene pod širokim šlepadžijskim kačketom. No, napokon su se i usne nasmejale, otkrivajući pritom besprekorm red zubića, vrlo nasmejanih, dakako...

|

11

- 17 -

11 (Uli mrUjC

LAŽNI DERAN: Šta je, cirkuzanem, šta me tako gledaš? Kao da nikad nisi video devojkicu za kojom ćeš patiti celog života?

Nikola opčinjeno gleda za njom, a onda, setivši se odjednom, hitro uzima šećerlemu iz šešira, i lizne je zatvorenih očiju, pokušavajući da oseti ukus devojčinih usana na njoj. Tako žmurečki se okreće na petama i napipava vrata radnje...

6. DUĆAN GOSPON-VEREBEŠA (ent. dan) Grozan zvuk »nečega« oduvava Nikolu. S grimasom odmiče glavu od grotla saksofona koje mu je nasmejani ANDRIJA skoro prislonio na uho pre nego što je uspeo da izvede taj jedan jedini, rogobatni ton, veoma sličan broskoj sireni. Za pultom se na to i više od Nikole trza Andrijin tetak, GOSPON-VEREBES, rumeni čičica koji bi se najlakše mogao objasniti kao friško obrijani i malo uvećani Uča, glavni od one sedmorice patuljaka. Andrija, izgrlivši se s prijateljem, briše znoj sa čela i zagleda instrument ponosno, kao da je upravo dovršio Betovenovu nedovršenu simfoniju, a Verebeš se dogegava do njih i pokušava da podigne Nikolu, iskreno obradovan...

VEREBES: Hej, Nikola! Pa gde je taj brada? Ja sam mislio da ćeš kad prođe dva godina imati bar brkovi kao ova partviš, a vidi ti njega? Gospodin popa sa lice kao anđeoski dupence... Idi, molim te... No, bolje tako, mnogo bolje, veruj mi... I? Kad si stigao? Pričaj...

NIKOLA: Pa, evo, sad... Nisam još ni bio kod kuće... Pravac sa skele...

-18-

v_re rani mro.

VEREBES: Lepo, lepo...Taman da vidiš šta pazario sam za naš Andrija. Sa-ksa-fon! To Omerikanci samo sviraju. Znaš kad to neko ovde će nabaviti? Znaš kad? Malo kad na vrba mrda-vrda!

Nikola se još oporavlja od upoznavanja sa misterioznim instrumentom, gleda ga nepoverljivo, ali Andrija je potpuno očaran...

ANDRIJA: Kad na vrbi rodi grožđe, tečo... To ste hteli da kažete...

STARI VEREBES: A, verovatno sam hteo, jebeš ga... Al ima i to nešto »na vrh vrba mrda-vrda«, jel? No, svejedno... Vidim ja da

Nikola više sviđa klarinet...

NIKOLA: Pa jesr, gospon Verebeš, ovaj mi je instrumenat malko... vatrogasan? Drvo je drvo, sami ste rekli... Kad Andraš svira klarinet, to je... Kao da povlači iz njega... A u ovo baš nekako... Duva...

Verebešu je po volji što se vratio njegov stari sagovornik na temu muzike, tragač za dobrim svircima i žalosnim zakarpatskim pesmama koje niko ne zna, a još više mu se sviđa i to što mu je usput i sestrića nahvalio kao svirca...

VEREBES: Gresiš, Nikola, gresiš... Jako je to isto kao klarinet, samo je malo skroz drukčije... Videćeš kad Andrija sa njega još malo sprijatelji...

Okreće sa ka Andriji, ali ovaj se zagledao kroz prozor, drugom stranom ulice egzicira otmena mlada žena, noseći u jednoj ruci buket irisa, a u drugoj okruglu kutiju za šešire...

VEREBES: O-joj? Došli su i Seferovi, blago meni... Sad će moj nećak leto provesti zalepljen za prozor kao ovaj ovde oglas da prodaje se kaljevi peć...

Nikola ljubopitljivo izviruje preko Andrijinog ramena, natpisi na izlogu pomažu im da ostanu donekle neprimećeni, mada oboreni pogled mlade žene u jednom trenutku nepogrešivo pronalazi Andrijine oči...

NIKOLA: Nisam znao da doktor Šefer ima toliku ćerku? Hm? Nisam znao da on uopšte ima ćerku? Kako li se samo zove lepa gospođica Šefer?

A tu lani trnu*

Verebeš se promeće ispred njih, kao da baš sad mora da tu presloži gajbe sa voćem...

VEREBEŠ: Lepa gospođica Šefer zove se lepa GOSPOĐA Šefer... Zna to Andrija dobro...

Već tri godine je udata za doktor Aron, a prošlo leto je već bila u letnjikovac... I malo sredite se...

Na to su se obojica trgla, uhvaćeni u šteti, Andrija ipak ponovo diže pogled ka gospođi Šefer, a Nikola brzo zauzima nešto od poze sa bogoslovije, mada to među ljudima koji ga tako dobro poznaju ne deluje naročito uverljivo...

NIKOLA: Ne, ovaj... Učinilo mi se da ono ujak dolazi od obale, ali to je... Nemam pojma koje to? A ne znam ni onu dvojicu kod

berbernice? Ko su ti ljudi?

Gospođa Šefer zamakla je van vidokruga, i Andrija se vratio na planetu, sa tupavim smeškom koji je otkrivao da nije čuo ništa sem poslednje rečenice...

ANDRIJA: Nisi video kolicka je Tisa? Nikad nije bila ovako niska... Pojavila se velika ada na okuci, ovi natovareni šlepovi, sa dubljim gazom, ne mogu da prođu... Ima sedam-osam lađa, ovo su ti sve brodari, uglavnom... Mađari, Rumuni... Čak i jedan Ruski tegljač...

Nikoli razgovor ide na ruku, sad može da postavi i pitanje koje je hteo da postavi još s vrata, a da to ne bude preterano providno...

NIKOLA: Da nije s njima i onaj devojčurak s kojim sam se sudario? Nju bih sigurno zapamtio da sam je video ranije?

Verebeš živnu, provodadžijski, devojka mu se očito čini kao bolja prilika za Andriju nego što je to Tila Šefer...

VEREBEŠ: A, Mala Vidra? Opasna je... Uvek kobajagi zaboravi nešto, da bi i sutra mogla da utekne sa lađa...

NIKOLA: Mala Vidra? Čudno ime?

ANDRIJA: Ne, to je njihov brod... »Vidrinjok«... Teča joj je nadenuo ime po lađi... Ja bih pre lađi nadenuo ime po njoj...

-20—

Nikola se osmehnu snuždeno, čak i ovaj ćutljivi Andrija je ponekad umeo da njegove misli izgovori i brže i lepše od njega samog...

VEREBES: Samo da vidiš kako Andrijin pogled užari kad ona dođe? Mogao bi upaliti cigaret na njegov oči...

ANDRIJA: Ma, dajte, tečo... Danas je slučajno bila sama, uvek dođe s onom braćom...

Znaš, Nikola, kako te gleda Žica Tišler kad popije? E, ovi tako gledaju i kad su trezni... Onda možeš misliti... Ne smem da dignem pogled na kantar kad im merim šećer, a kamoli na njihovu sestru...

Nikolu ovo oraspoloži, ipak to sa Andrijom i Malom Vidrom nije tako ozbiljno kao što teča priželjkuje?

NIKOLA: Opasni neki momci?

Verebeš mu se primaknu zaverenički, brišući tobož nešto sa pulta, kao da bi neko mogao da ih prisluškuje u praznom dućanu...

VEREBEŠ: Švereceri... Đilkoši... Bog sačuvaj... Otkako ubijen prestolonaslednik Ferdinand, ne trguje se više samo sa duvan i

kojekakav gluposti... No, samo pitaj tvoj ujka Emil... I pitaj vaš Vaša... Oni bolje znaju...

Nikola krenu da glumi začuđenost, ali odustade, pa i Andrija i Verebeš znaju njegovog ujaka i Vašu isto tako dobro kao što ih i on zna?

NIKOLA: To im sad baš nije pametno...

VEREBES: To im nikad nije pametno... Pogotovo što imamo novi policijski kapetan...

Kapetan Nađ-Mandić... Jako jedan solidan oficir... On baš resio da sve dovede u red...

Pridružuje im se na njihovoj osmatračnici u izlogu, i zajedno šacuju mladog čoveka u uniformi, uz čiju se upadljivu eleganciju čak i inače problematična linija nadmenosti uklopila savršeno, kao logični produžetak tanke crvene štrafte sa pantalona. Njegov lukavi, pronicljivi pogled, primiruje se tek na vitkoj ženi u širokoj letnjoj haljini koju okružuje bučna gomila dečurije pokazujući u krošnju na čijem se vrhu zakačio papirni zmaj. Neočekivanom -21—

brzinom, dodavši tašnicu svom pratiocu, a ujedno izuvajući cipelice na štiklu, žena se kao veverica uzvera uz drvo, provlačeći se kroz grane artistskom veštinom...

NIKOLA: Baronica je kanda sklopila neki tajni pakt sa vremenom? Izgleda sve mlađe svaki put kad je vidim... Jaše li još uvek onu besnu crnu ždrebicu?

Verebeš se setno zagledao u priliku na lipi, sad su njegove oči te u kojima bi se mogao razgrnuti žar...

VEREBES: Ne... Sad vozi automobil... Jedan besni dunkel-zeleni automobil...

Andrija gurka Nikolu, očigledna je promena na starom Uscu...

VEREBES: Koje mogao misliti? Kao roman... Dođe cirkus, u njemu lepotica na trapez... I uda se za sin od najveći bogataš...

ANDRIJA: A cirkus ode...

VEREBES: Ne baš, Andi... Ode šatra... Ode mađioničar, ode elefantuš, ode harlekin... Ali cirkus zauvek ostane u ovaj varoš...

ANDRIJA: Vidim ja, tečo da ste nju trebali odvesti kući vi, a ne mladi baron Beslin?

VEREBES: O, da... Jako bi se tvoja tetka-Irma obradovala da sam kući doveo lepu mladu artistu... Jo estet, Irmikem, vidi koga sam

nam doveo? Eh... Ko mene pita, ja sam već bio matora magarac, ali Aleksandar... Svaka njemu čast... On je imao srce... Mlad, lep, bogat...

Kažu daje mogao oženiti se s kirnje hteo...

Baronica gimnastičkim potezom doskače sa najniže grane, uz ovacije i aplauz klinaca i zastalih prolaznika, i sa osmehom nestašne devojčice, nestrpljivo nazuvajući cipelice u trku, utrčava u naručje onog za kog je očito i izvedena čitava ta predstava, iako ju je odgledao naizgled prilično nezainteresovano, sa aristokratske distance...

VEREBES: Budale jedne... Pa, ako on nije oženio s kirnje hteo, onda ne znam koje?

Dučandžija uzdahnu duboko gledajući dvoje večno zaljubljenih kako prolaze, pomislivši da -22—

fic) (Uli na (lx

odluke koje donese srce u stvari otkrivaju daje razum najčešće običan birokrata, beznačajni činovnik trećeg razreda...

VEREBES: No, da zaboravimo mi sad malo bogoslovija, trgovina, raznorazni gluposti, nego da gledamo od čega živimo... Drndaš li ti još ono tvoj begeš? Trebaće ti... Sep Buci od petak opet svira na »Dar-mar čarda...

7. ČARDA (ent. noć)

DAR-MAR CAROA 1913

Tuš, i počinje pesma, instrumental „Maliganska", violina picikato. Posle prvih par taktova ulaze Nikola i Andrija, muzikanti ih odmah registruju i zovu ih da se pridruže, Nikola se kao nećka, ali mu spremno utrapljaju kontrabas, Andrija još u nailasku počinje da svira klarinet.

U čardije gužva, raznolik je svet za stolovima, blokirani konvoj lađa na prevodnici nenadano je mestašcu doneo belosvetski izgled. Mešaju se jezici svih zemalja kroz koje reka protiče, a u pitanju je ozbiljna reka, nema tu šta, i pored trenutnih malih problema sa vodostajem...

Oko jednog stola je naročita gužva, Nikolin ujak, EMIL zvani ŠRAC, i još par sumnjivih individua igraju karte u kamaru para, a ujaku preko ramena, privukavši stolicu na suflersku distancu, u karte se

udubio tršavi razdrljeni momak, koji je, prepoznavši svirku svojih prijatelja, okrenuo glavu i veselo podigao ruku, raširivši šaku. To je VAŠA, treći drugar, odela nešto iskrzanijeg od druge dvojice, bistrih i lukavih okica, desetak godina starijih odt lica...

'iTTrri i i i i i umu -23-A tn mm t "tu Dok se Vaša okrenuo, ujak kreče da povuče kartu, ali ga Vaša u zadnji čas stiska za rame...

VAŠA: (šapatom) Ne, naopako! Tu živi devetka...

Ujak se hvata za drugu kartu, ali ga Vaša ponovo trza...

VAŠA: (coknu) On ima kralja... Zelenog...

DOKTOR ŠEFER, upadljivo bolje odeven od ikog za stolovima, sedeći do Sraca pronicljivo prati scenu, spustivši karte, i mirno zavijajući cigaretu. Za razliku od ovog sumnjivo mirnog, gotovo setnog čoveka, Brka preko puta, koji je još u igri, i u čije karte doktor diskretno zaviruje uporedo sa Vasinim opaskama, nemozno zabacuje lepi crni šešir sa perom, i ka hrpi novca na sredini odguruje i džepni sat sa lancem...

BRKA: Ajde, prijatelju, življe malo... Nemam ja vremena...

Ujak se, sad već iznerviran lakoćom kojom Vaša prati karte, nesigurno hvata za sledeću, na šta nm Vaša napokon klimnu glavom. Ujak ga zgranuto pogleda, na šta ovaj ponovo klimnu glavom, još mirnije i još samouverenije...

SRAC: Nemaš vremena!? Pa onda ti ne treba ni taj lepi sat...

Brka sa nevericom gleda u kartu na talonu, hvata se za šešir i savladava bes, ali ne uzdržava se od gundanja u bradu, dovoljno glasnog da ga i pored muzike svi čuju...

BRKA: Tikvena sedmica, ne mogu da verujem... Odakle je nju izvadio? Ne vredi, kad nekog 'oće, onda ga 'oće... Neko baš ima sreće...

Emil Srac kupi pare sa stola, ali skoro gadljivo odvaja od te gomile sat, i baca ga pred Brku...

SRAC: Sreće? E, tu si me baš potrefio, prika... Sreća i ja smo ti k'o čičak i vunena čarapa...

Ne mogu daje se resim... Kad digod moluju sreću, mene uzimaju za mustru...

Brka zbunjeno gleda u vraćeni sat, nije mu jasno šta se dešava...

EMIL SRAC: Otud i znam da zlato sreću ne nosi... I samo mi još fali neki sat umoran od -24—

Ja i usu i'n nx-tuđih Ininuta...

Vaša mu se približava i nešto šapuće, merkaju Brku domundavajući se, ovome je dosta svega, ali trpi, jer kao pravi gubitnik očekuje da će mu dati šansu da izgubi još nešto?

EMIL SRAC: Ali, ajde da bacimo još jednu ruku, a? Evo, ja ću ostaviti sve ove novce na stolu... A ti, moj prile, ti bi umesto tog sata mogao...

Sledeći kadar počinje od Brkinog šešira, i Vaše koji se pod njime ogleda u velikom ogledalu šanka. Aplauz prekida scenu, pesma je završena, i orkestar pravi galamu, Andrija je klekao na jedno koleno, i violinist ga „proglašava vitezom” prebacujući mu gudalo s ramena na rame. Vaša prilazi Nikoli i grli ga, gleda ga pogledom zvanim „vidi ga samo! ?”, a ovog je pomalo blam, boravak na bogosloviji ipak je ostavio traga na njegovom ponašanju. Prilazi i Srac, pakujući novac u džep, i širi ruke u koje Nikola nespretno ulazi, ne znajući da li da mu se nasloni na grudi kao što je to činio kao dečak, ili da ga muški stisne, kao što je Vaša maločas stisnuo njega?

VAŠA: Dobro, čiji je ovo ujak, tvoj ili moj? Do kraja ću ga usvojiti, ako tako retko budeš dolazio... Okartaće ga ovi, izgubiće sve što nema...

Na vratima se u tom trenutku pojavljuje šarolika svita, devojka koju je Nikola sreo pred dućanom, i iza nje i njena tri brata, jedan prgaviji od drugog. Andrija gurka Nikolu s jedne, a Vaša u istom času s druge strane...

Tri udarca i kreće „Acobraco”, momci je prihvataju uglas, to je očito „njihova pesma”...

Stoje zagrljeni ispred orkestra i pevaju svom snagom, čarda se zaljuljala na tom talasu mladosti i bezbrige, pa i devojka i njena braća učestvuju u pesmi u nekom svom pomerenom taktu, zajedno sa konobaricama, šankerom, kocošima i ostalim članovima posade. Na solo violine, devojka uz pucketanje prstiju svoje braće odigrava desetak koraka nekog fantazmogoričnog panonskog flamenka, Nikola, Andrija i Vaša propuštaju nastavak pesme, pa se onda uključuju jedan po jedan, nesigurno pa sve sigurnije, da bi na kraju zapljeskali devojčinoj igri, na šta ih ona svu trojicu ubija jednim pogledom, kao onaj hrabri krojač iz bajke...

ANDRIJA: Nekad mi prosto dođe da se zaljubim...

-25-

^ (U 7 (lili trn a -i Nikola ga zapanjeno gleda, samo bi im to još trebalo ? Okreće se ka Vaši koji se već lukavo okrenuo na drugu stranu, delujući potpuno ravnodušno...

NIKOLA: A ti, Vaka?

Vaša tutnu Andriji u ruke špil karata, sačeka da ovaj par puta promeša, pa precepi crvenog keca i pokaza ga Nikoli, ni ne pogledavši kartu prethodno...

VAŠA: Ja? Znaš mene... Ja sam se rodio zaljubljen...

Tu rečenicu svakako čuje i devojka koja sa svojom braćom baš u tom trenutku prolazi kraj njih, Nikola i Andrija čežnjivo gledaju za njenim uobraženim nosićem, ali Vaša se ne okreće, nego samo mangupski dobaci...

VAŠA: A večeras sam konačno saznao i u koga!

8. KOLONIJALNA RADNJA (ent. dan) Zvonce na vratima dućana, klinac prilazi pultu i spušta novčić pred Gospon Verebeša, koji je zaokupljen presipanjem i zagledanjem u boju vina naspram svetla...

KLINAC: Molim mešanih bonbona za sve novce...

VEREBES: Za sve novce!? U, jebemu! Ženiš se? Da vidimo... Mešane bonbon... Za sve ove novce... Valjda ćemo imati toliko?! To ti je... Dva mešana bonbon... Evo... Pa ti sam -26—

promešaj, ako nije teško...

Klinja pokunjeno kupi bonbone, a u starom trgovcu vodi se teška unutrašnja borba...

VEREBEŠ: Čekaj, Lazica! Šta je danas, sreda? Prokletstvo, pa to je imendan od moj mačak, Sredoje, skoro zaboravio sam! Častim tebe jedna lilihip! Biraj... Crvena, ili žuta? Ali pazi: Ako uzmeš crvena, dobiješ za nagrada i žuta! Ali zato ako uzmeš žuta... Onda moraš da uzmeš obadve! I?

Elegantna mlada žena, koja prebira po pločama za fonograf, sve to prati sa diskretnom simpatijom, tridesetak joj je godina, ali odevena je nekako preozbiljno za svoj karakter, kao da se maskirala u svoju stariju sestru? Očito je iz dobre kuće, što ne znači obavezno daje i ona dobra? Njeni uznemireni pogledi nikako ne stižu do Andrije, ali nema sumnje da ka njemu kreću. On ispisuje kredom neke cene na crnoj tabli kraj vrata, praveći se nezainteresovan za ostale u špeceraju...

v

VEREBES: No, milostiva? Juče došlo je iz Beč... Ovaj jedan je malo ogreban, mislim, pa nekad stručne... Malkico... Ili taj gospodin... Oto Graf... što peva, možda malo mucavac?

Možda to sad moderno?

OTILIJA TILA ŠEFER, i dalje prebirajući po uspravno složenim pločama, razočareno odmahuje glavom, i konačno diže ruku sa njih, prešavši palcem preko prstiju, kao gazdarica koja kontroliše da lije bedinerka dobro obrisala prašinu sa komode...

TILA: Ne, hvala, nema onog što ja tražim... „Kerestulok vez"... Znete tu pesmu?

Verebeš odrečno klima, upijajući njenu potisnutu strast, ali ostajući na distanci svojih godina i svoje profesije...

TILA: Ne? Ni vi? Nadala sam se da ćete bar vi znati... Kakve harmonije, bože moj... To sam čula samo jednom, u Pešti, na Margitsigetu... Mislila sam da ću umreti...

Pokušava da ga podseti, pevuši setnu melodiju tamnim glasom koji još više naglašava svetlost njene osećajnosti. Andrija zastaje u ispisivanju cene šafrana, i lagano, u ritmu arije, u notne linije koje je nažvrljao na tabli upisuje note lako, kao profesor koji zadaje vežbu za početnike...

- 27 - A. «c 11/Ji' ima VEREBEŠ: Pa ne znam tu pesmu, gospođa Tila, i bolje da ne znam... Jer i ja sad mislim da ću umreti... A to ionako mislim čeli vreme, i bez pesma... Ali vi ste toliko mladi... Nemojte biti tužna... Pogledajte koliko šareniš imam ovde za vas...

Tila se utešno osmehuje, i osvrće se ka tubama sa materijalima „na metar", na koje je Verebeš pokazao. Ponovo se labud jednog pogleda zaukava ka Andriji, i ponovo zbog nečeg usporava i zastaje, ne uspevši da poleti. No, u tom trenutku javlja joj se spasonosna pomisao na koju ona vragolasto uperi prstić na policu za koju je procenila da je tik iznad Verebešovog dohvata ?

TILA: Onaj sa trešnjama mi izgleda zanimljivo... Ako ga ima dovoljno za haljinu?

Verebeš se hitro okreće ka polici, ali i on uviđa da je previsoka za njega. Propinje se još jednom, i osvrće se ne bi li ugledao spasonosnu hoklicu, ali odlučuje da dalje ne ugrožava svoje dostojanstvo...

VEREBEŠ: Samo malo... Andrija! Malo pomogni! Ti bolje razumeš u modu... Izvinite, milostiva, moj nećak će...

Andrija stidljivo prilazi i sa lakoćom skida tubu sa police. Tila obara pogled i udubljuje se u šare, nešto kao da varniči, ali srećom špiritus i petrolej su u kantama na sasvim drugom kraju radnje...

ANDRIJA: Ne znam... Po meni je ovo pre za stolnjake u čardi... Da za vas ipak potražim nešto finije?

TILA (tiho): Možda... Da rasparaš svoj jastuk? Da sašijem bluzu od njega?

Andrija je bio okrenut leđima i okrenuo se zbunjeno, gotovo uplašeno, ne verujući u to što je čuo, tim pre što ona i dalje nije dizala pogled. Ostaje šokiran, a nakon onih nekoliko sekundi dopuštenih da se u njima nekako reaguje, oboje nastavljaju da se ponašaju kao da ta rečenica nije ni izgovorena. Tila je prva prekinula napetost uzevši jedan od modnih magazina sa puta...

TILA: Uzeću samo ovaj žurnal... Pa ću već videti... Koliko je to?

-28—

A. «c ; din trn tu

Andrija je potpuno smeten, tajno je posmatrao mladu ženu i maštao o njoj, ali ponekad nas ništa ne može uplašiti kao ostvareni san...

ANDRIJA: Ali, molim vas... Prelistajte, pa ga donesite... Kad dođete sledeći put...

Otilija zavlači ruku u tašnicu i vadi mali novčanik čiju sadržinu istresa na svoj drugi dlan, koji pruža ka Andriji...

TILA: Pa, dobro... Ali uzmite bar nešto za zalog...

Tragajući za najsitnijim novčićem, on joj oprezno prebira po dlanu, dotičući ga samo ovlaš, ali ona zatvara oči, uznemireno ubrzavši dah...

TILA (Šapatom): Neka, samo... Nek potraje...

Andrija se i na to trza ali se ne usuđuje daje pogleda dok napokon ne pronađe novčić koji je tražio...

ANDRIJA: Evo... Groš... Sad mogu biti miran...

Tila ga i dalje ne gleda u oči, ubitačno je mađijanje tog oborenog pogleda i drskih, neočekivanih reci...

TILA (Šapatom, kao sama za sebe): O, zaboga samo to ne... Ne miran... Miran nikako ne...

Vererbeš se približuje, i začarani mladić se užurbano službeno nakloni mladoj ženi koja mu je već samouvereno okrenula leđa, znajući da on gleda za njom, i Andrija teško obuzdava smešak, znajući da ona zna da on gleda za njom...

VEREBES(na Mađarskom): Andi, sinko... Neće to na dobro izaći... Ona ima muža, to znaš... I prilično je starija od tebe...

Andrija, još u oblacima, ošamućeno pokušava da zauzme negirajuću pozu, ali odustaje još u otvaranju te figure. Ako ćemo folirati omiljenog teču, čemu nam onda otac služi?

ANDRIJA(na srpskom): Koju godinu... Ni blizu onoliko koliko je on stariji od nje...

-29—

A. '« 1 'IJU >ni iu Mladićeve reci zazvučale su gotovo izvinjavajuće, i Verebeš resignirano klonu, suviše pošten da bi stao na stranu morala, naspram mladosti, ljubavi i strasti...

VEREBES(na Mađarskom): Znaš i to da je doktor Sefer naš prijatelj, takoreći... I dobar čovek... Eh... Sto puta ti je mama govorila da ne ideš u njihov vrt, ali ti ništa nisi voleo kao da zajašeš taj bedem... Ali sad je drugo... Nisi više dečkić koji krade kajsije kad nema nikog u letnjikovcu... Jedno je slomiti poneku grančicu, Andi, a drugo je slomiti srce... Dva srca... Sva tri srca... Hej? Pazi šta radiš, molim te... Jer to nije tamo neki stručak zumbula, nego jedna naročita raža... Ruža negovana da bi ostala divlja... Razumeš li to? A takvim ružama se diviš izdaleka... Njih ne diraš...

Andrija naizgled poslušno ali u stvari sasvim odsutno potvrđuje glavom, u taktu kojim kucka prstom po crnoj tabli, preslišavajući se maločas zapisane melodije...

9. OBALA (ext. suton)

Oko šuplje tikve, postavljene u vodi kao neka ribarska oznaka, bučkaju grumenčići, Nikola i Vaša gađaju je naizmenično, strpljivo čekajući da onaj drugi probere municiju koja već počinje da im nedostaje, vidi se da ta disciplina ima neki svoj ustanovljeni ritual, koji obojica poštuju...

U ritmu veslanja čuje se zvono sa pramca ribarskog čamca, tiho, tek-tek, kao da se onaj tučak zvona samo odguruje o njegove zidove. Momci ustaju sa peska i prilaze obali, to se Emil Srac vraća

iz lova sa korpom prepunom ribe, kao i uvek, a pozadi, privezan za čamac -30-

^ ih, i nm mi aj

kao ždrebac, pomireno šara perajem ogroman som, kao da crta talase na vodi pozlaćenoj zalaskom...

SRAC: Ja ne znam šta ova Tisa misli? Ako još malo opadne moraću da metnem točkove na čamac...

Mladići ga dobro znaju, nisu ni očekivali pozdrav, osmeh, ili tako nešto...

SRAC: Šta gledate? Znae da ja nikad ne ulovim više nego što treba... Ali šuto je pijačni dan... Srbima je uz to još i neki posni svetac, a Madžari i Nemci su fini svet... Oni ribu jedu i kad ne moraju...

Momci odmeravaju ribetinu iza čamca, navikli su da Šrac ne dolazi praznih ruku, ali im se čini daje ovo ipak nešto čime bi se mogao i pohvaliti...

NIKOLA: A ovaj som iza? Vučeš li ti to njega za sobom, ili bežiš pred njim?

Emil otpija iz flaše koju mu je Vaša pružio, i okreće se prema somu nemarno, maltene prezrivo...

SRAC: Ma... Budala, šta da ti kažem... Da gaja nisam pokupio mrežom, sam bi se upetljao u drezgu... Ne vredi, i mator som je som... Nikad ga ne bih ni tražio u Moroškom Rukavcu, u onom plićaku, ali... Štukon mi dojavio... On somove ne može da smisli, kaže da su zaguljen narod... Niko ih živ u celoj reki ne podnosi...

Mladići se, na pomen misterioznog Štukona zgledaju sa osmehom, ali stari alas uspeva da preko gutljaja ulovi i taj pogled. Pomalo uvređeno gundđa nešto u brkove, i Nikolu je sad pomalo stid, on je na kraju krajeva uvek jedini bio tu kad je ujaku zatrebao neko ko će poverovati u njegove priče...

NIKOLA: Pa, ne, Ujo... Samo nam je čudno da tog Štukona nikad niko nije video sem tebe... Vaša će do kraja preplivati reku i uzduž, tragajući za njim... Vidiš da počinje da liči na čaplju, sav je ušpicio? Već mu izrastaju i one kožice između prstiju...

Emil je malo odobrovoljen, šala je pilula koju mu uvek treba podmetnuti kad dobije napad durenja...

- 3 1 - fl (1C) (JU / 17 (t*L

ŠRAC: E, pa... Ne bih ga ni ja video da nije grom udario u Austrijsku lađu, sedamdeset druge... Neki zakivak mu se žabo pod desno oko, i stalno je plivao u šreh... Ja sam ga odnegovao i vratio u reku...

Na pometi fantomske „Austrijske lađe" momci se ponovo zgledaju, ovog puta mnogo opreznije...

SRAC: Bio sam dečkić... Slučajno sam ga poklopio kad sam sa ocom, tvojim pokojnim dedom, košarao u ritu kad se Velika Poplava povukla... Danas bih se šlogir'o da naletim na takvu ribu, sa ljudskim očima... Bih, boga mi! Al šta sam onda znao? Verovao sam da takvih... Stvorova... Ima koliko god hoćeš...

Podozrivo gleda njih dvojicu, proveravajući da li mu ovog puta veruju, mrtvi su ozbiljni, ali on ipak pronalazi razlog da odmahne rukom...

SRAC: Znam ja da svi misle da sam lud, ali znate šta je najgore? Najgore je to što ja i jesam lud...

Tvrdoglavo pokušava da sam podigne korpu punu ribe, momci mu priskaču u pomoć...

SRAC: A lud sam i čim se tu s vama dvojicom zamajavam, umesto da se s onom barabom Lalikom na čardi već uveliko cenjkam oko ovog prikana...

Momci se još jednom uzdržavaju od reakcije, starom gundaluje malo ko po volji...

VAŠA: Ma, dobar je Lali-bači, šta mu fali? Nije se jednom zbog vas pokačio sa drugim gostima... Nemojte tako...

Šrac ih gleda gotovo s mržnjom što su uspeali da ga ubede da nije u pravu, ali nastavlja da klimucka u smislu »eto, i vi ste protiv mene«...

SRAC: Ajd u redu, dobar je, nek bude po tvom... Dobar je, samo mi je malo... Nekako...

Madžar? Taj će se špiclov do kraja uortačiti s ovim somom i nagovoriti ga da me tuži za otmicu... Pa ću još ja njima morati da doplatim... Znam ja takve... Stoput mije zakinuo...

VAŠA: Ma, svejedno, čika-Šrac, svi bi ti novci ionako završili u čardi... Ne isplati vam se m

-32—

da se jedite...

SRAC: I to što kažeš... Daje taj mazgov otvorio banku umesto čarde, ja bih danas bio bogat čovek...

Uspinju se ka dobnji, alas zastajkuje, nešto bi rekao Vaši, ali Nikola nikako da odmakne, pa mu se Šrac obrati što je ljubaznije mogao, krajnjim naporom zauzdavajući nervozu...

SRAC: Nina, sine, ajd malo odmakni... Treba s Vašom nešto da se dogovorim... Nije nikakva tajna, al... Ne bih da ti čuješ...

Nikola je pomalo uvređen, šta bi to njih dvojica imala da kriju od njega ?

NIKOLA: Kako nije tajna, kad ja ne smem da čujem?

«

Šrac jedva dočeka da prasne, i podiže ruke u znak predaje, spustivši korpu na zemlju...

SRAC: O, jebo te bandar pokilaš, jesi nedokazan, svaka ti čast...

Pokunjeni Nikola se srete sa Vasinim umirujućim pogledom, i pomirljivo nastavi da hoda osvrćući se ipak povremeno ka dvojici zaverenika. Dogovarali su se nešto, ustvari Emil je nešto objašnjavao a Vaša je samo potvrdno klimao i kratko odgovarao, da bi na kraju potapšao Emila po ramenu i pristigao Nikolu u par koraka, nastavivši da korača paralelno sa njim, ali ne progovarajući odmah...

m

VASA: Znaš ga kakav je... Nešto nas dvojica špekulišemo sa ovim lađarima... Al računa da je bolje da ti to ne znaš... Da, ako te, ne daj bože, neko pita, možeš komotno da se zakuneš da nemaš pojma ni šta, ni s kim, ni gde... Razumeš?

NIKOLA: Dobro... Razumem... Ali što mi to nije lepo rekao?

VASA: Ej? Čovek koji po nedelju dana priča samo sa onim Stukonom? Budi sretan da te nije lupio perajem preko nosa...

Kikoću se, a Šrac koji je sad prilično zaostao za njima, na to poskoči i podiže veslo...

SRAC: Vaso! Da mu nisi rekao! Sad ću te odvaliti ovim veslom! O, jebem li ti i tetku i -33—

tetkinu kumu, i kuminu komšinicu preko puta s kojom tri meseca ne govori, pa ti si i gori od njega! Ja sve lepo i zaobilazno, ne znam „izvini“, pa ne znam „samo da nešto zamolim Vašu“, a ti? Kako te nije sramota? Takav momak, da pravo sidro nosi na tom lančiću oko

vrata, a ovamo tračari ko besposlena bedinerka! A i ti Nikola, pogledaj se samo? Što nisi pošao za madžarskog popa, onda bi imao onu ispovedaonicu, pa bi svi dolazili da ti poveravaju i šta treba i šta ne treba! Na koga si samo tako radoznao, da mi je znati, na mene sigurno nisi? Mora on sve da sazna, lepo bi pukao da ne sazna...

Nastavlja da gundđa, a iz fade-outa njegovog gundđanja polako izlazi melodija „Kerestulok vez" koju svira saksofon uz pratnju cimbala, čela i violine. Prizori smiraja dana završavaju se kadrom Andrije koji to svira sedeći naslonjen u širom otvorenom prozoru, a kamera se povlači iza zavese jednog drugog prozora, koju nežno, tek-tek, pridržava ruka mlade žene koja posmatra svirača ne otkrivajući se, ali otkrivajući daje tu...

10. REKA (ext. praskozorje) Rano je jutro. Emil Šrac se oprezno, tek umaćući vesla u vodu, šunja pri obali noseći na čamcu sumnjivi dugi sanduk. Neko ga posmatra kroz trsku, njemu se učini da je nešto čuo, i zastaje osluškujući, ali ubrzo nastavlja ubeđen da mu se pričinilo. Pronalazi mesto pogodno za prelazak reke, osmatra drugu obalu, i odlučno i užurbano se upućuje ka njoj, ali negde na sredini, prekasno da se vrati, uočava žandarski čamac maskiran granjem. Osvrće se i shvata da je i na obali koju je ostavio za sobom već raspoređeno nekoliko žandara, i rezignirano prekida veslanje, na šta se trijumfalno oglašava sirena graničarskog brodića koji se zahuktalo pojavljuje iza okuke. Na pramcu samouvereno stoji mladi kapetan kog su Nikola i m

-34—

A, //t 7 (Uu nn nj.

-1

Andrija videli kroz prozor bakalnice, kicoški ogrnut mundirom...

KAPETAN NAĐMANDIĆ: Čudan neki ulov danas, gospon-Šrac? Ni mreže, ni udice, a tolika ribetina? Kad odavde gledaš, prosto deluje kao neki veliki sanduk, šta li? Neće smetati da malo pogledamo izbliza?

Šrac podozrivo viri ispod šešira, pokušava da dobije na vremenu, ali primoran je da samo slegne ramenima. Dva žandara uskaču sa lađe u njegov čamac, i počinju da kuckaju po sanduku na šta se ribar uznemirava, a kapetan se zadovoljno osmehnu...

KAPETAN NAĐMANDIĆ: Uf! Neće valjda eksplodirati? Da otvorimo, Vukoviću, šta veliš? Nešto je tu meni mutno...

Šrac zaštitnički ustaje, ali pošto se na to i žandari trgoše, polako se spusti na sedište...

ŠRAC: Ne otvarati kapetane! To je moj alat za hvatanje mamaka. Samo ja umem s njim...

Zadovoljan tom reakcijom, kapetan strogo klimnu naredniku Vukoviću koji repetira pušku i potera Šraca u sam kraj čamca, dok drugi žandar oprezno otškrinu poklopac. Svi napeto gledaju u tom pravcu, a na sledeći otškrinuti pedalj začu se prodoran gak, i ogromna ptičurina bučno izlete iz sanduka lepetajući krilima, i, napraviši krug oko žandara koji je balansirao puškom na ivici čamca, odlete ka šumarku na drugoj obali...

Šrac rezignirano klonu, kršeći ruke, glumatajući da očajava za svojim tobožnjim goničem mamaka...

Kapetan se oseća namagarčeno, ali način na koji to prima otkriva i pozitivnu stranu njegovog karaktera...

KAPETAN NAĐMANDIĆ: Divlji patak? Je li to bio divlji patak, gospon-Emile?

ŠRAC (U ISTOM REZIGNIRANOM TONU): Pa, ako i nije bio, sad je sigurno podivljao... Kad su ga ova dva krampusa na smrt isprepadala...

Kapetan se osmehuje sa приметnom simpatijom, ali je zato lice narednika krajnje strogo i prozaično...

- 35 -

jh. rani mraz

NAREDNIK VUKOVIĆ: Ne razumem, gospon-kapetane! Dojava je proverena, stari izvor... Da pretresemo još jednom?

KAPETAN NAĐMANDIĆ: Zaboga, narednice? Očito da i oni imaju svoje dojave... £

Bojim se daje pravi sanduk već iskrčan na sasvim drugom mestu...

11. LAĐA (ext. prepodne) Ruke sklapaju poklopac preko uredno složenih karabina, revolvera i ručnih bombi, i podižu veliki pleteni sanduk, sličan onom sa Šracovog čamca. Vaša je barkom pristao uz sam brod, i tri snažna momka, braća Male Vidre, za tren oka prebacuju teret preko ograde, odnevši ga negde u potpalublje. Vaša se oprezno ali hladnokrvno osvrće, na pristaništu i na obali gradića svakodnevnog je gužva, no, niko ne obraća pažnju na uobičajenu ribarsku isporuku.

Vezuje čamac za spuštene lestvice i ležerno se uspinje na lađu. Sa krmarskog mesta, sa kog je dotle budno motrio ka okuci, jedva primetno mu namiguje stari rečni pirat, Vidrin otac.

Mladić razgleda brod uređen bajkovito, kao kućica, sa kariranim zavesicama na prozorima, muškatlama svuda unaokolo, i razapetim štrikom za sušenje rublja, na kom mu je pogled, kao vetrić, zaljuljao par anđeosko belih devojačkih gaćica sa čipkastim rubom oko nogavica...

BRAT 1: Da nisi pomislio!

Vaša se trže pred prgavim momkom koji se upravo vratio iz prostora ispod palube, i nevino se osvrte oko sebe...

VAŠA: Šta „da nisam pomislio“?

-36-

'Av ac nad mi iu

Sad se pojavio već i drugi momak, mirniji, ali ne manje opasan, i za svaki slučaj se postavio između Vaše i svog mlađeg brata...

BRAT 1: Znaš ti vrlo dobro... Nemoj da se praviš...

Vaša odmerava njihove snažne podlaktice i na trenutak se udubljuje u tetovaže koje obojica imaju, ali ne odustaje od namere da stvar istera do kraja. Prateći besni pogled svog sugovornika, na kraju ponovo dolazi do gaćica na štriku...

VAŠA: Ah, to? Ma, nije mi palo na pamet!

BRAT 1: O, sunce ti! Otkud onda znaš na šta mislim? Palo je to tebi napamet, još kako!

Kidiše na Vašu kao terijer, ali Brat 2 je očito bio spreman na tu reakciju, jer ga hitro obuhvata rukom oko struka, i odiže u vazduh, kao dečarca...

BRAT 2: Mir, Dančo! Čovek je tu zbog posla! I tata te gleda, tikvane!

„Tata” se u međuvremenu već primakao, i nije se umešao u događaj ničim osim pogledom, ali i to je bilo sasvim dovoljno da sva tri mladića pognu glave. Nosio je čistu ali ispranu majicu carske mornarice, teget kapetansku kapu sa kitnjastim grbom, i pušio porculansku lulu sa koje je jedan karpatski crvendać motrio isto tako strogim pogledom...

LAĐAR: Pomozite bratu da ono tamo bude... Sklonjeno... A ti, momče, sedi malo, popi nešto... Kao da stvarno trgujemo oko ribe... Nikad ne znaš ko gleda...

Sedaju za sto namešten na krmi, Lađar krenu da sipa vino iz bokala, ali bokal je pri kraju...

LAĐAR: Oleana! Dopuni malo ovaj bokal, pile... I vidi ima li još leda u kaseti?

Mala Vidra odguruje pokretna „letnja” vrata kuhinje pokretom boka, slično kao pri susretu sa Nikolom na vratima dućana, i prilazi brišući ruke o pripasanu vezenu keceljicu, ali se vidi daje ta „ležernost” ipak malo doterana zbog neuobičajenog gosta. Vaša ustaje i naklanja se, prateći njen dolazak i odlazak sa bokalom, a lađaru se dopada ovaj samouvereni mladić, i način na koji uvažava njegovu ćerku...

- i | -

' rani mr>i.z.

LAĐAR: Sedi, dečko, zaboga... Nije knjeginja...

VAŠA: Pa... Da su kneževi pametniji...

Lađar suzi pogled procenjujući tu rečenicu kao iskusni juvelir, i zadovoljno potvrdi da se radi o komplimentu od četrnaest karata, mada je taj polusmešak istog časa pokušao da kamuflira navodnom stro gošću...

LAĐAR: Hm? Jesi li ti to vaspitaniji nego što treba, ili si samo lajaviji nego što treba, mladiću?

VAŠA: Uf... Bojim se daje ovo drugo, gospodine... Moji su bili paori, nisu imali kad da me vaspitavaju... Jedino mi je otac jednom rekao „seti se da i ti imaš sestre, pa se prema devojkama ponašaj onako kako bi voleo da se momci ponašaju prema tvojim sestrama", i toga pokušavam da se držim... Nisam mislio ništa loše...

LAĐAR: Pa, dobro... Ako si i mislio... Lepo si to zabašurio...

Vaša procenjuje da nema potrebe da se dalje pravda, ipak je on pre mangup nego što je „fini", a kapetanu se baš to kod njega i dopada. Odmerava ga iskusno, uočio je ono „moji su bili... ", i odlučuje da razgovor ipak nastavi o onima koji nisu pomenuti u prošlom svršenom vremenu...

LAĐAR: Sestre, veliš? Šta to znači? Starije, mlađe, dve, tri, četiri?

Vaša se unapred osmehnu, naviknut da ono što će reći izazove uzvratni osmeh...

VAŠA: I svih pet, pa da se ne cenjkamo dalje, kapetane? Ja najstariji, pa one redom, kao pačići... Bliznakinje će na zimu napuniti šesnaest, njih dve su najmlađe... Dok ih sve poudajem tri jutra zemlje će mi otići samo na svirče...

Mala Vidra se muva donoseći trešnje i "šlesku " pitu, i repliku Vaši upućuje svom ocu, jer ona i Vaša još nisu zvanično ni upoznati...

MALA VIDRA: Srećom i on malo udara u tamburu... A i njegovi drugari, dućandžija i onaj bogoslov... Tako će na muzici bar nešto uštedeti i za svoju svadbu...

-38—

TK^tiC

} mu tnrđjC

1

i*

LADAR: Da, vidiš... Ja sam mislio da je Emil tvoj ujak, ali Olinka mi kaže da je njegov pravi nećak tek pre neki dan stigao, da uči za popa, šta li? Pa, dobro, i to neko mora... A, ti, sinko? Jesi'l oženjen? Čime se baviš?

Mala Vidra se ponovo ubacuje, sloboda koju ima pokazuje da je očeva ljubimica, ali Vaši pada na pamet daje ona verovatno svačija ljubimica...

MALA VEDRA: Nije on oženjen, ma kakvi..., A to ti je ujedno i odgovor čime se bavi...

Voza ovdašnje opajdare čamcem... Eto čime... (J>j£ Cx }iidi(U> Sad se i Vaša obraća Lađaru odgovarajući ustvari njoj, i motori se nelagodno meškolji, ne snalazeći se kao relej...

VAŠA (lađaru): To su mi sve komšinice, manje više... Malo ih provozam, šta fali?

MALA VIDRA: Malo ih provoza, a-ha, samo ne znam kako onda krenu s kikom a vrata se s pundom? Izgleda da tu usput čamac malo pristane? A izgleda da i ona crnka „usput malo pristane”? Zadnji put je bila sva uvaljana u čičkove i krpiguze, jedna... Biće mlada pre neg' što se nada, kaže pesma...

Lađarje izvadio lulu iz usta, ali ne nalazi mesto da se ubaci u razgovor...

VAŠA (lađaru): Koja sad „crnka”, pa sve su „crnke”? Mislím, obe... Tri, ajd' dobro...

Ali... Da sam se ja ženio svakom uvaljanom u čičkove, ih! Dosad bih imao harem kao Veliki Temudžin! Kakva „mlada”? Samo nam još „mlada” fali kad za večeru delimo rezance „na komad”... Siromah sam ja da se ženim...

MALA VIDRA: Ne znam baš... Crna uđe u čamac bosa, a izađe u novim sandalicama sa ovolkom šnalom...

LADAR: Olinka...

MALA VIDRA: I drži se za zlatan lančić kao za brojanicu, i to joj je s neba palo oko .” „ f vrata, sve se bojím...

LADAR: Oleana, pile!

C

" -3-* ~

taninom.

MALA VIDRA: Siromah? Dančo kaže da još nije video da nekog tako ide karta... Odakle mu samo taj kicoški šešir, pitaj ga?

Lađar progovara na svom jeziku, to je poslednji pokušaj da ga kći već jednom posluša...

LAĐAR (na rumunskom): O, bože, pa pitaj ga ti, kćeri... Nemojte se više preko mene prepucavati... Pitaj ga ti...

Mala Vidra jogunasto podiže nosić, nastavljaajući u sebi da se svađa sa Vašom...

MALA VIDRA: Ja? Kako da ga pitam? Pa ja njega ni ne poznajem...

Lađar se iza njenih leđa zgleda sa Vašom, i bradom pokaza na nju, osmehnuvši se, što Vaša u času shvati kao ponuđeno savezništvo...

VAŠA: Uf... Šta bi tek bilo da me poznaje?

Mala Vidra se ljutito okrenu, a taj se bes još više zatari kad primeti da su se njih dvojica nešto uortačila, srdito pokupi posuđe ispred oca, prosto ote tanjirić iz Vasine ruke i stavi ga na tacnu, pa mahnito zamaknu ka kuhinji, iz koje im lupnjava odmah dojavu da se i istovar sa tacne nastavlja istom žestinom...

Lađar zapali lulu mirnije nego što je Vaša očekivao, očito je temperament svoje kćeri poznavao više nego dobro? Ugledavši i na njegovoj ruci istetovirano srce koje su pridržavala dva anđelka, Vaši se ote jedno pomalo zavidljivo „hm!?”...

LAĐAR: Vidim ja da mi danima nema durbina, kad ono... Eh... Ista njena mati... Ponekad se pitam da li su mi stvarno trebale dve takve u jednom životu?

Mala Vidra se pojavljuje brzinom kojom je i otišla, ali ih ni ne gleda nego uvređeno grabi činiju s trešnjama, i spušta se u ligeštol, okrenuvši im leđa...

Lađar ustade nezadovoljno odmahujući glavom zbog njenog ponašanja, ali to je bio samo formalni, odrađeni roditeljski gest...

LAĐAR: Idem da prebrojim ono, dok si još tu, ko velim... A i da vidim šta ona tri ugursuza -40-

/V ili, 7 um "u nx toliko petljaju?

Vaša se još malo muva po palubi, koristeći to razgledanje da uđe u devojčin vidokrug, i ne propuštajući priliku da ovog puta on njoj okrene leđa. Ali tek što su mu, onako zagledanom u talase, bore

talasa počele da se preslikavaju na čelu, iz razmišljanja ga trže zvuk sličan zvuku mehaničke muzičke kutijice. On se okrete, i na rukohvat odmače od ograde na koju se taman naslonio, a Mala Vidra iz džepića svog prsluka hitro izvuče sat na lancu, otvarajući mu poklopac palcem iste ruke, uvežbanim pokretom. Do kraja melodije, ona nekoliko puta pogleda ka Vaši koji ju je sve vreme posmatrao, dodajući pri svakom sledećem pogledu milimetar osmeha svom lepom nadurenom licu, da bi po završetku pesme uzdahnula i progovorila tiho i mirno, potpuno odobrovoljena...

MALA VIDRA: Tatin... Ali ja ga nosim... Svira svaki pun sat... Njime sam se uspavljivala kad sam bila mala... Ono je moj prozor, vidiš? Gledala sam zvezde, i čekala da zasvira, bar još jednom... Ali tata kaže daje odsvirao svoje... Sad nikad ne znaš kad će se oglasiti... Malo žuri, malo kasni, pa onda opet žuri...

VAŠA: Ma, baš ga briga... On samo ide po svom... '

Vidra ga pogleda značajno, nije ni čudo daje Taj obrlatio sve one devojčure?

VAŠA: Mora biti da je lepo... Svaki put ti je druga slika pod prozorom kad se probudiš...

Polja... Bregovi, vinogradi... Pa trska i palacke... Onda neki tornjevi u daljini... Opet žito... A ja kroz onaj svoj pendžerak vidim uvek isti budžak neba... U koji se ni mlad mesec ne usuđuje... A o suncu da i ne govorimo...

Mala Vidra ga gleda utešeno, gotovo ponosno zbog svog putujućeg prozora, ali onda snuždeno zaokrenu vratice, otkrivši načas mali skriveni prostor iza uha, dotle neistražen njegovim pogledom...

Potom je ustala i pridružila mu se na ogradi, pa trešnjom koja joj je došla pod ruku pokušala da pogodi cvetić koji je voda polako nosila. U činijici je užurbano probrala još jednu trešnju koja joj se učinila felerična, a kad je videla kako je Vaša zavidno posmatra, uzalud se osvrćući da pronađe nešto čim bi i on okušao sreću, nesebično mu poturi trešnje, osmehnuvši se...

- 41 -

)% ik) t/ju rm fij

MALA VIDRA: Da, ali... Zato nikad ne mogu dobiti pismo, recimo... Moja kuća jednostavno otplovi kad joj padne na pamat... Poštar bi morao plivati za njom... To je jedno...

A drugo... Nikad mi momci neće pevati serenadu pod ovim prozorom... To je sigurno...

Trenutak njihove zamišljenosti prekida ponovno prekoredno oglašavanje sata, na šta se ona glasno nasmeja, a on se tobož začudi...

VAŠA: Nikad mi sat nije prošao brže... Uz tebe vreme prosto leti...

Spremio je za nju najozbiljniji pogled koji je umeo da izvede, ali, nekako predosetivši to, ona se ne okrete ka njemu, već srknu limunadu iz visoke čaše, i osta zagledana na potpuno drugu stranu, sve do kraja melodije sata, pa i duže...

12. VAŠAR (ext. dan)

Krupan kadar tek urađene tetovaze na unutrašnjoj strani Vasine podlaktice, kitnjasto slovo „0“, nacifrano kao na početku pn'e rečenice u knjizi sa bajkama, a u njemu neka ptičica, golubica možda, koja baš slete ili poleće sa ornamenata koji su se oko podnožja slova ispreplitali kao divlji bršljan...

Majstor za tatue, čiji je šator okićen mustrama od prostog dvokrakog sidra pa sve do pompeznog Kardifskog Zmaja, pažljivo premazuje tek završeni rad perom umočenim u guščiju mast, i zavija to mesto na Vasinoj ruci finom sanitetskom gazom, pedantno, kao što je i radio tetovažu...

-42—

Vasa ponosno ustaje sa stolice i uključuje se u gužvu, praznik je, i na taj dan se na obali uvek zašarene šatre i zavrti kupola ringišpila, zazvone kolica sa sladoledom i zacvrče krofne i langoške, a mladići se tradicionalno plivajući utrkuju do venca od ivanjskog cveća na sredini reke, gde ga je po legendi zbacila vodena vila, rešivši da se uda za siromašnog kovača sa obale...

NIKOLA: Tebe ne mogu promašiti! Samo treba da pogledam gde je pet najlepših devojaka u banovini, i znam da si i ti tu negde!

Šest Vasinih sestara, koje idu za njim stiskajući se kao zabavište na izletu, gurkaju se i kikoću na Nikotine reci, i očijukaju sa lepuškastim Andrijom koji ćutke pristiže. Lepe su, zaista, ali dezen koji se ponavlja na raznim delovima njihove garderobe, jednoj na suknji, drugoj na bluzi, nagoveštava da će im ta lepota verovatno biti najdragoceniji, ako ne i jedini deo miraza...

Vasa naglašeno pometi uvezanu ruku, ne mogavši da dočeka da njegovi prijatelji to već jednom primete...

NIKOLA: Šta si to radio, zaboga? Pa je li tebi jasno da danas treba da postaneš prvi koji je venac sa sred reke doneo pet puta zaredom? Više niko neće pominjati nekog tamo Simu Farkaša od pre trideset godina... I, kako ćeš sad s tim plivati? Gde si se ubogaljio, molim te?

Vasa i dalje tretira ruku kao povređenu, a drugom rvački obgrli Nikolu oko vrata, kao da pokazuje da mu je ijedna dovoljna...

VASA: Ne boj se ti... Nije to ništa... Samo sam istetovirao prvo slovo jednog imena, to je sve...

Istetovirao? Drugari ga zadivljeno posmatraju, o tome su sva trojica maštala kao dečaci...

VASA: Imao sam neka dva prijatelja sa kojima sam se zakleo da ćemo jednom to uraditi, kad naiđemo na prave devojke, ali... Slabe vajde od njih... Jednom ne dopušta mamika, a drugom ne dopušta vladika... Ili se ti klipani još nisu ni zaljubili?

Nikola i Andrija se z gledaju kao krivci, ne samo zbog neispunjenog obećanja nego i zbog tajni koje obojica kriju...

-43-

" : ' * ' - ' 4

Devojke, koje su dotle odmakle, vraćaju se sa cikom, i grabe pod ruku Andriju, koji im je -, najbliži, i odvlače ga ka šatoru streljane...

C <

BLIZNAKINJE (naizmenično): Andrija! Osvoji mi opet medvedića! Osvoji meni, njoj si lane! Pa šta? Sad je roza! Ali ima i plavi! Molim te, Andrija! Molim te!

Vaša i Nikola lagano se upućuju za njima, Nikola je nešto pokunjen, ali nije to obična pokunjenost...

NIKOLA: Ti si kao neki veštac, znaš to? Opet si pogodio... To za... zaljublivanje... Tri dana nisam oka sklopio... Baš sam se, ono... Zatreskao...

Vaša se obradova toj vesti, već se počeo brinuti za svog pajtaša kog su curice oduvek htele možda baš zato što se ni na jednu nije „primao“...

VAŠA: Tako je, Nina, neka si! Rekao sam ti ja da će ti neka varošanka umrsiti pertle!

Nikola se setno osmehnu, kao da mu se ne dopada stoje sebi dopustio da ispusti kajase...

NIKOLA: Bar daje varošanka... Tu bi pao i neki miraz...

Vaša ga pogleda nešto ozbiljnije, ako je cura ovdašnja, onda bi je i on morao znati? A, ako je on zna, onda bi se stvar mogla i zakomplikovati?

NIKOLA: Znaš kakva su pravila naše crkve? Pre nego što dobijem parohiju, moram se oženiti... I to ne s makar kim... Pominjao sam ti Jelicu. sećaš se, bratanicu Vladike Aurelijana. Jedinica, advokatska kći... Bio bi greh da to propustim... Ali... Sad sam se tako sludeo da mi dođe da sve poteram do vraga...

Vaša ponovo živnu, oduvek se potajno nadao da bi prijatelja mogao izbaviti od preozbiljne sudbine koja mu se nameće, i pominjanje Vraga, pa makar i u frazi, učini mu se kao odličan znak...

VAŠA: Fala bogu! Ne oženiš se ti s tapijom nego s rospijom, moj brale! I, posle ceo život treba legati s nekim ko bolje izgleda pod jastukom nego na njemu... Šta će ti to?

-44—

A fi\ 7 ani 7ri7 a

Nikola se ipak malo prenu, Vaša je suviše lako precrtao njegovu brižljivo isplaniranu budućnost...

NIKOLA: Ma, ne... Lepa je ona... Na svoj način... Malo je jača, ima baš fine... (tu uobličići šake u modle za sisice)... Znaš... I uopšte je sva tako, nekako...

VAŠA: Jebozovna...

NIKOLA: Kočoperna... Samo... Računao sam da ću se vremenom već zaljubiti u nju, a da neću ni primetiti... Ali ovih dana sam saznao da ne možeš a da ne primetiš kad se zaljubiš...

O, primetiš... Primetiš, još kako...

Vaša počinje da uživa u ovoj ispovesti, malo su se udaljili jedan od drugog, odrastajući, a i zbog okolnosti koje su se nametnule NikoUnim odlaskom na školovanje, ali sad je kraj njega odjednom ponovo bio onaj tek-tek mlađi vršnjak, kom je godinama zamenjivao starijeg brata, savetnika i zaštitnika...

VAŠA: Čekaj... A da li je njoj stalo do tebe?

Nikola malodušno odmahnu glavom, i u tom pokretu ugleda nekog u daljini, pa ponovo utučeno klonu...

NIKOLA: Otkud znam... Što je sam ne pitaš? Samo mi fali da sam se pored svega još i nesretno zaljubio?

Vaša, još uvek nasmejan, okreće glavu u pravcu u kom mu je Nikola pokazao, i susreće pogled Male Vidre koja ih zaštićena natmurenim obn>ama svoje braće, odmerava drsko, kao dva kolačića i uzlogu, između kojih ne može da odabere, ali joj je gust već i to što može da bira...

Promenu na njegovom licu, koju on prikriva iznenađujuće uspešno, neko drugi bi možda i uočio, ali zatreskanom klipanu kao što je Nikola, sasvim očekivano promiče taj neukroćeni, odbegli grč na drugarevom licu...

VAŠA: Pa... Znaš kako se kaže, moj prijatelju... Jebeš ljubav kad nije nesretna...

- 45 - A. hl i uju mr/iji Mala Vidra baš prolazi kraj njih, i Vaša, što ne liči na njega, obara svoj takođe neuobičajeno uznemiren pogled, koji se najzad umiruje baš na onom belom zavoju na njegovoj ruci, slučajno, ili ne?

NIKOLA: I šta sad da radim?

Vaša ne čuje to pitanje, ili mu se ono čini kao odjek pitanja koje je upravo postavio sam sebi?

NIKOLA: Vaso! Hej! Šta sad da radim, šta misliš?

Vaša duboko odahnu, odlučivši, na talam dilemu neko potroši čitav život, ali ljudi iz ravnice imaju neke svoje puteve, možda baš zato što sa svakog mesta u ravnici uvek možeš krenuti na sve strane?

VAŠA: Pa... Prvo ćeš joj doneti Vilin Venac sa sred reke... Na to će sigurno pasti... Ili neće?

Jedno od ta dva...

Nikola ga pogleda podsmešljivo, zna se da taj venac donosi samo pobednik trke...

NIKOLA: Ah, da, svakako, kako da ne... Samo to...

Vaša ga odmeri zajedljivo, kao trener koji čekajući hrabri svog pulena pred borbu gusana...

VAŠA: Nemoj mi reći da ne možeš da pobediš braću Pavliće? Ni Ečiku Ežijaša? Od svih ovde natplivala bi te jedino baronica, i to možda, ali žene ne učestvuju u trci, to znaš... One učestvuju samo u pobedi... Oduvek...

Nikola sad već nešto kalkuliše, ali se ta računica ipak završava sumnjičavim pogledom, upućenom ka onom kom se ni u jednoj trci u životu nije primakao na manje od tri metra...

NIKOLA: Ma, lako ću ja s braćom Pavlić... A i Ečika je omatorio... Ali... Vaso? Nemoj se praviti... Znaš da tebe nikad ne bih mogao pobediti...

Vaša tobož uobraženo odmahnu rukom, otresavši tim mađioničarskim pokretom i poslednje mrve očaja sa svog lica...

W°*tf

VAŠA: Fala bogu da znam... Ali ja ne učestvujem, rekao sam ti... Ovo bi ini se moglo «

-46-

'\ ni ? nju ?'t? /'

opasno upaliti... Eto, sve ti se namešta., 13. TRKA (ext. dan)

Sve je spremno za start...

Nekoliko mladića šepuri se pred Baronicom i Baronom Beslinom bučno ripajući u vodu sa uređenog drvenog mola, i ne zna se da li Baronicu više nervira taj jeftini pokušaj da se privuče njena pažnja (što je pomalo i uvreda za njenog prisutnog muža ?), ili joj u stvari smeta nakaradna izvedba skokova ? Njih dvoje, ona u rozikastom bade-mantilu, a on odeven kompletno, od belih buškastih bugi-cipela sa braon vrhovima pa sve do panama šešira sa mekim obodom, čekaju početak trke sedeći u ligeštulima odvojenim stočićem taman dovoljnim za bocu u posudi s ledom i dve čaše "na nogicu". Pri svakoj sledećoj "akrobaciji"

lepa žena molećivo gleda ka svom ćutljivom suprugu, i kad joj on napokon potvrdno žmirnu, Baronica odlučno ustade, prebaci mantil preko stolice i u dva poteza se nađe na najvišoj pritki ograde. Okrenuvši leđa reci, savršeno uspostavi ravnotežu na samim vrhovima nožnih prstiju, umiri se na čas, kao da čeka na dramatični tuš doboša, i onda se samouvereno i silovito odrazi u neki dvostruki salto, potpuno čudan i uvrnut...

Očevidci zapljeskaše po njenom izranjanju iz vode, a sledeći dripac, začuvši to, odluči da ipak u zadnji čas odustane od svog trapavog skoka, pri čemu se još i okliznu jedva ostavši na nogama, pa se spusti niz drvene stepenice oprezno i postišeno, kao debeljuškasta gošća iz unutrašnjosti, silom odvučena na plažu...

- 47 - jf^ac i ani mi az ORGANIZATOR TRKE (u prosti limeni megafon): Pozivamo sve prijavljene učesnike trke za Ivanjski Venac Vile Ladane da zauzmu svoja mesta! Ponavljam: Pozivamo sve učesnike...

Iz gužve se izdvajaju prozvani mladići, neki imaju tremu, neki to shvataju kao zabavu i ništa više, pa se veselo domahuju sa svojim navijačima, dok kapetan Nađ-Mandić teatralno skida sat sa ruke i ostavlja ga svom podređenom, sluteći da će mnogo bolju predstavu izvesti van vode, nego kad se nađe u njoj...

Gledaoci primećuju da Vaša sekundira Nikoli ali da se ne skida, nastaje žamor, svi se gurkaju, Gospon Verebeš i Emil Srac zbunjeno se zgedaju, a Mala Vidra se raspituje kod Vasine sestre o čemu se tu radi, i ova joj očito objašnjava daje njen brat bio glavni favorit, .

kao četvorostruki pobjednik prethodnih trka, ali da mu je ruka nešto povredena...

Nikoli nije baš svejedno, Vaša uočava nervozu kod svog drugara, i skida lančić sa vrataC

tutnuvši ga Nikoli u dlan... (

NIKOLA (potvrdno): Za sreću!

VAŠA: Ma daj? Kakvu sreću? To je kukica za koju te Štukon povuče... Šta misliš kako^_y\

samjapobeđivao sve ove godine? \|\

Nikola se nasmeja, kao i na svaki Stukonov pomen, i Vaša zadovoljno munu drugara, svestan da mu je odagnao strah, stoje i bila namera...

VAŠA: I zapamti: Oduzi joj venac čim izađeš na obalu... Mi ćemo biti tu za svaki slučaj, ako joj onaj šarov od brata nije vezan... Dobro? Pravo do nje! A ne daje posle ćelu noć tražiš po kafanama sa uvelim vencem oko vrata...

Nikola se ponovo osmehnu, pa proverii lančić i uozbilji se, setivši se šta mu ta trka znači, i Vaša ga munu još jednom, očito zadovoljan i trenutnim učinkom svog verbalnog dopinga...

Plivači se poredaše dužinom mola, i na pucanj iz lovačke puške poleteše za parom uplašeni sarki koji su izletele iz trske na drugoj obali...

Trka je bila lišena neizvesnosti, Nikolin motiv vukao je jače i od samog Stukona, i, kad je -48—

ao ? ft ni » raj.

ponosno podigao venac, ostale glave prestale su da mlataraju rukama dobrih desetak metara iza njega...

Svi iz Nikolinog štaba pobacaše kape u vis, Mala Vidra pljesnu ručicama i u toj gomili potraži pogledom Vašu, koji na to brže-bolje prigrlji Crnu Vericu, čestitajući joj na Nikolinoj pobedi mnogo žešće nego stoje to učinio, recimo, Gospon Verebešu ili Emilu Sracu?

Mala Vidra se povređeno okrenu ka Nikoli koji je upravo izlazio iz vode, ali tad sa strahom primeti da on, praćen Dančom koji je takođe učesh'ovao u trci, kreće ravno ka njoj? Svet pred njim se razmicao, uočili su da ide na potpuno drugu stranu od one na kojoj su svi s kojima bi prvo trebao podeliti radost, i u iščekivanju raspleta primirili su se svi osim Vaše i Andrije koji su se probijali ka svom prijatelju žurno, ali vodeći računa o tome da ne privuku suviše pažnje...

Nikola se kasnije često sećao tog trenutka, kao kad se ono neko zaboravan vrati na mesto s kog je pošao, pokušavajući da se seti staje to hteo da uradi?

Sve je ličilo na neki drevni ritual prosidbe, ona, mlada, uplašena, bosonoga, prelepa, on, lud, vlažnih kovrdža, zaljubljen, nepobediv...

Pružio joj je venčić ne rekavši ništa, ne sumnjajući ni na trenutak da ga ona možda neće prihvatiti? Onako šaren, raskošan, orošen i osvežen Tisom, venčić je nepogrešivo išao uz tek primetni drhtaj njenih usana...

Čak ni Vidrin najstariji brat, koji je napravio diskretni poluiskorak ka Nikoli, nije reagovao burnije od toga, i Nikola ga mirno pogleda pravo u oči, zahvalivši se trepavicama na tom razumevanju, i konačno izreče ono što je smislio, ali tek kad se ponovo našao u snopu devojčinog pogleda...

NIKOLA: Da nije ovo tvoje? Legenda kaže da gaje odbacila neka rečna vila, odbegavši na obalu, da se uda? Ne vidim nijednu drugu vilu u blizini?

Brat 2 prekide scenu u pravom trenutku, prihvativši sestru pod ruku neobično nežno, više sestrinski nego bratski...

BRAT 2 (na rumunskom): Haj'mo polako... Dostaje bilo...

-49-

/:.,c,

Mala Vidra mu klimnu takođe neobično poslušno za nju, pa se odlazeći s venčićem još jednom okrete ka Nikoli, "kniknuvši" u naklon, kao balerina...

Svi to posmatraju blaženo, Vasine sestre čak ganuto, lice Emila Sraca ipak šara treperava senka sumnjičavosti, a Vaša koristi to što ga niko ne gleda da brzo skine i odmah vrati masku ravnodušnosti koja mu se počela odlepljivati na krajevima lica...

Verebeš dobacuje Nikoli košulju, među prijateljima koji ga okružuju i pljeskaju po mišicama junak dana pogledom traži Vašu, koji mu smireno namiguje iz pozadine...

NIKOLA: Vaka? Idemo na čardu... Emil i Lalika kuvaju kotlić "od dvanest vrsta ribe"!

Vaša namiguje još jednom, i propušta čitavu povorku lagano krenuvši za njom, odvezavši u šali girtlu na leđima Crnoj Verici, koja to jedva dočeka da bi zaostala s njim ...

Kraj staze spazi "šibicara" kako plevi prostodušnog salašara i dva pripita matroza, i vragolasto se osmehnu osmotrivši njegov kicoški slanini šešir sa paunovim perom...

Nikola se još jednom okrenu preko svih, i pozva ga rukom, a on potvrdno klimnu glavom, vadeći par izgužvanih novčanica iz gornjeg džepa košulje...

VAŠA: Evo me, dolazim! Samo da malo oprobam sreću... Danas je, čini mi se, moj dan?

14. ŠATOR TETOVIRAČA (ext, kasno popodne)

-50-

?V_«o rani mraz.

TETOVIRAČ: "O"!? I ti? Jesi li siguran momče? Imam ja ovde i drugih slova, znate?

Tetovirač, mršavi tip u atletskoj majici koja je omogućavala otvoren pristup katalogu slika na njegovim vretenastim rukama, izmeni preko tankih okruglih cvikera pogled sa Andrijom koji je upravo zauzimao posmatračku poziciju, "kaubojski" opkoračivši stolicu. Na Andrijinoj podlaktici već se nalazila gaza slična onoj sa Vasine ruke, i, bacivši pogled na nju, Tetovirač još jednom sumnjičavo zavrte glavom...

Nikola, koji se već uvalio u pleteni "mušterijski" naslonjač, poturivši ruku kao za transfuziju, samo se blaženo potvrdno smeškao. Rizling

koji je Gospon Verebeš naćeo u ćast "njihove"
pobede doprineo je da taj smešak bude i blentaviji nego što bi
trebalo...

TETOVIRAĆ: Da niste vi slučajno zaljubljeni u istu curu, momci?
Vaša stvar... Samo...

Moram vas upozoriti da se "O" posle teže prepravlja nego druga
slova...

Nikola samo onaj potvrdni smešak usporeno zameni odrećnim
smeškom, a Andrija, koji je oćito nazdravljaio manje od pobednika,
promeškolji se na stolici pokušavajući da zauzme pozu odraslog i
iskusnog muškarca, što mu, uzgred, do kraja života neće poći za
rukom...

ANDRIJA: Naravno da nismo... Njemu se dopada ona devojka kojoj
je darivao Ivanjski Venac... A meni... Meni se ne dopada...devojka...

Tetovirać se oraspoloži, kao berber kad mu uspe da mušteriju
uvuće u razgovor...

TETOVIRAĆ: Ne? Ondapardon! Znaći "Ostoja"? "Obren"? Stani...
"Olah", da nije?

Mladići se glasno nasmejaše, u tom delu stoleća, i u tom delu
sveta, mladići su se na to glasno smejali...

ANDRIJA (feminizirano): Nije... Nego Obrad Beležnik... Uf, daleko
bilo... Tako moderan ipak nisam...

Vaša, koji je konaćno saznao gde su, nailazi nakrivivši slanini šešir
sa paunovim perom, ali ga oni još ne primećuju od ukošene cirade
iza koje on zastade, zaćuvši sledeće Tetoviraćeve - 51 -

i UJU mru/
reci...

TETOVIRAC: E, imate vi ovde neku lepu Olgicu, Olgu, u to sam
siguran? A? Drugo mi ime ne pada na pamet?

Andrija sinkrono podiže ramena i obrve, negirajući zavrtevši
glavom...

TETOVIRAC: Ne? Svejedno... Ali pouzdano znam daje to "O" od
"Opasna"! Ćim ja od jutros radim već treću sliku sa istim slovom...

Treću? Momci se zbunjeno pogledaše...

Još uvek neotkriveni Vaša iznervirano podiže pogled ka nebu, kao
da je to slovo na njegovoj ruci nešto što bi, pogotovo leti, dugo
moglo ostati skriveno od najbližih prijatelja...

TETOVIRAC: Pa da... Prvi je bio sin onog ludog ribara, video sam vas zajedno? Ja sam mislio da vas je on i poslao?

NIKOLA: Pa, jeste... On nas je poslao, na neki način... Samo što taj "ludi ribar" nije njegov otac... Alije zato moj ujak...

TETOVIRAC: A, jel? Pa... Kad sam rekao "lud", mislio sam... "šašav"... Mi smo skroz dobri, stvarno...

Nikola ga prekide jednim nestrpljivim i prekratko izvedenim osmehom, navikao je da Emila tako objašnjavaju, a uz to mu je ujak trenutno bio poslednja briga. I Andrija se zamislio, da nije slučajno i njegovo "O" u dvostrukoj igri?

Vaša u tom trenutku zadiže ciradu, promena na njegovom licu i skinuti zavoj sa ruke nagoveštavali su daje smislio rešenje neprilike...

VAŠA: A, tu ste, barabe, tako vas volim! Kad nas sad vide ovako išarane, niko više neće smeti da se kaci s nama!

Mladići mu se obradovaše, ali dim tek ispaljenog zrna sumnje još se nije razišao iz šatora . I nije čudo da se prvi oglasio Andrija, iskreniji i bezazleniji, blago rečeno...

-52-

ANDRIJA: Nisi ni probao čorbu... Al' dobro, vidim da je bilo vajde... Nego... Šta tebi, molim te, predstavlja to "O"?

Vaša obrnu podlakticu, kao da im je daje na uvid, pa i jednog i drugog odmeri pogledom zvanim "JeV vi to mene-zezate?" ... Kako: "šta predstavlja"?

VAŠA: "O, Verica?"

Andrija se sa olakšanjem osmehnu, osmehnu se i Nikola, ali daleko podozrivije...

NIKOLA: O, Verica?

VAŠA: Da... I? Koja Verica?

NIKOLA: Pa... Tvoja... Ako je tvoja? Verica... Oličkova...

VAŠA: Oličkova! Vidiš? Mislio sam da u tom "O" posle uradim jedno malo zgodno "V", kao u okruglom ramu... Ali sam morao da krenem zbog trke... A onda sam se natezao malo baš s tom Vericom, a više sa onim šibicarom... Sve do ovog šešira...

Tetovar koji čitavo vreme prati ovu priču, i koji je kao i obojica momaka u nju poverovao, sve vreme na mustri tetovaže skicira

pomenutu mogućnost, i dopada mu se to rešenje...

TETOVIRAČ: Da... To bi moglo jako lepo da ispadne?

Vaša odahnu videvši da su i oni odahnuli, i natače šešir Andriji koji odmah ustade da se ogleda...

VAŠA: A vi ste malo cugnuli, a? Sramota, nije se još ni smračilo... Tri nas orkestra čekaju, sklepa sam jednu "serenadu", onako... Ni sam ne znam zašto... Pa sam dogovorio sa Bucikom Sepom daje malo prosviramo, njemu se baš dopala... Ali sad vidim daje pitanje da li ćete vas dvojica uopšte moći?

Andrija se jedva odvoji od ogledala, onaj Vasin nesuđeni šešir mu se odmah primio...

ANDRIJA: Ja ću moći, što? Za Nikolu ne znam, malo je povukao, istina je, ali otrezniće se - 53 - 7\ «c 7 turi trn a.

i on, čim zahlađi... Mada bi bolje bilo da se nikad ne otrezni... Da ga samo čuješ... Napustiće bogosloviju, kaže? Hoće da se ženi, i gotovo...

Vaša je proteklih par sati ukopavao srce u duboki trap, i više nije imao problema sa onim neposlušnim trzajem usne...

VAŠA: Nećeš valjda?

Nikola, ionako sluđen, lagano i nesigurno podiže pogled...

NIKOLA: A... Zašto ne bih?

VAŠA: Zato što onda ja moram kumovati, blento, sećaš se? A novaca imam... Komotno ini možeš zašiti džepove na čakširama, pa tri dana neću ni primetit... Eto tol'ko! Biće to prvi put da kum baci cigančicama novčiće pred crkvom, pa onda krene da se i on s njima otima...

Tu nekako i Tetovirač završi svoj rad, u koji se Andrija i Vaša udubiše, upoređujući ga sa svojim, pa Vaša galantno zavuče prste u džep košulje, demantujući svoju tek okončanu jadikovku o besparici...

VAŠA: Ne, ne! Gospon Šibicar časti! Kaže da bi mu bila velika čast da bude tutor pobjednika trke... A i ja imam sličnih namera... Andrija! Jel' bi trkn'o po klarinet? Ona bekrija od moje gitara je ionako opet prenoćila na čardi...

Tetovirač servilno ispraća društvo, pokušavajući da kucne prstom po ramenu darežljivog Vašu, nekako mu je promaklo njegovo ime, pa sad ne zna kako da ga oslovi?

TETOVIRAČ: Gospodine! Momak! Izvinjavam se... Ono slovo "V" mogu začas da vam uradim... Imam jako dobar šablon...

Vaša setno osmotri tetovažu na svojoj ruci, i prijateljski se rukova s njim...

VAŠA: Možda drugi put? Sad smo sva trojica isti, kao pelcovani, da ne kvarim ... Devojaka će biti, ih! Bojim se samo da nam slova ne zafali? A ova 'tičica će me uvek podsećati na njih dvojicu... Neka je samo...

-54—

ih i tu u mi (IX—

15. SEREMABA (ext. noć) Na brodu se Dančo budi na šum sa reke, ali samo otvara oči, ne pomerajući se. Na ponovljeno rezonantno lupkanje, pokušava da napipa kratež pokraj kreveta, i naglo se okreće kad primeti da ga nema? Tu naleće na lice Starog Lađara. koji je levom rukom sklonio pušku u stranu, a desnom umirujući zadržao sina vrhovima prstiju, da bi ih potom lagano sklopio sve sem kažiprsta, prislonivši ga na usta...

LAĐAR: Psssst!

Dančo ga netremice gleda u oči, a kapetan ponovo naglasi onaj kažiprst, poznajući prepaljenu narav svog sina...

LAĐAR(rumunski): Mirno, samo... Sve je u redu...

Tada momak primećuje da su i dva starija brata budna, i da proviruju kroz prozorče došaptavajući se, ali neuobičajena bora razneženosti na očevom čelu, i bezbrižno šuškanje inače uvek brižne braće, nikako mu nisu išli uz svo to muvanje u mraku?

Na prvi ton muzike, Mala Vidra se promeškolji na jastuku, pokušavajući da opipa ivicu sna isto onako oprezno kao što je njen brat napipavao pušku ? Melodiju njenog sata svirao je žabac na smaragdnom listu lokvanja, tiho, zaneseno, a onda su dve srebrne deverike prešle perajima po dirkama harmonike, jedva Čujno, na sasvim drugoj strani sna, da bi negde u

daljini talasić prigušeno zapljusnuo strune gitare, tek u povratku, od najtanje žice, pa naviše...

Tišina svake noći kao galeb prenoći na površini reke, i neko ko ume daje sluša, zna daje ona tek na vodi na svom ...

Mala Vidra je, odrastavši na lađi, izučila neke gornje registre tišine, nedostupne varošanima kojima šum ulice ostane u ušima i kad više

ne mogu da ga odrede, i mogla je zvuke prepoznati i onda kad se više ne čuju, nego naprosto osećaju, kao kotrljanje šlepa nizvodno, drveno peraje prvog zaveslaja, ili i samo prisustvo nečega na vodi, dremež ribarskog čamca u trsci, ili potopljeni krik mlade vrbove grane ponete nadošlom rekom...

Jato krupnih svitaca razigranih pod njenim otškrinitim prozorom zato ju je pomalo i uplašilo čarolijom kojom se tu sr\>orilo...

Bez daha je pokušavala da razazna senke kroz šlingu i rascvetale muškatle, približavajući se muzici na vrhovima prstiju, u četirtri malena koraka, od kojih su prva tri još načinjena po snu, da bi tek poslednjim zakoračila u javu...

Mesec, koji se zaverenički usrpio da prikrije pdšunjale lupeže, na trenutke se ipak odavao u najtamnijim senkama koje su činili fenjeri sa čamaca, na polituri violine, sedefnom dugmetu harmonike, ili na mesinganim gitarskim čivijama, ali najteže mu je bilo da se prikrije na ispasanoj belojoj košulji razdrijenog momka koji je uspravno stajao na pramcu čamca najbližeg brodu, da bi ruke iz džepova izvadio tek na širom razmaknute žaluzine, naklonivši se staromodno, kao komedijaš na razmaknutu zavesu...

NIKOLA: "Da od silnih briga Bog posustane..."

Pa me zamoli... Da ga odmenim?

Ne bi bilo lepo da mu, dok ne ustane...

Svet na bolje promenim..."

Nikola se oduvek morao nagovarati da zapeva, i to je bilo jedino stoje brinulo Vašu? Znao je da će ga lako naučiti reci, melodiju još lakše, ali se pribojavao da na njegov predlog može samo jogunasto zavrteti glavom, i učutati se, kao što se već hiljadu puta dogodilo. Ono što -56-

'f\ c/c 7 «j'/ tm a.

\

Vasa nije znao, je da se na pragu Bogoslovije tvrdoglavost izuva kao par blatnjavih paorskih papuča, i da je tamo Nikola zauvek oslobodio svoj lepi glas, kao što je tamo zauvek zarobio dobar deo svega ostalog lepog u sebi...

Uspavanka koju je njegov prijatelj smislio i uvezbao sa svircima "ni sam ne znajući zašto", bila je u lagi koja je Nikolin bariton odvela u tajanstvene donje odaje intonacije, i, možda baš zato, ta "otpevana

recitacija molitve", propuštena kroz nepogrešive filtere tišine, i obogaćena nepatvorenim efektima ponoći, zazvučala je u toj svojoj prvoj i poslednjoj izvedbi kako nikad više ne bi, pa sve daje neko od jedine dvojice koja su je znala ikad i prelomio da je ponovo otpeva...

Stari Lađar pojavio se na palubi mirno puckajući lulu, ali je tim dimnim signalima ipak dojavio da se društvo polako razilazi. Neki čamci su se lagano uputili ka još uvek zašarenjenom odrazu čarde na vodi, neki ka "gospodskom" vezu kod Švapskog Kupališta, a Emilov čamac, na kom je Nikola i dalje stajao kao zmaj na vikinškoj lađi, vestom rukom čamdžije kavaljerski se povlačio unazad, sve dok devojka nije skolpila žaluzine, da bi se tada šestarskim zaokretom uputio za čamcem sa Vašom, Andrijom i Gospon Verebešom, prema svojoj matičnoj luci, drvenoj kućici na vodi...

Raštrkana muzika nije prestajala, kao da su muzikanti uvežbali sve osim kraja, Bucika Sep provlačio je gudalom temu kroz reku, kao široku mrežu, u koju su se povremeno, kao usplahirene bodorke, lovili titraji harmonike Đure Slovaka, negde iz najudaljenijeg čamca...

Svetla na brodu utihnula su pre poslednjeg tona, ali Nikola se ponadao da će i neko sem njega još dugo ostati budan u mraku ?

EMIL SRAC: Ja ne znam što se to i zove uspavanka, kad razbudi sve redom?

Zagledao se u tminu na obali, oba čamca su pristajala bešumno, jedan uz drugi, i alas pogleda ka Vaši koji mu spremno potvrdi daje i on primetio da tamo nekog ima? Bilo ih je suviše da bi se ikog plašili, ali Vasa za svaki slučaj iskoči prvi, neobavezno obrnuvši veslo u ruci, kao palicu za mlaćenje slame...

Srac mu namignu, pa povika okrenut mraku leđima, navlačeći čamac na obalu...

SRAC: Dobarveče, gospodo džandari!

-- T

~ J / - A^c 7 uju ?rii U tami se zažari jedan duboko povučeni cug cigarete, poslednji, očito, pošto sledećeg trenutka padalica pikavca prelete tih nekoliko metara od žbunja, i zašišta gaseći se u plićaku...

Na vlažnom pesku, pod projektorom mesečine zasijaše prvo uglancane oficirske čizme, zatim masivna kopča opasača, pa dugme, jedno po jedno, i na kraju i promućurne okice kapetana Nađ-

Mandića, koji je, uobičajeno ogrnut, paunski iskoračio pred Vašu, isturenijeg od ostalih...

KAPETAN NAĐMANDIĆ: Dobroj'tro, gospodo... gondolijeri?

Vaša je imao dug dan, dug i ne baš tako dobar dan, i susret sa nadmenim žandarom bio je na samom kraju spiska stvari koje bi da obavi pred spavanje...

VAŠA: Koga ti loviš, da mi je samo znati?

Kapetan se osmehnu zagonetno, i priđe Vaši na blizinu na koju prilaze samo kapetani koji znaju da se narednik i još par žandara kriju na tri koraka od njih...

KAPETAN MANDIĆ: Ti ćeš biti prvi kom ću javiti...

Vaša u senci razazna ostatak kapetanove uobičajene svite, ali se pred njim ne pomeri nego samo zakrenu rame, na šta ga oficir blago okrznu, vesto izbegavši sudar elegantnom piruetom. Postoji ona izreka o pametnijem i popuštanju, ali kad su u pitanju dva vršnjaka sa suprotnih strana života, onda to ne mora pod obavezno biti stvar pameti, nego pomalo i stvar hrabrosti...

Kapetan došeta do Šraca i Gospon Verebeša koji su ga ćutke posmatrali. Lako je policiji da nalazi krive, kad se pred njom svi osećaju krivi...

KAPETAN NAĐMANDIĆ: Hm? Da nisu ovde neki malo matori da noću jure curice?

SRAC: Hm-hm? Da nisu ovde neki malo nastani, čim noću ne jure curice? Nego nas momke?

Kapetan i to primi sa polusimpatijom, i, uz onaj svoj nadmoćni smešak, špijunski zaviri u -58—

a<z i ran mi t

čamac, maskirajući to željom da tržne žicu na gitari...

KAPETAN NAĐMANDIĆ: Kažu da bi moglo biti rata, gospon Šrac... Ja samo radim svoj posao... I vodim brigu o "vašima", preko...

Emil čudeći se raširi ruke, i osvrte se ka mladićima i Verebešu...

ŠRAC: Moji su ovde, nemam ja nikog preko... I, o njima brigu vodim ja, fala \epo!.y ' ' \

!\ " ' I Kapetanpromenjeno zadrma glavom, oko toga više nije hteo da se šali... I \ .-?

KAPETAN NAĐMANDIĆ: Pusti to Emile... Znaš ti staja mislim...

Parirajući kapetanovom promenjenom gardu, ne dopuštajući da ga Nađ-Mandić dalje bruka pred starim prijateljem Verebešom, koji, na primer, nije od "njegovih preko ", Emil se u času preobrazi u nešto najdrčnije što je znao, a to je otprilike nakostrešeni smuđ samotnjak, i Nikola, strepeći da bi bodljikavo leđno peraje svakog časa moglo probiti ispod ujakove karirane košulje, pomisli da nije ni čudo što za njega svi pre govore da je lud nego blesav, i oseti se čak ponosno kad primeti da je na približavanje stare prznice kapetan nesvesno prebacio težište na zadnju nogu, ustuknuvši, ako ne u koraku, a onda u stavu, sasvim sigurno...

KAPETAN NAĐMANDIĆ (uzdržanije): Krv nije voda...

Ribar zastade na ovu rečenicu naglo, kao matori šaran pred obručem vrške u koju se već lovio, i lik mladog policajca, kog je gledao pravo u oči, poče polako da se zamagljuje i nestaje, jer taj pogled je pokušavao da izoštri negde u daljini, iza žandara, žbunja, prvih svetiljki varoši, iza zvezda i vremena, negde u nesretnoj mladosti starog namćorastog momka...

U tom pokušaju, ženice mu se suziše ispod okvira jeda, i u njima nenadano ostade samo tuga, očaj, takoreći...

On uzdahnu, klonu, obori pogled na pesak, pa ponovo pogleda oficira ganuto, sažaljivo, maltene?

-59-

v tu i mit v' n j.

ŠRAC: E... Šteta da nije, sine... Lakše bi se mešala...

C)

-TT

3#

'■«.

^. "ite"-

^.J

■-•|

r |-

3

1 | t _
'?

- "•■/. -

Q(/e ^e ritmičan ali monoton zvuk, noseći gitaru preko ramena, Vaša u taktu koraka kažiprstom drnda gornje "e" na gitari...

Vraćajući se kući sa "serenade", on i Andrija, koji nosi klarinet pod miškom, prolaze uređenim putićem sličnom šetalištu parka. U tom delu mesta nema klasične ulice, nego su tu uglavnom izdvojene vile i letnjikovci, od kojih su neki ograđeni drvenom ogradicom, bedemom, neki visokom maklurom ili šimširom, ali svi su ograđeni...

U prvom od njih, ili poslednjem kad dolaziš sa obale, živi porodica profesora Terečeka, Andrijinog oca. U pretposlednjem ne živi niko, ali u toku letnjih, rede zimskih meseci, tu na odmor dolazi njen vlasnik iz grada, Dr Aron Sefer Mlađi, poslednji potomak imućne lokalne porodice...

ANDRIJA: Znaš da je Emil u mladosti imao neku jalco nesretnu ljubav? Od onda je on, izgleda, tako... Malo čudan...

VAŠA: Čuo sam nešto... A otkud ti znaš?

ANDRIJA: Pa, od teče, bože... Znaš da su oni dobri... Samo nemoj ovo nikom pričati,

-60

fl. (ic i mti trn nj.
molim te...

Vašaprevrnu očima, ne želeći to ni da komentariše...

ANDRIJA: Iboja se zvala... Bila je drage vere...

Učini mu se da nešto nije u redu s tom rečenicom, pa se zamisli, i osmehnu, shvativši da o svojoj veri govori kao o "drugoj"...

ANDRIJA: To jest! Bila je PRVE vere... A Emil je bio druge vere...

Vaša mu uzvratil osmeh, tim stvarima šalili su se odmalena, u mestu se dobro znalo da praznici vrede samo onda kad se njima raduju i naše komšije, farbali oni jaja koji dan pre, ili kasnije?

U tom trenutku Andrija uznemireno pogleda ka bršljanom obraslom bedemu, na koji su naišli, i Vaša shvati da će ostatak priče morati da izmisli sam...

VAŠA: Sa dve vere bi još i nekako izašli na kraj... Zlo je kad se umeša i treća...

Zamislio je ovu svoju rečenicu kao malu zagonetku, i očekivao bar jedno podpitanje na nju, ali, iako je koračao pravo, uopšte ne skrećući pogled ka Andriji, osetio je da se ovaj odmah trgao na pominjanje lepe Jevrejke, i mogao je sasvim jasno da zamisli razneženi i sramežljivi osmeh na licu svog prijatelja...

Očito da bi u tom trenutku sve pitalice ovog sveta Andriju prvo navele da pomisli na Tihi Šefer?

No, nije rekao ništa...

Nailazili su na mesto sa kog se moglo nazreti svetio na prozoru, kad ga ima, i nestrpljivo je zavirio preko bedema, ispod krošnje, a iznad jasmína, ne bi li ugledao svoju omiljenu scenu iz velike predstave pozorišta senki, koju je u nastavcima pratio tih dana...

Vaši se odavno nije desilo da se u toku jednog dana toliko puta oseti suvišnim...

VAŠA: I? Ima li tu šta novo?

-61—

Pričali su, znači o tome? Ovog puta izgleda neće, postoje Andrija samo slegao ramenima?

Ipak, iskoristivši priliku što su kao i obično zastali, jer se pod tom svetiljkom njihovi putevi razilaze, mladi Tereček sramežljivo nasloni

glavu na rame pod kojim je držao klarinet, i duboko uzdahnu...

ANDRIJA: Ne znam, Vaso... Daje ona neudata... Ni ja ne bih bio neoženjen... Ovako...

Iskradajući se iz oreola ulične lampe, Vaša slegnu ramenima, znao je da nije pametno savetovati raspamećene od ljubavi, ali ono patrijarhalno u njemu znalo je ponekad da se itekako nosi sa manguplukom...

VAŠA: Ne znam ni ja, Andi... Sećaš se kad se Žare Cigan ono već uhvatio za baronov prsluk na sicu fijakera, pa trgao ruku? Sta mi vredi da ga kradem, rekao je, kad ga nikad neću smeti prneti sokakom? Razmisli dobro... Ili nemoj... Jedno od ta dva...

Vaša se rasplinu u tami koja se zbijala u strahu od skore najezde svitanja, i Andrija osta nasamo sa još jednim savetom, prilično zabašurenim, ali u stvari neprijatno jasnim? No, to što bar od najboljeg drugara nije dobio malo više očekivane podrške i razumevanja, kad je već nije dobio ni od koga drugog, zauvek prestade da mu biva važno već sledećeg trena, kad se ponovo okrete letnjikovcu Seferovih...

Silueta koja se ocrtala na prozoru tamnija nego inače, što je značilo da je prozirni žoržet zavese iza nje, privlačila ga je sebi lako, bez otpora, kao privezani čamac, i sve što je pokušalo da se odupre tom laganom motanju neraskidivog lanca čežnje, svi saveti, obziri, razum i predrasude, popadali su i isprevtali se po stazi ismejano, kao gomila mlakonja razbucana jednim jedinim cimajem u nadvlačenju konopca sa četom lokalnih vatrogasaca...

A nije ni slutio iz čega je sve iskoračio, zakoračivši ka bedemu vrta...

Pronašao je poznato mesto, spustio klarinet u travu, i pridržavši se za granu u skoku zajahao široki zid, opipavši na njemu svoje ime, davno urezano neujednačenim dečijim rukopisom...

Ona se u tom času pojavi na vratima prostrane letnje terase, provirivši ka prozoru u suprotnom krilu, gde se, ovog puta zamagljena žoržetom, nazirala prilika Doktor Sefera udubljena nad raširenom knjigom...

|

L Lij liA. Olč'j, ft, tIWxf°/'<, -62—

T\ //c Tinil tnru^

Andrija se kroz nabujali, ako je to lepša reč za zapušteni vrt, probijao lako, znajući put, iako su se njegove dečake prečice na neobjašnjiv način smanjile? Jasmin, nekad najsigurnije skrovište, odjednom je bio jedva dovoljan da ga pognutog skrije svojim gustišem...

Ona je utom došla do malenog ribnjaka sa fontanom, i obišla ga pazeći da ne napravi preveliku buku na stazici posutoj belim kamenčićima, unezvereno gledajući u pravcu iz kog gaje očekivala, a nije se pojavljivao?

Mladića su staze mimoilaska dovele do mesta na kom se ona spustila u baštu, i sad je on odmerio Doktorov udubljeni portret u ratnu prozora, a onda se, povezavši njene sklopljene šalukatre sa otškrnutim vratima terase, okrenuo ka vrtu, i ponovo nestao u njegovim tajanstvenim senama...

Ona se prošunjala iza jasmina, osmotrila pergolu, gotovo panično se provukla između belih pletenih naslonjača, osvrćući se na sve strane, sad već posumnjavši u njega...

Andrija je znao taj vrt bolje nego oni kojima je pripadao, ali nije mu se činilo da u njemu ima toliko mesta za igru žmurke, pogotovo onda kad tu igru igraju dvoje koji se žele pronaći, a ne skriti...

Izleteo je na otkriveni prostor kod fontane samoubilački, ne vodeći više računa ni o Doktoru ni o njegovom graviranom karabinu s kojim ga je ponekad viđao, a u istom trenutku i ona usplahireno banu iza puzavica na suprotnoj strani ribnjaka, najudaljenija što je mogla biti, kao devetka spram trojke na satu...

Njihovo traženje ubrzavalo se kako je odmicalo, i kad su, ugledavši se napokon, oboje krenuli na istu stranu, pa odmah na suprotnu, kao da se jure u krug, to se moglo učiniti čak i pomalo komičnim, ali samo nekom ko bi to posmatrao sa strane, njima dvoma sasvim izvesno ne...

Na njihovu sreću, niko to nije posmatrao sa strane, Doktorova senka ka kojoj su oboje s vremena na vreme pogledali, nije se pomerala...

Ona zastade i očajno odmahnu ručicama, što on brzo iskoristi da lagano pođe ka njoj, što je bio najteži mogući način u tom trenutku...

Bila je u dugoj beloj spavaćici, ne tako jednostavnoj kao što zvuči, ali on nije imao vremena

-63—

ac rant mi iu:

za uočavanje heklanih detaljčića na okovratniku i rukavima, niti golubica izvezenih svilenim koncem na oblačićima njenih uzbuđenih grudi...

Ispružila je ruke ka njemu kao ka detetu, i on ih pažljivo prihvati, pokušavajući da obe poljubi jednim poljupcem...

Smišljao je milion reci za taj trenutak, ali kad su im se pogledi uvezati video je da ona sve te reci već zna, i samo je pomireno klimnuo glavom, kao da se izvinjava,..

ANDRIJA: Šta da radim... Volim vas...

Zagledala se u krstić na njegovom lančiću, pod kojim se ljuljuškao pozlaćeni groš sa njenog dlana, najlepši medaljon koji je ikad videla...

Pod varljivim svetlima praskozorja tetovirana ptičica mogla je ličiti na štošta, ali ono kitnjasto "O" čitalo se kao "O", čak i naopako...

Otilija pomilova tog šašavog dečaka izrazom koji se ne može krivotvoriti. Nije to bila laka žena, ni pokvarena, ni neverna žena, to je bila jednostavno Zaljubljena žena, ništa posebno...

TILA SEFER: Pa... Mislim daje to dovoljan razlog da pređemo na "tj"?

17. DOM EMILA ŠRACA (ext. dan) Odgumuvši vrata pred sobom, Emil Šrac širokim gestom ponosnog gostioničara pređe preko -64— sobice u potkrovlju kućice na vodi...

ŠRAC: Eto! Šta fali?

Sobica je bila preslikana iz one nenapisane bajke o vodenoj vili i momku sa obale, svaka pojedinost bila je dorađena do najsitnijih detalja, od neočekivane police sa knjigama i porcelanskim figuricama fine izrade, pa do kariranog jastučeta na uzglavlju prostranog kreveta napravljenog od male prerađene šajke, prefarbanog sjajnom belom brodskom farbom, i doteranog tamnim izrezbarenim lajsnama...

SRAC: To sam ja, malo, zimi... Računajući da bi se on, ne daj bože, jednom mogao resiti da napusti škole... Pa, da ima gde...

Mala Vidra sklopila je ruke kao za molitvu, konačno je našla dom koji joj je po meri, a koji ne može otploviti? Svojim krupnim očima kružila je po prostoriji, i kako bi otkrivala sledeći detalj, zavesice od

najsitnije ispletene mreže, ili čudno izrezane plehane ribe svih mogućih boja i oblika pokačene po drvenoj tavanici, oduševljeno bi gurkala Nikolu, ali on nije bio tako ushićen...

NIKOLA: Dobro, ujo... Devojka nam prvi put svrati u kuću, a ti je plašiš... Tom barkom...

Ta „barka“, uzgred, dopala se devojci više od svega, toliko da nije ni primetila zajedljivost u Nikolinom glasu? Mali buškasti čamčić za ulovljenu ribu, koji se inače polupotopljen vuče za velikim čamcem, bio je prerađen u kolevku, i idealno uklopljen sa postoljem neke stare stolice na ljuljanje, šta li, mada Oleana pomisli kako je u kućici na vodi ljuljanje bebe verovatno najmanji problem?

Emil primeti da je Nikoli neprijatno zbog te preskromnosti njihovog doma, i pokuša da ga iz snuždeno sti prene šalom na vlastiti račun, stoje obično palilo?

SRAC: Samo... Koja god da nam devojana dođe, moraće da donese par čestitih tanjira, i nov escajg... Nas dvojica smo uglavnom jeli talco retku supu da smo morali zaljuljati šerpu da vidimo ima li uopšte čega u njoj? Davno smo ostrugali i tufne s tanjira... A kašike su nam sve izgrizene dopola... Imamo samo jednu skoro ćelu... Gostinsku...

Ne vredi, Nikola je bivao sve snuždeniji, i pored toga što je za devojku Emil očigledno bio - 65 -

: i a tu tm tuc

pravo otkrovenje...

NIKOLA: Nije to baš tako... Malo on preteruje... Hajde, otpratiću te do dućana... Brinuće se tvoji što te nema...

Emil Himnu glavom iako ga sestrić nije ni pogledao. Bio je malo pogođen takvim momkovim ponašanjem, tim pre što taj Nikolin stid od mesta na kom je odrastao nije patentiran ovog jutra...

SRAC: Da, haj'te vi... Taman ću ja pretočiti malo kajsije za njenog oca dok se vratite...

Pogledao je za njima zabrinuto, i to ga nije puštalo ni kad je mladić posle nekoliko koraka živnuo, pojavivši se kroz raširene mreže sa tikvom u ruci, kao sa lobanjom Jorikovom, izvodeći predstavu za devojku koja mu je veselo pljeskala sedeći na prevrnutom čamcu. Malo ko bi u toj sceni pronašao razlog za brigu, ali starom čangrizalu to nikad nije bio problem...

VAŠA: Okrenula se karta, a? Koje mislio da ćemo imati svatove ove jeseni?

Vaša se pojavio niotkuda, ali to je bio njegov način, i Emil se nije čak ni trgao. Nastavio je da gleda za parom koji se udaljavao jurcajući se dobnom, i okrete se Vaši tek primetivši da im smeta, i da su odustali od pokušaja da se zagrle videvši da su pod njegovom prismotrom...

SRAC: Ne znam baš... U nekim stvarima je isti kao ono đubre od njegovog oca... Ne sviđa mi se to...

Vaša malo ustuknu, očekujući sve samo ne takav odgovor. Dobro je poznavao narav starog zakerala, ali ne radovati se najavljenoj svadbi i povratku kući jedinog svog na svetu, ipak je malo previše, čak i za jednog Emila Sraca?

SRAC: Bogomir je bio takav... Srebroljubiv, proračunat... Zato se i oženio s mojom nesretnom sestrom... A ona... Žensko... Ni kad je sve spirio na berzi, i ubio se kao zadnja džudža, nije mogla da shvati da se nikad ne bi ubio daje ostao bez nje... Kao što je to uradio kad je ostao bez novaca, jebali ga novci...

Vaši kao da je malo laknulo kad je uvideo da Emil uveliko preteruje, pa zar Nikola ne napušta sve blagodeti imućnog sveta zbog male lađareve kćeri?

-66—

7\ ffc ' (Uli >m dji VAŠA: Ma... Nije Nina takav, ne bojte se, ujka-Šrac... Kako je on to samo prelomio? K'o trsku-baštenku...

Šrac ga pogleda s podozrenjem, Vaši s čak učini i s blagim prezirom, ali navikao je da u njegovom pogledu katkad naiđe na još jedan pogled, na pogled onog drugog čoveka koji stanuje u Sracovoj glavi...

SRAC: Ajd, valjda ti znaš... Nadajmo se i da je u popove stvarno otišao da bude bliži Bogu... A ne da bude Bog?

Sad i Vaša zamišljeno pogleda ka Maloj Vidri i Nikoli, na svoju nesreću baš u trenutku kad su se osvrćući uhvatili za ruke, uzbuđeni što najzad prelaze granicu vidokruga...

Osmotri Sraca koji je, okrenut leđima, na svojoj alhemičarskoj tezgi iza kućice izvodio čudan eksperiment mučkajući onaj famozni eliksir za nokle, o kojem su i trezni ribari pričali najneverovatnije priče, a o pripitima da i ne govorimo...

Da li su njih dvojica to odpre neki dan kolege po "nesretnoj ljubavi iz mladosti"?

VAŠA: Nego... Niste mi nikad pričali... O Iboji?

Srac je prestao da mućka specifičnu staklenu posudicu, sličnu debeloj epruveti, i ostao nepokretan tako dugo da Vaša više nije imao nikakvu predstavu s kakvim bi se raspoloženjem mogao okrenuti? E pa, okrenuo se izveštačeno osmehnut, držeći šake ispreplitanih prstiju sklopljene na grudima, kao tetkica, i približio se klanjuckajući se, kao preterano uslužan gostioničar...

SRAC: Nisam ti nikad pričao?

Vaša, oprezno otklimnu glavom, sad već žaleći stoje postavio to pitanje., VAŠA: Niste...

SRAC: Nikad!?

VAŠA: Pa... Nikad...

SRAC: Pa što onda misliš da ću ti sad pričati, klipo-klipasti?! Bolje gledaj svoja posla!

Začas se vrati u svoju staru košuljicu i nastavi sa merenjem zelenkastog praha na finim apotekarskim terazijama, ali onda se ponovo ukipi, iznenadivši i sebe samog pomišlju da je možda ipak malo preterao?

Bio je od onih koji se s nekim mogu posvađati i kad su nasamo s njim, ali Vaša je imao posebno mesto u njegovom životu, i Emil se, kuckajući cigaretu o nadlanicu, spusti na klupu kraj njega kao da se ništa nije desilo, pucnuvši prstima da mu pripali...

Vaša to učini, i potom nastavi da gađa grumenčićima fosilizovanog žapca na listu lokvanja, Emil propusti dva-tri hica, pa onda on konačno natera žapca da bučne u vodu, jednim iznenađujuće preciznim, doduše i malo kabastijim projektilom...

SRAC: A, šta da ti pričam!? Nisu je dali za mene, druga su vremena bila... I ja se u Pešti resim da se krstim u njihovoj crkvi, zbog nje... A ona... Da me iznenadi... Ona se tih dana tajno krstila u našoj crkvi... Moja sestra je kumovala... I opet nije dali...

Sekspir bi od toga napravio posao, ali Emil Srac je priču svog života dao kao izjavu, u par prostih rečenica, suviše dobro poznavajući matice sećanja da bi im dozvolio da ga povuku...

SRAC: Suđeno nam je, eto, da imamo po dva Boga, i ona i ja... Ali nije nam suđeno da imamo jedno drugo... Udali su je preko reda,

pored dve starije sestre... Za jednog, u Banat, kog sam i znao, stoje najgore...

VAŠA: Pa... Jeste lije videli... Ikad?

Šrac je svoju storiju izrekao začuđujuće pomireno, očito se čitavu noć mirio sa njom, ali na Vasino pitanje ipak se pomalo žacnu...

SRAC: Šta ti je, sinče!? Naravno da nisam! Proveo sam život moleći se da me nije prebolela, kao ni ja nju... Samo bi mi trebalo da saznam da me je zaboravila još na papučici fijakera... Pa da odmah odem Štukonu u goste, i da se nikad ne vratim...

Vaša pomisli kako je Emil vršnjak njegovog pokojnog oca, i pokuša da se seti da lije neku od reci koje je alas tako prirodno izgovorio ikad čuo za stolom u svojoj kući, gde se jedino i A a_ i iuii *>n ux viđao sa svojim starim?

VAŠA: Da, dobro i kažu... Baš nesretna ljubav...

Šrac, koji se opet udubio u formulu čarobnih nokli, frlaiu na taj lavež kao mačor priteran pod gredu...

SRAC: Ma, ko kaže!? Puno oni znaju! Nesretna!? Za njih je nesretno sve što ne razumeju, a toga ima kol'ko hoćeš... Nesretna!? Nije to bila nesretna ljubav...

Možda je jedino sledeću, poslednju rečenicu, izgovorio pravim, razneženim tonom, kakav je čitava ta uspomena i zaslužila?

SRAC: Samo je sve oko nje bilo nesretno...

Zadovoljan svojini zaključkom, a pomalo i mirisom tekućine kanute na dlan, on pažljivo sklopi stvarčice sa tezge u mali drveni kofer, i po navici ga odloži na najgornju policu, da ga Mali Nikola slučajno ne dohvati...

SRAC: A eto i neke koristi od mojih studija... Da ove nokle ostavim u činiji, šarani bi sami isplivali i posedali za astal...

Vaša oseti da bi mogao još ponešto saznati, dok Šraca ovako ide?

VAŠA: Da, stvarno? Dokle ste tu dogurali?

Šrac ga pogleda podsmešljivo, naslutivši taktiku, ali onda odmahnu rukom, kao da je već i njemu dosta večitog gundanja...

SRAC: Četvrta godina, sedmi semestar... Onda sam batalio... Otac me je razbaštinió kad je čuo... I sve prepisao Nikolinoj majci... Da ima onaj zlotvor od njenog muža šta da spiska... I da ostavi Nikolu bez metra zemlje... Pa da on danas meni prebacuje što smo ovakvi...

Vaša se iskreno nasmeja, ne samo da bi utešio Emila, nego zato što je Vaša stvarno takav...

VAŠA: Nema on šta da prebacuje... Malo je ko na svetu danas bogatiji od njega...

- 69 - A, a<j i am 7 '7 u Emil ga odmeri, kako je moguće da ovaj dečko nije njegov?

SRAC: Ah, bog zna... Oženiće se sirotom... I izrodiće još sirotiju decu... I ta će se deca poženiti i poudavati za još sirotije...

Ali Vaša se ne da...

VAŠA: Da, da... Beda se umnožava kao malo šta na berzi, ujka-Srac? Morali bi smisliti neki način da prodajemo sirotinju? Mogli bi se mi još i opasno obogatiti na sirotinji?

Alas ga gleda, zadovoljno, kao profesor đaka koji briljira, a Vaša ni ne pretpostavlja kakav je ispit upravo položio ?

SRAC: Vidi, Vasko... Obećaj da ćeš mi učiniti nešto... Ali moraš se zakleti da ćeš čuvati tajnu?

Emil mu je, neuobičajeno za njihov odnos, očinski spustio ruku na rame, i Vaša se uozbilji shvativši da postaje deo nečeg važnog...

VAŠA: Dobro... Evo, kunem se u sve na ovom svetu...

Emil nei~vozno odmahnu, pogledavši ka dvoma koji su se najzad pojavili na vidiku...

SRAC: Nemoj ti meni "u sve na ovom svetu"! Šta to znači? Kad se kuneš u sve, to je isto kao da se ne kuneš ni u koga... Zakuni su u "samo nekog na ovom svetu"...

Vaša se setno osmehnu, neće valjda morati i da imenuje Tog Nekog?

VAŠA: Ajd... Kunem se u Samo Nekog Na Ovom Svetu... Da neću nikom reći...

Emil to uvaži zvaničnim pokretom glave, Nikoli i Maloj Vidri srećom se nije žurilo, jer, po ribarovim pogledima u tom pravcu, Vaša zaključi da se tajna odnosi upravo na njih...

SRAC: Prvo, obećaj da mu nećeš savetovati šta da radi... To mora da resi sam...

Vaša se složi, bez razmišljanja, pogodivši da je to samo uvodna, tipska stavka njihovog velikog ugovora...

-70—

f'li raitt Jsn (L

ŠRAC: Drugo... Ako stvarno odluči da se oženi s njom...

Vaša zausti da ga prekine već na to "ako", ali ga Emil autoritativno ućutkaprstom...

SRAC: Dakle... Ako stvarno odluči da se oženi s njom, ja ću mu za svadbeni dar pokloniti "Anđelku"...

Vaša zbunjeno pogleda u plavo zvono na alaskom čamcu, koje je Srac zbog nečeg zvao "Anđelka ", i po kom je bio poznat i izdaleka prepoznatljiv među drugim čamdžijama...

VAŠA: "Anđelku"?

ŠRAC: Da! Resio sam! Ali ako izabere da se vrati u grad, i sve upropasti...

Vaša je ponovo naumio da se buni, i ponovo bio ućutkan...

SRAC: Obećaj mi da ćeš mu u tom slučaju "Anđelku" dati tek kad ja... Odem Bogu na perkelt...

Vaša je bio pomalo razočaran raspletom, čak se osetio i nasamarenim od starog čudaka, ali je držeći se dogovora ozbiljno klimnuo glavom...

ŠRAC: Obećavaš?

VAŠA: Obećavam...

ŠRAC: Evo ruke...

Vaša mu pruži ruku i pogleda ga u oči, a Emil, koji mu je, u inat, delovao normalnije nego ikad, čvrsto je stisnu, pa pođe ka vodi, pozvavši ga za sobom...

ŠRAC: Dođi samo!

Vaša se uputi za njim do čamca nemarno privezanog kraj kućice, na kom Emil vrhom usput izvađene brih'e kucnu po zvonu, zagonetno se smeškajući...

SRAC: Znaš "Anđelku"? Svije znaju... Ali niko ne zna zastoje tako zovem, pa ni ti... Jel?

- 71 - 7K(ic i ani mm.

Možeš li ovo da pročitaš?

Zvono je bilo premazano masnom bojom, i na mestu koje je Emil naznačio vrhom brice, Vaša pre napipa nego što pogledom razazna natpis "Santa Angelica", i još neki sitniji tekst, na latinskom, učini mu se?

U Emilovim očima zaiskriše zrnca trijumfa, kao da otkriva da ih je sve ove godine samo zavaravao daje lud...

SRAC: Da, postojala je austrijska lađa... I, da, potopio ju je grom... I nosila je blago, i to je tačno... Ali ne ono o kom se priča...

Vaša se priseti gomile pametnjakovića koja se izujedana od komaraca godinama pokunjeno vraćala iz Moroškog Dunavca, i postide se setivši se da je i sam čeprkao po mulju, zanoseći se da bi mogao pronaći kakvu dijademu ili perlu sa avetinjske Austrijske Lađe...

Emil kao da pročita njegove misli...

SRAC: I koje magarci uporno traže u Moroškom Dunavcu... Na skroz pogrešnom mestu...

Vaša sad već poče da se osmehuje, u meču "Emil Srac protiv Celog Sveta" on je oduvek i navijao za ovog namćora...

SRAC: Lađa je nosila zvono... Dar carice Marije manastiru Svete Angelike, u koji se njena mlađa sestra povukla... Zvono izliveno u Ulmu... Od dvanaest i po kilograma zlata...

Mladić osta okamenjen, ne samo zbog zapanjujuće vrednosti zvona, nego pokušavajući da izračuna koliko on vredi kad mu je tek tako povereno dvanaest i po kilograma zlata koje se voza na ribarskom čamcu, koji se, opet, ni ne vezuje pošteno, nego se njegov lanac samo neobavezno namota oko najbližeg panja, kao kajase matorog dorata za kog se zna da neće uteći...

Udahnuo je panično, kao kad zaroni preduboko, pa jedva dospe do površine...

Mala Vidra i Nikola smejući su se približavali, i Šrac, motreći na njegovu reakciju, brzo poturi još jedan dugi obavezujući pogled, koji on što je mogao mirnije overi umirujućim pečatom potvrđivanja...

pas

-72—

Nikola je nosio veliku kesu iz špeceraja, devojčine zalihe za brod, delovali su zaljubljenije i sretnije nego što je to Vaši prijalo, ali on se ipak nesebično osmehnu, sretan što onu tajnu neće morati dugo čuvati u sebi...

NIKOLA: Hej, Vaka? Tvoja svaka... Osim nje, dabome! Ovo je Oleana...Vas dvoje se znate?

Ona samo obori pogled, a on dotera masku nezainteresovanosti koju je odredio za taj dan, i tek tad podiže svoj...

VAŠA: Sreli smo se... Na brodu... Dobar dan, Olinka...

Čudo je kako velike stvari mogu da se izgovore deminutivima? Nikola se trgnuo, ali pre požalivši što je on nije pn'i tako oslovio, nego što je posumnjao da ta prikrivena nežnost nije samo stvar fonetike, i malo ispreturanog rasporeda samoglasnika i suglasnika...

Prolazivši kraj nje, Vaša zastade, i vrhovima prstiju ispetlja čičak iz njene kose, na šta se Nikola značajno osmehnu...

VAŠA: Ops!? Ona moja opajdara ih skuplja ... Mislim da ovakav još nema?

Mala Vidra porumeni, ali pre ljutito nego stidljivo, a Vaša u koraku slade čojani šeširić sa glave, zakačivši na njega čičak kao orden, i mahnu im rukom odlazeći uz dolmu povijen pod teretom od dvanaest i po planina na leđima, ne zastajkujući, i ne okrećući se...

18. DAR-MAR ČARDA (ent. noć) - 73 - ^_i7t 7 (Uti mra*

Cimbalista, kao da razvlači testo za griz-štrudlu, motajući pređe palicama preko instrumenta, od sebe ka suprotnim uglovima...

Violina kreće temu koju Vaša, sa kartama u rukama, odmah prepoznaje, i okreće se preko ramena ka primasu koji se smeška znajući da gaje „našao" tom pesmom...

SEP BUCI: „Kis napraforgo, mah goropadni cvet...

Zbog kog se sunce s neba spustilo na svet... "

Za stolom, preko puta Vaše, sedi i Doktor Šefer, već opisan kao očigledni gospodin, tankih geblovskih brčića i zamagljenog melankoličnog pogleda, možda malo poročniji nego što bi mu to društveni status dopuštao? Uz srebrnu, ružama oko inicijala izgraviranu tabakeru, uvek je i kristalna čašica „megmergez gyumolcs" likera koji se inače ne može redovno naručiti čak ni u Dar-Mar Čardi, i podatkom da Irenka i tu čašicu i taj liker čuva samo za posebne goste, polako kompletiramo spisak poroka Dr. Arona Mlađeg, od blede pikove dame u njegovoj, pa sve do rumene dame sa tačkastoni konobarskom tacnom u svojoj ruci...

Oni koji tumaraju ponoćnim Hadom kocke znaju da tu likovi nisu tipizirani kao u romanima, pa bi im tako i prisustvo urednog sredovečnog činovnika, desno od Dr. Sef era, bilo prirodnije od od pojave četvrtog tipa za stolom, koji je jedini pokušavao da liči na kartaroša, po čemu se nepogrešivo moglo zaključiti da on to nije. Taj svat je imao i svog saradnika, takođe zalizanka, koji je nevešto glumio da svaki čas odlazi po nešto, pokušavajući u sh>ari da šacne

stisnute i birokratski poredane Činovnikove karte, što mu, sudeći po razvoju partije, baš i nije polazilo za rukom...

Doktor se zaslušao, po njegovom i inače očajnom pogledu nije se moglo odrediti da li je to zato što tu pesmu čuje prvi put, ili zato što je čuje hiljaditi put, ali ga je očito, kako se primicala stolu, dirala sve više, bolno a slasno, kao nokti voljene žene po leđima...

Prošavši čitavu salu svirajući solo, Sep Buci je svojim savršenim osećajem za takt poslednji ton pred sledeću strofu odsvirao unisono sa poslednjem korakom do Vaše, koji takođe nije imao problema sa ritmom...

VAŠA: „Lako je kad te neko ni ne zavoli...

-74—

i idu ?m aj

Tad samo tamna strana srca zaboli... "

Doktor, na čiji se potez čekalo, zadržao je kartu u ruci sve dok primaš, odlazeći, ponovo nije krenuo u solo, a i onda ju je odložio na talon tiho, kao da na nekoj velikoj premijeri spušta sklopljeni program u krilo...

Vaša je naslutio da će mu ta karta izbiti par krupnih novčanica iz džepa, ali je ispoštovao Doktorov aristokratski gest, tim pre što je ovaj violinu slušao i dalje, ni ne posegnuvši za popriličnom gomilom na sredini stola...

VAŠA: Ide vas danas, Doktore...

Zalizanko je to već zajedljivim šapatom prokomentarisao sa Drugim Zalizankom, ali kad je već i Vaša progovorio, nije odoleo a da ne bubne naglas otrcanku koju svaki amater izgovori bar jednom u toku partije...

ZALIZANKO: Ko ima sreće u kartama... Nema je u ljubavi!

Čudno, ali na te njegove reci Doktor pogleda Vašu, a ne onog ko ih je izgovorio...

DOKTOR SEFER: Da... A ko nema sreće u ljubavi... Nema je ni u čemu...

Bog ne zalazi u čarde, pa zato i ne brine puno šta se u njima dešava. Da je bar malo pazio, sigurno ne bi dopustio da mladi Tereček uđe baš nekako u tom trenutku?

Bilo je suviše ljudi kojima je Andrija želeo da se javi, i Vaša nikako nije mogao da ulovi njegov pogled, sve do trenutka kad je prišao

stolu, a onda je bilo već kasno...

No, Doktor gaje pogledao potpuno mirno, i Vaša pomisli da će morati biti oprezniji sa nekim ko blefira tako savršeno ?

ANDRIJA: Nisam mogao pre... Do sad sam premeštao sanduke i gajbe... Teča popisuje robu, pa me je zamolio da ostanem...

Zureći da navede svoj alibi, Andrija je dao dovoljno podataka Zalizanima koji su čitavo veče bezuspešno tražili nekog s kim bi se kačili, Činovnik je bio suviše mator, Doktor suviše nezaineresovan, a Vaša suviše mutan, taj bi još mogao i odgovoriti?

- V5 -

; am mrti£.

ZALIZANI : Kako te je tvoja teča zamolila? „Ostala ovde, nosila gajba i sanduka!“?

Zalizani je verovatno onog Zalizanog-2 uvek i vodio sa sobom da se ne bi sam smejaao svojim vicevima, ali nikog drugog ni ovog puta nije nasmejao, ni neukusnom šalom, ni tipično idiotskom imitacijom srpsko-mađarskog akcenta...

Andrija nije odgovorio ništa, ne zato što se plašio, nego znajući da će Vaša to preuzeti na sebe kao i uvek kad do toga dođe, no, potpuno neočekivano, u prazan prostor nakon neprijatne četvrtinske pauze, Doktor Sefer je prvi upisao jednu krupnu tamnu notu svog baritona...

DOKTOR SEFER: Ti sigurno govoriš mađarski bolje nego što Gospon Verebeš govori srpski?

Zalizanko se višestruko zbuni, pitanje je stiglo umesto odgovora, sa potpuno druge strane od one sa koje je očekivao, a osim toga adresirano je sa „ti“, od čoveka koji je „vi“ govorio čak i Irenki Kelnerici...

ZALIZANKO: Ja? Mađarski? Ne znam ja ni reč... Ni Mađarski, ni Švapski!

DOKTOR ŠEFER (mirno): Onda ćuti...

ZALIZANKO: Molim?

Zalizanko kao da nije dobro čuo, zablenuo se u Doktora, ali ovaj je samo mirno kupio karte u špil...

DOKTOR ŠEFER(potvrdno): Ćuti... Ne ismevaj pametnije od sebe... Nije lepo...

Zalizanko ustade i mangupski se podboči otkrivajući nožić u futrolu pod prslukom, što je verovatno trebalo da uplaši nekog drugog, ali uplašilo je jedino njegovog drugara, koji je, shvativši da će morati da se umeša, takođe nevoljno ustao...

ZALIZANKO: Hoćeš da kažeš da sam ja glup?

Pošto je i on prešao na „ti“, ionako klimava pravila kafanskog bontona potpuno su prestala -76-

?V«c 3 mit mi a.

da vaze, pa je konačno ustao i Vaša, čak i opreznije od Zalizanaca, povukavši se korak nazad...

DOKTOR ŠEFER: Ne... Hoću da kažem daje Verebeš pametan... Govori četiri jezika...

Kako-tako... I uopšte... Zna puno svega o svemu...

Zalizanko Dva je dotle podsmešljivo odnieravao Andriju, pa je onda nešto došaptavao svom zamuklom drugaru, na šta je i ovaj pogledao u tom pravcu, pa onda ka Doktoru, da bi se okrenuo svom sufleru sa istim podsmešljivim osmehom, još ifrknuvši prezrivo...

ZALIZANKO: A-ha? A znaš li i ti, „doktore“, sve o svemu? Ako ne znaš, ja ću ti reći...

Duuuuuuuum!!!

E, nećeš...

Prihvativši u međuvremenu svoju gitaru, naslonjenu pored, Vaša je „bekhendom“, jedino kako je to s leva mogao munjevito izvesti, Zalizanog zakucao nazad u stolicu, u koju je ovaj klonuo rascopanog nosa, ne pomerajući se...

Drugi zalizanko je u istom paketu od Andrije dobio samo ćušku, ali za njega je i to bilo dovoljno da odustane...

Kapetan Nađ-Mandić stvorio se u dva koraka, nije mu bilo teško da od razbijene gitare i razbijenog nosa sakupi dovoljno delića za mozaik priče...

Vaša nije imao kud, odvojena od slomljenog vrata koji je još držao u ruci, ali i dalje viseći na žicama, gitara je kao retardirana marioneta skakutala pored njegovih nogu...

KAPETAN NAĐMANDIĆ: Ti, opet!? Ti baš daješ sve od sebe da te primetim? Zar nije jednostavnije da mi pošalješ pisamce?

Aportira narednika koji je spremno čekao u pozadini, ali čim je ovaj krenuo ka Vaši, Doktor se još jednom umeša, što više nije bilo

iznenađenje...

DOKTOR SEFER: Kapetane! Ja sam kriv... Ja... Malo sam brljao... Momak je samo želeo da me odbrani... Ništa više...

- 77 - ^ ih i (im mru.

Kapetan žustro opozva žandara, nije ga trebalo puno nagovarati? Ipak, pokušavajući da malo dobije na vremenu, i usput sačuva dostojanstvo folirajući da je i dalje on taj koji odlučuje, okrete se jadnim Zalizancima koji su ljutito naslućivali razvoj događaja,...

KAPETAN NAĐMANDIĆ: Vama dvojici dajem slobodno... Niste obavezni da više dolazite na ovu čardu... Jasno? Mag-la, gospodo!

Zalizani, sad već sigurni da pred žandarima neće dobiti više batina, ponovo se u odlasku uzmangupisaše fiksirajući Vašu i Andriju, a kapetan samoljubivo zastepa par koraka po drvenom podu, lupivši na kraju petama kao da predaje raport Doktor Šeferu, koji mu se potpuno neodređeno smeškao...

KAPETAN NAĐMANDIĆ: Molim vas da budete pažljivi, gospon-doktore... Opaka su ovo vremena... O-pa ka!

Doktor se uozbiljeno nakloni, i isprati ga pogledom, Vaša je procenjivao štetu na tamburi, a Andrija, koji nije iskoristio priliku da zбриše sa Činovnikom, sad je nelagodno visio u sredini...

ANDRIJA: Hvala... Zbog teče...

Doktor podiže pogled ka njemu, i ponovo upotrebi onaj svoj patentirani naklon kombinovan sa sleganjem ramena...

DOKTOR ŠEFER: Al da se baš ne rukujemo?

Vaša iskosa prostreli Doktora, skoro ga se uplašivši...

Andrija izmeni pogled sa obojicom, i diskretno se udalji, nijednom od njih nije se imalo reći ništa što ne znaju, a reci kao „doviđenja“, „laku noć“ ili jednostavno „idem...“, nisu mu se učinile prikladne...

DOKTOR SEFER: Žali bože gitare...

Vaša na te reci odustade i od poslednje pomisli da bi se mogla popraviti, i odloži je što je -78—

ZV «c ? a tu na tu

pažljivije mogao, ali i tako proizvede zvuk sličan nervoznom traženju nečega u neurednoj ladici sa drangulijama...

VAŠA: Neka... Ionako „Ge“ nikad nije štimala kako valja...

Irenka se u tom času stvori sa likerskom bocom iz kog je dosipala piće Doktoru, i dotače ga tek ovlaš po ruci, ali Vaša po tom otisku

prepozna na njemu još hiljadu njenih otisaka...

IRENKA (Vasi): Može jedna?

On potvrdi žmirnuvši, i pomisli kako bi i njemu noćas trebala takva žena, koja zna kad treba da ti dospe piće, kad da te dotakne tajno, i kad da iz džepića svoje zategnute kecelje stvori još jednu „posebnu“ čašicu za tvog sugovornika, tek tako, kao čarolijom...

Obojena palinka bila je lekovita, taman toliko koliko je i ono što gaje obuzelo bilo bolest...

Doktor je lako postavio dijagnozu...

DOKTOR SEFER: Greška je igrati na samo jednu kartu, mladiću... Verujte mi na reč...

Dobitak mami, ali... Nikad nema tako velikog dobitka kao što to gubitak može biti...

Vaša pokuša da lizne liker onako kako to Doktor čini, i odjednom oseti miris kore višnjevog dn'eta, recku breskvinog lista na jeziku, i slast kruške, kao suzu skotrljanu niz grlo? Znači, u tome je trik?

VAŠA: Znam, Doktore... Ali... Nekad sam Đavo precepi špil... Onda tvoje karte ulaze onom do tebe... Sve se poremeti... Čekaš crvenu damu, dođe crna... Rasturiš kombinaciju, pa odmah povučeš keca koji je falio... Tipuješ kralja, uleti dečko... Znae kako to već ide?

Odmah se pokaja što je to rekao? Neko dvanaesticu zove „žandar“, neko „pub“, neko „dečko“, ali kakogod daje Doktor Šefer zove, ta karta mu je došla u najjačoj, tref ovoj farbi, i, kao neobjašnjivo promakli adut, izbila mu Damu Herc iz ruke...

DOKTOR SEFER: Bojim se da znam... Ne vredi zbog toga dalje lupati tambure...

Pod iskusnim, sveznajućim pogledom pomirenog bledunjavog aristokrate, Vaša se odjednom počeo osećati kao potpuni početnik, primetivši da u ovom razgovoru sve njegove mudrosti na -79-

7

fcra/M pre zazvuče kao podpitanja nego zaključci ?

VAŠA: Sad mi je žao... Al tako mi došlo, šta da radim? To nam je u familiji... Samo škljocnemo na pun mesec... Nešto sam razočaran, proći će... Ili neće? Jedno od ta dva...

Šeferje i na ovo imao spremnu repliku, krije li on to pod kariranim stolnjakom, kao đak pod klupom, neku knjigu sa velikim izrekama, ili je razočarenje jednostavno oblast u kojoj je ekspert?

DOKTOR SEFER: Mladi ste, i treba da ste razočarani, sad mu je vreme... Razočaranje vam je kao „male boginje"... Ako ga ne preležiš u mladosti, u poznim te godinama može ubiti...

Na platnu improvizovanog bioskopa vodi se teški rat pitama...

Među glumcima se odjednom pojavljuje ogromna izviđačka senka, i smeli se prošara zvižducima i povicima negodovanja...

MALA VIDRA: Sedi, Dančo! Tu sam!

Ona je opčinjena filmom, i stiska Nikolu za ruku preplašeno, kao da se ne prikazuje burleska nego priča o strašnom grofu iz njenog Transilvanskog komšiluka, ali trza se na svaki -80—

c ? ai" ?ru L

direktan pogodak pite, zacenjajući se potoni od smeha...

Nikola je ponosan na svoju zaštitničku ulogu, ali na njega pomalo liči da više uživa u svojoj nego u tuđim ulogama, i on se pre osmehuje nego što se smeje...

Pite i dalje lete platnom, u čijem podnožju, kao da se saginju da ne budu pogođeni, zabrinuto promiču druga dva Oleanina brata, škiljeći pod titraj em projektora...

Iz sepije zatamnjene sale svi uskoro žmirkajući izlaze u šarenilo julskog dana. Promenadom promiču doterani meštani, i, ionako preozbiljno odeveni Nikola, proverivši da li mu do pola zavrnuti rukav pokriva tetovažu, zabacuje ruke na leđa, takođe neprimerno svojim godinama, i nelagodno se osvrće ka Oleaninoj braći, koja, picnuta po poslednjoj lađarskoj modi, pre deluju kao tri razbojnilca koja nameravaju da ih orobe, nego kao neko ko ih čuva...

Mala Vidra to uočava, i prekorilo im daje znak da se malo odvoje, na šta se oni trapavo ukopavaju pred prvim izlogom, ali ih i dalje ne ispuštaju iz vida...

MALA VIDRA: O, divan je bioskop, divan, divan, divan! Bože moj, kako su šašavi! Šta bih dala da mogu samo malkice da razmaknem ono platno i pobrkam se s njima... Kad već ne mogu ovde nekog da fljismem tortom...

Zadnja rečenica je glasno, i u drugom tonu, upućena mesnim oštrokondžama kraj kojih su upravo prolazili, i koje su, ni ne pokušavajući to da prikriju, komentarisale kačket na njenoj glavici...

Nikola je vagao prijatnost izazvanu njenim romanskim temperamentom, i neprijatnost prouzrokovanu prgavim obraćanjem devojkama koje je znao, tas neprijatnosti je malčicko pretezo, ali, za divno čudo, to mu nije smetalo...

NIKOLA: Nije to torta... To je neka njihova tradicionalna pita...

Mala Vidra jednako žustro zastade...

MALA VIDRA: Nemoj? Tradicionalna? Koliko kašika brašna, koliko jaja? Ej, ne pitam te za recept, blesavko! Samo kažem: blago njima što su tako ludi...

U tom momentu nailaze na punkt za fotografisanje koji je fotograf postavio pred radnjom, i - o 1 -

ona ga vragolasto pogleda, posadivši se u široku pletenu naslonjaču pre nego što je uspeo da smisli izgovor...

MALA VIDRA (na rumunskom): Hajde, dođi!

Fotograf ga je već uhvatio pod ruku i postavio iza nje, i nije mu bilo neugodno samo zbog poziranja kameri, nego i zbog poliranja raznolikoj koloni šetača koja je iza kamere zastajkivala...

MALA VIDRA: Naučićeš, lak je rumunski... Moja mama nije znala ništa kad se udala, a sad brblja kao da je rođena u Satu Mare... To je kao italijanski... Francuski... Znaš malo francuski?

Nikola se ukipio pred objektivom, kakav lije tek na lekarskom pregledu?

NIKOLA: Ne, na žalost... Na Bogosloviji učimo samo grčki... I staroslovenski...

Mala Vidra se iskreno nasmeja, pa se tobož uzdrža, pokrivši usta vrhovima prstiju...

MALA VIDRA: Ops! Pardon! Da, to uvek zatreba... Da možeš da se ispričaš sa Starim Slovenima, gdegod ih sretnješ...

Bio je iza njenih leđa pa nije mogla da vidi kako je reagovao, a i da je mogla, ne bi puno videla. Sa tim još nije želeo da se šali...

Fotograf koji ih je u međuvremenu neznatno pomerao, priđe i podiže Nikolinu šaku spuštenu na naslon, pa je premesti na devojčino desno rame. Mислеći da je to on sam uradio, Mala Vidra spremno levom rukom pomilova Nikoline prste, zadržavši se na njima...

MALA VIDRA: Pa, dobro... Ipak možeš biti učitelj, to je lepo... Možeš da loviš ribu, sa Emilom... Da sviraš... Voziš brod... Ma, možeš biti šta želiš...

/ da im fotograf nije dao znak da se umire, Nikola bi posle njene rečenice tri sekunde ostao potpuno nepomičan. A šta on to želi da bude?

Blic ne samo da sevnu, i zadimi se, nego iz njega još i reka pene poteče ka sledećem kadru?

-82—

ne rani rnrrtjc

Uštogljeni konobar smiče ogromnu kriglu ispod slavine, i namešta na tacnu kraj visoke čaše sa limunadom...

Pronosi je kraj dvoje mladih, koji, da bi ostali braći pred očima, pokušavaju da pronađu mesto u delu bašte koji se graniči s ulicom, i spušta ih pred Baronicu i Barona Beslin, limunadu, dabome, pred nju, a pivo pred njega...

No, profil Večite Devojčice, koja se na kupalištu za opkladu iz stoja na rukama tripudijom spušta nosićem do maslačka, a na Velikogospojinskom Vašaru nožem pogađa lubenicu na dvanaest metara, ne crta se šablonom koje baš svaki konobar nosi u džepu...

Baronica se anđeoskim smeškom zahvaljuje, a onda đavolskim gestom zamenjuje doneta pića, i brzo hedonistički naginje kriglu, da bi se, primetivši kako je Baron prekorno posmatra preko novina, ponovo preobratala u anđelka, obrisavši heklanom nadlanicom rukavice penu sa usne, i nepopravljivo bezobraznog, većpomenutog, nosića...

Nikola i Mala Vidra za to vreme poručuju sladoled, i on se tek tada vrati na neka prethodno neodgovorena pitanja, kao nesigurni maturant na ispitu...

NIKOLA: Znaš... Učitelj sam mogao biti odmah... Posle gimnazije... A to, da ribarim, kapetanišem... Da sviram!? To bi možda Andrija i Vaša, o, Vaša sigurno, oni su na ovaj svet i došli kao na izlet... Ali, ne

može uvek tako... Nekad čovek mora biti...promišljeniji... Kako se to kaže na tvom jeziku?

Mala Vidra u njegovim dilemama još uvek ne nalazi povode za brigu, jer ventje da on to iz svojih patrijarhalnih razloga samo traži najpouzdaniji način da nakrca kao hrčak onu kućicu na vodi, i zbrine buduće kapetane male prerađene barke...

MALA VIDRA: Promišljeniji? Znaš kako? Nikako! Kod nas ta reč ne postoji... Jedna izreka kaže: Prvo pitaj srce šta da radiš, pa zvezdu „dorleu“, pa tek onda pitaj mamu... Tatu srećom niko ni ne pominje...

NIKOLA: Zvezdu „dorleu“... Koja je to zvezda?

MALA VIDRA: Nemam pojma! Nikad nisam stigla do nje! Uvek sam poslušala već srce...

"■-' " /v^ffc reuujnraj:..

Nikola se osmehnu setno, kad ona to kaže onda to deluje potpuno jednostavno...

NIKOLA: Blago tebi...

Ona ponosno podiže glavicu, nemirno se osvrnu, i odsmehnu Baronici koja ju je razneženo gledala povezavši njihov današnji randevu sa završetkom trke na reci...

MALA VIDRA: A možemo i da sadimo svašta... Paprika... Tikvica... Kastravete... Moj tata kaže da ovde pametan i vredan čovek može da živi od saksije zemlje...

Podiže pogled ka Nikoli koji je zaljubljen gleda, čekajući priliku da postavi kratko pitanje...

NIKOLA: Kastravete?

Devojka ga odmeri upitno, ne shvatajući šta tu nije jasno, a onda se osmehnu i prevrte očima pokušavajući da nađe reč...

MALA VIDRA: Ovaj... Krastavac!

Bilo bi lepo sa njom u martu saditi kastravete, a u maju brali krastavac, mada on nije baš tako zamišljao svoj život...

NIKOLA: Naslušao sam se ovde toga, Oleana... „Ako rodi-ako ne rodi?“... Pa tako ceo život... Kao dodola... Vračaj da pada kiša, vračaj da ne pada... Da pada na papriku, a na tikvice ne... Ali nek padne malo i na „kastravete“... Ali ne baš na svaki? Biti paor, nije tako lako kao što se čini, veruj mi... Ceo život gledaš u nebo...

Ona licka sladoled sa kašičice obrćući je kao lizalicu, i uživajući u svakom trenutku...

MALA VIDRA: Znači... Ne moraš učiti bogosloviju da bi ceo život gledao u nebo?

Iskoristio je pipavost teme daje prekori što ga svaki put natpameti...

NIKOLA: Nemoj... Nije to isto...

Mala Vidra uzvrte se na stolici, za nju se može reći sve samo ne daje mirna curica...

-84-

/Vjfft ? (Uli na

MALA VIDRA: Pa, dobro... Nećeš na vodu, nećeš na zemlju, ostaje nam jedino nebo... A čak i lastavica nebom samo putuje, i njeno je gnezdo pod strehom... U oblacima ne živi niko... Samo neostvareni snovi...

Nikola se zamisli, da nije nehotično odredila stanište njihovoj ljubavi?

MALA VIDRA: Svejedno... Imam za tebe mali poklon... Da te seća na naš prvi pravi sastanak... To je nešto što mi je puno značilo... A sad mi znači još više... Zbog... Znaš već...

Svo vreme je prema njemu gurala upakovanu kutijicu, koju on pažljivo otklopi ugledavši njen, ili sad već njegov, džepni sat sa lančićem, i zahvali joj se iskrenim, ganutim pogledom...

NIKOLA: O, kakav sam samo magarac... A ja nemam ništa za tebe...

Ona odmahnu kao da joj to nije važno, a nije joj ni bilo. Staviše, čak je pomalo i likovala što je, neuobičajeno za žensko-mušku priču, mala kutijica koja se gurka preko stola ovog puta putovala u suprotnom pravcu...

MALA VIDRA: Nije bitno, stvarno... Nisam ni mislila da se trampim...

Njen pogled ipak se na trenutak zakači o sidro sa srcem na vrhu, kroz koje je bio proturen lančić na njegovom vratu, on to primeti i postide se što nije prvi resio taj rebus ljubavi i lađe, i istog časa ga skide i prespe ga u njen otvoreni dlan, pažljivo, da se ne prospe, kao pržena zrnca suncokreta...

NIKOLA: Uzmi ga, molim te... Dobio sam ga od Vaše, za sreću, ali... Siguran sam da on ne bi imao ništa protiv što sam sreću preneo na tebe...

Najzad je ponovo rekao nešto lepo, kao onda na obali, i kasnije stihovima, sa čamca, već se zabrinula daje sve lepe reci sveta potrošio na onu uspavanku? Lenger je odjednom poprimio kristalno jasna značenja, kao simbol mirne luke, ostanka, smiraja skitnice, i žurno je ponovo vratila ruku ka njegovoj, osetivši se zaprošenom...

Kao da je želeo da nastavi taj ritual, izmamio joj je nazad lančić, ustao, obišao sto, i nežno joj ga preko glave spustio do vrata, ne odolevši da joj poljubi kosu koja ga je potpuno sludela mirisom jutarnje reke...

- 85 - f_tiv i tim mrač NIKOLA: O, bože... Sva mirišeš na Tisu...

Trgla se razočarano, znači da nije pomogao parfem pod čijim je oblačicom protrčala žureći u grad?

MALA VIDRA: O, znam! Uvek perem kosu kišnicom, ali kiše nije bilo nedeljama... I bluza mi je sva... Povukla sam vedro sa najveće dubine, na sredini, gde je najbistrije, ali... Ne vredi...

Nikola koji se vratio na svoje mesto, požurio je da ruku hitno pošalje na ono mesto gde se zadnji put sreća sa njenom ručicom...

NIKOLA: Nisi me razumela... Označi nekako to mesto... I uvek samo tu uzimaj vodu...

Iskusniji znaju da "lepo" ne može biti "suviše lepo". Jer kad se učini daje tako, uvek se treba oprezno osvrnuti oko sebe...

I zaista...

JELICA: Nikola! Nikola!

Svi sem dvoje zaljubljenih odavno su gledali u otvoreni automobil koji se zaustavio na putu pred baštom. Bilo je, istina, već nekoliko automobila u mestu, ali ni u jednom od njih, uz otmeno varoško drušU'o, i stamenu devojku koja je viknula Nikolino ime, nije sedelo i njegovo preosveštenstvo Aurelijan, Vladika Molsko-Potiski...

JELICA: Nikola!? Dođi ovamo!

Slutio je da Oleaninu ruku više nikad neće dodirnuti, ako je sad pusti...

NIKOLA: Ne mogu... Stvarno ne mogu...

Kratko, kao u groznici, odmahivao je više tom ružnom snu nego devojci u automobilu, ali to je izgleda ipak stiglo do nje, jer se narogušila kao majka koja peti put doziva dete iz dvorišta, a i Vladika, koji se sa zadnjeg sedišta dotle političarski smiuljio prolaznicima, uozbiljio se i uneo malo napred...

J"v ili. i UJii mi tu JELICA: Nikola!? A zašto, molim te, ne bi mogao? Da ti nije to, možda, devojka?

/ sam poziv mladiću bio je donekle uvredljiv, a podsmešljivi ton poslednjeg pitanja bio je već poprilična i potpuno definisana uvreda na račun Male Vidre ? Teškom mukom se uzdržala, prepuštajući momku odbranu svoje časti, i na njegovo oklevanje odjednom se našla u bezizlaznoj zamci? Poželela je da mu kaže šta da radi, a opet, znala je da čoveku kom u takvim trenutcima treba govoriti šta da radi, ona zaista nema šta da kaže ?

No, najgora uvreda naneta joj je tek kad se, ne odgovorivši ništa, Nikola podigao sa stolice, i zašaputao, potpuno drugačiji nego maločas...

NIKOLA: To je Vladika Aurelijan, zaboga... Moram da vidim šta hoće... Razumeš?

Klimnula mu je nešto kružno, što je moglo svašta značiti, no, njemu nije očito nije značilo ništa. Već se klanjao pred Vladikom duboko, do zemlje, kao da prostire čilim pod njegove noge, kao što to rade samo đakoni i pobožna manastirska ispomoć...

Nešto su mu objašnjavali i on se osvrtao prema Maloj Vidri, videlo se da ga poučavaju šta da učini, i da on to poslušno usvaja, i još dok joj je prilazio, uzdahnula je duboko, zabacila glavicu i zagledala se u zvezde koje se po danu samo ne vide, što nikako ne znači da i nisu tamo ...

Dešavalo joj se već da joj tonu lađe, ali joj se nije dešavalo da joj tonu i kućice na vodi...

NIKOLA: Objavljenje rat Srbiji... Sad će i ovde proglasiti mobilizaciju... Vladika misli da je sigurnije da sam u gradu... Pisaću ti... Na ujaka... Uskoro...

Zastao je u polasku, i u svojoj ženskoj zaludenosti ponadala se da bi je možda mogao poljubiti, ali on je samo spustio na sto njen poklon, blago ga odgurnuvši od sebe. U tom pokretu sat zaszvira, nekom greškom tačno na vreme, i ona zagriže usnu pomislivši da bi to mogao biti božiji znak, stoje zaista i bio...

Nikola zastade još jednom, prvo iznenađen samim zvukom, a onda, prepoznavajući melodiju začuđeno pogleda ka njoj...

NIKOLA: Hej? Ovo je slično onoj pesmi?

- 87 - 7\Jl<- Iliu Onoj pesmi? Roj mušica začuđenosti sad spopade nju, ionako uzdrmanu lošim sledom događaja...

NIKOLA: Ne: slično! Nego isto! Odakle ti to?

Nekako joj je laknulo, ipak nije isto kad te ostavi princ koji ti je spevao pesmu, i kad te ostavi princ kom je neko drugi spevao pesmu za tebe ?

MALA VIDRA: Od tate, i ne ide tačno, i uspavljivao me je kad sam bila mala, i tako dalje...

Ali promaklo mi je da ti to nikako nisi mogao znati...

NIKOLA: Pa, ne... Ja nisam... Ali...

Nije bilo potrebe da nastavlja rečenicu otkrivajući ko je to mogao znati, ona je priču povezala minutpre njega...

NIKOLA: Ja ne pišem pesme...

MALA VIDRA: Sad znam... I ne dovodiš muziku pod prozor nekom ko ti se dan ranije izlanuo da čezne za tim...

Truba automobila se ponovo oglasila, i Nikola poraženo raširi ruke, bojeći se da čitajući roman o njih dvoje, verovatno ni on sam ne bi bio na svojoj strani...

NIKOLA: Ali da sam to prvi čuo... Ko zna? Ja sam kriv jedino za to što nisam umeo da te prvi sretnem... To je sve...

O, ne, nije to sve...

Primetila je da se zagledao u sidro na njenim nedrima, i pomolila se da se ne ponizi toliko da još i zatraži lančić nazad, ali je za svaki slučaj progovorila prva, i čušnula visuljak u izrez svoje bluze, dajući mu na znanje da o tome više ne razmišlja...

MALA VIDRA: Ne brini... Ja ću ga vratiti...

Ne usuđujući se da gleda za njom, pogledom je potražio konobara, koji je, naravno bio u najudaljenijem uglu bašte, i pozvao ga da plati. Išao je ka automobilu polako, ne slomljeno, m

1 ttlll ?UTLljL

nego naprotiv, stoje dostojanstvenije mogao, ali izgleda daje u tome malo pr eterao...

Na korak od automobila, osmehnuvši se Jelici, priinetio je kako ona preko njegovog ramena ljubopitljivo prati nekog ko ga sustiže...

MALA VIDRA: Izvinjavam se, gospođice... Samo da dam nešto Nikoli za put...

Jelica nadmeno klimnu glavom, ove palanačke curice sparno ne znaju kad je dosta srozavanja?

Mala Vidra pogleda zbunjenog Nikolu čedno, smaknuvši salvetu sa kartonske tacnice na kojoj je nešto nosila...

MALA VIDRA: Žalim... Ovi ne prave „tradicionalnu pitu“ ...

Da je imala više vremena sigurno bi to pokušala izdaleka, ali znala je da ima šansu na samo jedan hitac, i zato mu je prišla tako blizu.-

Bela lepljiva masa zaslepila gaje a da nije ni video o kom kolaču se radi...

Ali bile su to „stambolske šampite“ ...

Poznao ih je po ukusu...

20. Dr. Shefer, Aron, ml. (ext. sumrak) ~ o!? -

: raJU mi tt£

Otilija Šefer ušunjala se kroz malu gvozdenu kapiju kroz koju se iz donjeg dela vrta izlazi ka obali. Pokušava da je zatvori, ali negde zapinje, i ona se udubljuje u to toliko da prestaje da bude oprezna...

DOKTOR ŠEFER: Moraš je malo povući gore...

Stajao je na stazi, kao da je znao gde će se ona pojaviti, kao žandar koji čeka lopova pod merdevinama naslonjenim na otvoreni prozor stražnje mansarde. Otilija se uplaši, ali već sledećeg trenutka zauzima arogantnu pozu, kojom se uvek izvlačila kad bi bila uhvaćena u nečemu...

TILA SEFER: Ti ćeš na kraju početi i da me proganjaš!?

DOKTOR SEFER: Ja ne, Otilija... Ali se nadam da će taj đavo koji te proganja već jednom posustati... I da ćeš naći svoje mesto... Jer ono odavno nije ni uz mene, ni u ovom domu...

Ona ga gleda podozrivo, nije navikla da joj odgovori tako brzo i određeno, taktika kontranapada zbog nečeg je zatajila?

Ali ono od čega je najviše zaziralo bila je tamna uniforma višeg poručnika na njemu?

TILA ŠEFER: Zašto si to obukao? Gde ideš?

DOKTOR SEFER: O, na maskenbal, mila... Njegovo Veličanstvo Franc-Jozef organizuje veliki maskenbal... I lično mi je poslao pozivnicu...

Otilija spušta gard, ipak je ona samo žena, a muškarci su i izmislili ratove da bi se pred Ženama pravili važni, i plašili ih njima...

DOKTOR SEFER: Proglašena je opšta mobilizacija, nisi čula?

Ona uplašeno pritisnu ruku na grudi. Znači istina je?

TILA ŠEFER: O, nisam... Bila sam...

Zbog oboje, Dr. Šefer ne dopusti da ta njena pauza potraje predugo...

-90-

/V <!<- i uiu rn? a.

DOKTOR ŠEFER: Nije važno... Bila si na verovatno jedinom mestu gde mobilizacija nije proglašena...

Učini joj se da se opet ukazuje prilika za odbranu napadom...

TILA SEFER: Ne razgovaraj tako sa mnom, Arone... Ozbiljno ti kažem... Ostaviću te...

On se tužno osmehnu...

DOKTOR SEFER: Davno si ti mene ostavila, moja draga... Još onda kad si mi prvi put zapretila da ćeš me ostaviti...

Njene oči dobiše onaj titraj srndaća zbog kog ih je zavoleo, uznemirila se, i drugi adut joj je izbijen ?Pokušaće da jednostavno ignoriše situaciju, i razgovor svede na svakodnevan ? I to je ponekad palilo?

TILA SEFER: Ali... Tvoje godine... Ne moraš da se odazoveš... Baš prvi...

Onaj tužni osmeh vrati se kao talas...

DOKTOR SEFER: Naravno da moram... Ceo ovaj rat je i započeo zbog mene... Da se časno izvučem iz svega...

Ona pokušava da pronikne u senku pod širitom njegove kape, te reci su dopirale iz nekog mraka, kao iz hladne ceviprisonjene na slepoočnicu...

TILA ŠEFER: Šta to govoriš, Ari?

Nevoljno se trgao na njeno tepanje. To stoje rekao nije rekao da bi izazvao sažaljenje...

DOKTOR ŠEFER: Čekao sam te samo da se oprostimo, Tila... Sve drugo...Papiri, dokumenti, sve je već sređeno... Osim nas...

Bila je suviše gorda da mu padne u zagrljaj, tim pre što ju je iznenada neodoljivo podsetio na markantnog udovca u kog se pre četiri godine zaljubila, a taj čovek je bio suviše gord da bje u zagrljaj prihvatio...

f\ a*z i tuii ?ni i

TILA SEFER: Pa sve i daje kraj... Nije kraj sveta... Još ćeš ti naći naći nekog... /t On se osmehnu ponovo, i dalje u onom tužnom tonalitetu, ali u nešto nežnijem akordu...

DOKTOR SEFER: Mislim da neću... Ni tražiti... Kako sam tebe voleo... Ne voli se jednom u životu... Tako se voli jednom u hiljadu života... Bio bih malo sebičan da očekujem da mi se to desi još jednom u preostalih desetak, petnaest godina ovog...

Malo je žena koje ne bi zaplakale na to što su čule, ali baš o tome je Doktor i govorio: Malo je žena kao Tila Sefer...

TILA SEFER: Kao da ti nikad nisi poželeo nikog drugog?

DOKTOR SEFER: Naravno da jesam... Svaki normalan čovek poželi tuđu ženu... Ali se, između ostalog, naziva normalnim čovekom i zato što s tom željom ume da izađe na kraj...

Za razliku od normalnog... Šnaucera, na primer?

Pogledala ga je povređeno, znala je da kao žena uhvaćena na kapljici bašte zaslužuje da bude nazvana raznim imenima, ali ju je ipak zbolelo...

TILA SEFER (skrhan): Nazivaš li ti to mene... Kučkom?

Nije želeo da je uvredi, bar ne na taj način, i pokajao se što je tu poslednju dominu reći okrenuo naopako...

v

DOKTOR SEFER: Ne još... Tako bih te možda nazvao da se nije umešala i ljubav... Kad se u želju uplete i ljubav... Onda ništa od ovog što sam rekao o psima i ljudima više ne važi...

Izvini...

Mrzela ga je zbog te nadmoćne dobrote, znajući da ona ne bi bila takva. Zašto joj jednostavno nije lupio par pravih šamara umesto svega ovoga?

TILA SEFER: Ti si kriv! Da, ti! Dao si mi suviše slobode...

Doktor je pogleda, recimo, čudno, ali čim u periodnom sistemu reci bude izmišljena i reč za koju je ostavljeno prazno mesto između prekora i sažaljenja, i taj će njegov pogled biti -92—

potpuno objašnjen...

DOKTOR SEFER: Otilija, ti si mene potpuno zaboravila? Ko sam ja da dajem slobodu?

Ja ti slobodu naprosto nisam uzeo... To je ipak nešto sasvim drugo...

Suzica je balansirala u samoj ivici njenog oka, i brzo je šmrknula, pokušavajući da je održi u ravnoteži...

DOKTOR SEFER: A tvoje shvatanje slobode je... Shatanje h'oje slobode... I baš te briga što ta sloboda porobljava sve slobode oko sebe... No... Izgleda da to tako i treba...

Priželjkivala je već dugo da se razidu, da se resi njegovog cinizma, indolencije, nezainteresovanosti, ali na najteži mogući način otkrila je da je ona uzrok tog cinizma, daje indolencija u stvari zabašurena pomirenosl, a da se iza nemarnog grma nezainteresovanosti kriju zvončići najistančanijih osećanja, kao stručci đurđica u skrovitoj seni jasmina...

TILA ŠEFER: Pa... Zašto mi to dopuštaš?

Doktor podiže ranac sa klupe i okači ga o rame...

DOKTOR ŠEFER: Priča počinje da se vrti u krug, Otilija... Čini se da je trenutak za velike završne reci...

Provukao je i drugu ruku kroz remen ranca, izgledao joj je odjednom kao vitez spram malog paža iz dućana sa kojim se do maločas mazila...

DOKTOR SEFER: Već dugo nije reč o tome šta ti ja dopuštam... Sad je već uveliko reč o tome šta ti sebi dopuštaš, moja mila...

/ pored svega što je izgovorio nije u tim recima osećala neprijateljstvo, i to ju je najviše poražavalo. Videla je da odlazi, da joj izmiče, sujeta je na juriš zauzela položaje sa kojih se ljubav povukla, i zaustila je da kaže bilo šta što će ga zadržati, ali Dr Sefer Mlađi je besumnje o njoj razmišljao mnogo više nego ona o njemu, jer je tačno znao kad treba da je ućutka...

DOKTOR SEFER: Nemoj, Tila... Štagod da sad kažeš slagaceš... A moraš se početi -93—

navikavati na to da više nemaš nekog ko će se uvek praviti da ti veruje...

Prošao je mirno kapijicn, zašto je i pomislila da on ne pozna sve te prečice?

Zatvorio je vrata lako, znajući trik, i pogledao je još jednom kao da joj pokazuje kako to treba da se zatvore vrata za sobom, čula je samo njegov prvi korak, i to jedva, a onda su trava i rosa učinili svoje, što joj je tih dana bilo savršeno poznato...

Primetila je da ne oseća ništa, u jednom delu njenih grudi još je gorela strasna vatra nove ljubavi, u drugom delu počelo se razbuktavati iz starog žara, vihor očaja povezao je ta dva plamena u pomahnitali kovitlac i jednostavno više nije uspevala da ih razazna...

Pokušala je da vikne njegovo ime, ali je kao ukleta gubila dah, želela je da pođe za njim, ali ni to nije umela, pa je i klonula, upravo tako...

Da...

Upravo kao kip nesretne princeze sirene iz bajke, pognut pred nadolazećim valovima noći, i začaran, kao i sve drugo uostalom, na pustoj obali nekad raskošnog Civutskog Vrta...

21. MLADA SESTRA. STARIJI BRAT (ent-ext. dan) Vaša se budi osećajući senke na licu, pogleda ka visokom dvokrilnom prozoru, pa ponovo zafmuri, a onda oprezno proviri, zbunjeno pokušavajući da resi zagonetni vitraž koji se još doslikava na staklu ?

-94-

: 7 inu mi tiy

U levom uglu naslikano je živopisno sunce, pa, u gornjim kvadratima okna, nekoliko oblačića, ptice, čak ijedan kriškasti balon iz čije korpe mašu putnici, a u donjim talasi, brod, crkvice i tornjevi u daljini, raštrkane palacke i dve ribe koje proviruju iz talasa...

Ostavljeno je i mesto za slikarevu posvetu u samom dnu, i tu vrh četkice upravo ispisuje slova, nešto sporije, ne toliko što ih cifra, nego pre što ih unosi unatraške, da bi se iznutra mogla pročitati...

S-r-e-t-a-n r-o-đ...

Danas? Sreća da sestre paze na to...

Da on sebi mora da kupuje poklon za rođendan, uvek bi zaboravio...

Ozareno skoči iz kreveta, po svemu sudeći čak suviše ozareno, jer njegovi koraci do prozora uplašiše umetnika, koji zamiče za kuću ostavivši na izbočini zida snop četkica u staklenoj tegli, i nekoliko kantica sa bojom u travi, od kojih plava bese prevrnuti...

Vaša istrča na trem da ga ulovi sa druge strane, ali usput nalete na svih svojih pet sestara nagnutih i udubljenih nad okruglom čokoladnom tortom, kao studenti anatomije na onoj glasovitoj slici Rembrandta Van Dija...

ARANKA (najstarija): Ih! Znala sam da će sve upropastiti... Pola pet je bilo kad si došao, baš si mogao još pola sata spavati! Taman bi sve završili!

On odmahnu rukom kao da nije važno da li je torta došarana, i poče da se šunja ka njoj ispruživši mali prst, ali ga na to devojjane počeše složno ćaskati po ruci...

SESTRE (u glas): Nema, ne daj mu! Mora da se stvrdne! Izdrži malo!

Vaša ih se kao uplaši, i pobeže do basamka, isteglivši se napokon. Dan je božanstven, sunčan, blago začarlijan, slavljenički, kao stvoren za bilo šta...

Za bilo šta osim za odlazak u rat?

VAŠA: Uf... Spavao bih ja dok ne malaksam od spavanja, ali ste mi vi ćangrljali po prozoru... Onim vašim pemzlama i ćanćićima...

- 95 - y_^ i tuil na a«c Sestre se nešto zgledaju, pa počinje i on da ih zagleda, na urednim belim keceljama, koje opašu uvek kad se u kući sprema slavlje, promakne koja flekica čokoladnog fila, ili široki trag obrisanog dlana na boku, ali nigde nema znakova farbe?

ARANKA : Kakvim pemzlama na prozoru? Nismo od posla dospele dalje od bunara...

Vaša vidi da je neka zavera u pitanju, i u iščekivanju iznenađenja pomalja se ka orahu za kućom, pod kojim je u njihovom prostranom travnatom dvorištu čitavo leto postavljen masivni astal, ali ipak biva prepadnut početkom pesme, „na keca“, i mnoštvom likova za stolom...

MUZIKA: „Bagrem cveta, žito zri, danas mije dva'est tri Danas pitam: Pošto svet?

Ne daj da se vino vetri, začas će mi dva'est čet'ri, Začas će mi dva 'est pet!"

Sem muzikanata i njihovih žena, tu su i Emil i Verebeš, gospođa Verebeš, Verica sa nekoliko drugarica, par rođaka, komšinica i raznoraznih prijatelja, pred kojima se Vaša snebivajući osmehuje, gledajući ispod oka Malu Vidru, sasvim sa strane, u društvu braće, ali nigde ne primećuje Nikolu ?

Dok se pesma u instrumentalu nastavlja, Vaša prima čestitke kako prolazi kroz špalir, neki ga gurkaju, neki povuku za uši, ali svi ga ljube, i on na kraju dolazi do Male Vidre, koja se takođe nakanjuje da

ga poljubi, ali, osvrnuvši se ka Emilu Šracu sa čijim se sestrićem ljubila do prethodnog popodneva, rešava da slavljeniku ipak samo pruži ruku, i to levu, ne rekavši ništa. Vaša zadržava devojčinu ručicu u svojoj, značajno odmeravajući svezu plavu mrlju na njenoj beloј zoknici, i ona se najzad osmehnu, otkrivena, i pripreti mu takođe plavo umazanom desnom rukom koju je dotle krila za leđima...

MALA VIDRA: A zaslužio si takav šamar, da sav ostaneš plav...

Vaši savest nije potpuno čista, i on se obazrivo osvrnu potraživši Nikolu još jednom, da proveri da li se radi samo o igri reci, ili o njihovoj raskrinkanoj igri oko serenade...

1

-96-

^_ «t rani im

MALA VIDRA: Ne, nema ti drugara... Otišao je u grad sa svojom vere-ni-četinom... Ne znaš? Misli daje sigurniji tamo... Zbog rata... A i ja mislim daje sigurniji... Zbog Danca...

Vaša sad pogledom potraži Emila, koji mu potvrdi njene reci sebi svojstvenom rezigniranom grimasom...

VAŠA: Nisam znao... Zaglavili smo sinoć na čardi... Lalika nam je pravio neko „oprostajno“... Kao da će rat trajati pet godina...

Ona ga pogleda brižno, pokušavajući da svoju brigu bar malo nakalemi na bezbrigu kojom on pominje odlazak u soldate...

MALA VIDRA: Znam, tražila sam te sinoć... I sreća tvoja da te nisam našla... Svašta bi čuo...

On samo postidjeno obori glavu, sve mu je bilo jasno. Ionako se već minut nakon serenade počeo osećati kao neko ko je prijatelju zapalom u dugove dao krivotvorene novčanice da se izvadi, i sad samo strepi kad će ga vlasti otkriti?

MALA VIDRA: Pa mi je Aranka rekla da se popodne morate javiti u regimentu... A da ti je rođendan, kao u inat... I da će zato morati da ti prirede „matine“...

Vaša se osvrte po šarenišu u dvorištu, dirnut trudom svojih sestara da ga iznenade, a onda se seti i sunca u svom prozoru, a i ona se toga seti...

MALA VIDRA: Žalio si se kako sunce ne navraća u tvoj prozor, pa sam pomislila...

Pitala sam Aranku da se neće Crna možda naljutiti, ali ona se samo osmehnula?

Osmehnuo se i Vaša...

MALA VIDRA: Šta? Ja sam čula da će se ona udati za tebe?

VAŠA: Od mene nisi... Mislim, fina je Verica... Ne brani se, i to... Ali se bojim da će se ona udati za prvog koji dođe na odsustvo...

Oleana izvede svoj omiljeni potez, kad tobož uplašeno stavlja ruku na usta, kao da će morati -y l -

da nešto izlance?

MALA VIDRA: Šta ću sad? Ja sam već bacila novčić preko glave da ti prvi dođeš na odsustvo?

VAŠA: Pa onda hoću, da ti ne propadne novčić... Ali ću dan pre toga raniti Andriju u levi palac, da ga pošalju kući pre mene...

Gestikulirajući, otkrio je nadlanicu leve ruke, i kad je pogledao zašto se ona nije nasmejala toj šali glasno, kako to već čini, primetio je da se njen razneženi pogled gnezdi kraj one ptičice na tetoviranom inicijalu...

MALA VIDRA: Da... Imao si zavijenu tu ruku još uoči trke... Ali ništa tebe nije bolelo...

Napravio je toliko toga što je umesto njega imalo zadatak da joj izjavi ljubav, ne očekuje valjda ona da joj to sad i glasno kaže?

VAŠA: Nešto malo jeste... Ali s tim bih isplivao...

Muzičari koji su dotle u hladu samo preludirali po žicama, kao da pokušavaju da sastave neki raspali akord, odjednom su ušli u lagani svatovski ritam, i Mala Vidra im se okrete, uplašivši se da čitav skup svo vreme ustvari tajno motri na njih dvoje?

MUZIKA: „Dolinom idu majski svatovi...

Nisu moji nego bratovi... ”

Aranka , koja je sedela do Danca, mahnu joj, a mahnuše i njena braća, i ostale Vasine sestre.

Ko lije od njih samo naručio baš to? J]

V, / ' ' ~S^

MALA VIDRA: O, kako sam te sinoć mrzela što si mu napisao pesmu... ^r ' <■' y VAŠA: Nisam je njemu napisao...

MALA VIDRA: Shvatila sam to posle i ja... Jutros te već nisam mrzela... ,< <J

Iz fijakera iskače Andrija, nešto sneveseljen, ali se još u doskoku oraspoložuje cikom svojih u

i

-98—

f\ Jic i atri tnra.

obožavateljici, utrapljujući zabrinutom Verebešu mali pleteni kofer...

MUZIKA: „Svi redompregli belepegaze...

Da đurđevak nuz drum ne gaze...”

Andrija je bio taj na kog se čekalo, i bliznakinje otrčaše u ostavu po tortu, dok ostale sestre uglas povikaše brata...

Njih dvoje se zaputiše ka orahu, i Oleana zastade shvativši da u ceremonijalu koji sledi možda više neće uspeti da ostane nasamo s njim...

MALA VIDRA: Hej! Mogu da te zamolim nešto?

Zastao je još trenutak pre nego što ga je pozvala, ko zna staje tek on njoj naumio da kaže?

VAŠA: Da čujem... Olinka?

Uzdahnula je duboko, zašto to mora tako? Zašto jednostavno ne može da se nasloni na njegovo rame, i ostane tu sve do kapije dvorišta, kasarne, Raja ?

MALA VIDRA: Nemoj sad da mi pogineš tamo...

On joj se osmehnu, kako je i mogla pomisliti da bi ga dripci mogli nagovoriti na tako nešto?

VAŠA: Ma, daj, za šta ti mene smatraš? Smrt bi bila jeftin izgovor za ovako nešto...

Približavali su se skupu spremnom za zdravicu i gašenje svećica, Vaša je pogleda još jednom i iznenadi se primetivši svoj lančić na njenom vratu, ona brzo ispusti sidro kojim se u koraku igrala i krenu da potraži kopču kako bi ga skinula, ali je on blago zaustavi u pokretu, koristeći priliku da je još jednom dotakne...

VAŠA: A da mi ga vratiš... Posle? Pre ću dobiti rat budem li znao da se po završetku nalazim s tobom...

Tobož je malo razmislila, da ne bude da se nije nećkala, a onda dade svoj pristanak klimnuvši dostojanstveno, kao prava damica...

-99—

yv_ «o i atn mru.

MALA VIDRA: Dogovoreno... Dakle: posle rata u šest!

Nestrpljivci su ga povukli ka torti, gubila ga je iz vida na trenutke, ali je svojim krijumčarskim instinktom pronalazio najskrovitije stazice, i nepredvidive prečice svog pogleda ka njoj...

Bili su to kratki, nemirni pogledi, sve do jednog koji je potrajao milion godina, i koji joj je uputio pre no što je, pomislivši želju, dubokim dahom tako prestravio one dvadeset i tri usplahirene svećice, da im je došlo da se same pogase...

. (ext. d*

r 'k •'.

Položaji XI-te streljačke regmente na Visli...

Krupan kadar na olupanu vojničku manjerku, ukrašenu sa dvadeset pet cigareta pobodenih kao rođendanske svećice u neki prost kolač, gusti koh od griza, najverovatnije?

Andrija, bled, tifusarski ošišan, uplašen, ipak uspeva da se osmehne pružajući to preko ramena Vaši, koji čučeci baca provizorno izdeljane kockice sa grupicom vojnika...

ANDRIJA: „Na kraj bašte bulkin cvet... Danas nije dva'estpet...

Ovo moje leto je!

Nekpomuti vino svest... Začas će mi dva'est šest...

Dva 'est sedma eto je!"

-100—

J\ _ a<- mm mi (lj)

Ostali vojnici gledaju Andriju podozrivo, procenjujući da li je najzad potpuno opsednut groznicom koja ga je danima uzimala, ali Vaša ustaje, i grli ga, snažno, potresno, pregažen emocijama i uspomenama koje su nagrnule na vrata čim ih je njegov prijatelj otkrinuo...

VAŠA: Eh, ti... Blento blentavi! Čega se samo setiš!?

Gledaju se dugo, sa dubokim saučešćem, ne kao da im je neko umro, nego još gore, kao da su umrli sami sebi...

Vaša se pi~vi hvata za slamku ohrabrenja koju je taj Andrijin gest ipak pružio, okrenuvši se i dobacujući cigarete ostalima koji su u međuvremenu na jezik svoje otupelosti nekako preveli da se tu radi o rođendanu...

VAŠA: Ovo ja zovem svećice, a ne tamo neke u koje slavljениk sam duva... Hvataj! I ko ne poželi da za sledeći rođendan bude kod kuće... Dabogda mu ga lično Car Nikolaj čestitao...

U reci, nasukan u plićaku kao kornjača, cakli se špicasti nemački šlem, i Vaša, uživajući u prvim dimovima, probra krupnije grumenčice, kadre da prelete tih dvadesetak metara, i poče da ga gađa, osvrćući se prema Andriji koji tome ranije nikako ne bi odoleo? Andrija se zaista postepeno primiče, i posle par Vasinih neuspelih pokušaja najzad se usudi da se ispravi i priđe grudobranu, pa i on hitnu grumen ka reci, iz prve pogodivši šlem...

U tom se negde sa ruskih položaja, kao neočekivani odgovor na Andrijinu haubicu, začuše rafalni pucnji, i svi brzo zalegoše na

grudobran, a Vaša zaštitnički pogleda Andriju koji je seo na zemlju pokrivši uši šakama, i umirujuće mu pokaza da ostane tu. Tad grunuše i topovi, i svi pognuvše glave očekujući nad njima zlokobni zvižduk, ali on izosta, kao i eksplozija sve tri ispaljene granate?

VAŠA: Jebo te, Rezančev, ovaj tuče po reci!? Ili se neki Ruja napio za moj rođendan, ili su baš resili da danas imaju kečige za ručak?

Štrkljasti pegavi momak do Vaše se osmehnu, koliko je to već moguće u "Pacovgradu", kako nazivaju svoj krak rovova. Niko od njih, pa ni Vaša, ne izgleda puno bolje od Andrije, obrijani su i donekle čisti, kad se uzme u obzir da su stalno ili u blatu ili u prašini, ali dvogodišnji učinak rata primeti se i na panjevima vrba kraj Visle, a kamoli na licima mladića iz miroljubive ravnice. Nesanica, strah, bolest i umor, učinili su da izgleda kako bar pet-šest - 101 - J\ ne i (Uli miti.

cigaret-svećica manjka na onom Vasinom rođendanskom kolaču?

REZANČEV: Rekao sam ti ja da će nam ova Visla glave doći... Čim sam je video... Reka koja teče unatraške? Gde si ti video reku koja teče na sever?

VAŠA: Nigde moj Rezančev... Zna se na koju stranu poštene reke teku... I meni izgleda kao neka prevrnuta Tisa... Stalno mi se čini kao da ini to branimo suprotnu obalu od one koju bi trebali braniti...

Rezančev odahnu oslušnuvši pažljivo, pucnjava je utihnula, i ovog puta je Visla došla glave nekom drugom a ne njima...

REZANČEV: Čekaj... Jel' mi to branimo ovu obalu ili napadamo onu drugu?

Vaša pogleda ka oficirima koji su se uznemirili, nešto dalje, i durbinima pretraživali površinu reke i gustiš na drugoj obali. Sa druge strane dopirali su raštrkani povici, a sa ove je dovildvanje bivalo još jače, narednici su se rastrčali po rovovima sa nekim zadatkom?

VAŠA: Bog zna, Rezanac... Vidiš da ni generali to ne mogu da se dogovore... Jedanaest meseci se nismo makli...

U tom trenutku, potporučnik Novak žurno utrča u rov, i ubaci se između njih s durbinom, jer je mesto koje su Rezančev i Vaša izabrali za "svoje" bilo najbolje za osmatranje, mada bi im možda bilo pametnije da su birali najbolje mesto za sakrivanje, kako je to mudro i taktički učinio i gospon-potporučnik, na primer...

POTPORUČNIK NOVAK: Neki balavi oberlajtnant je greškom poveo čitavu prekomandovanu četvu na rusku stranu, idiot! Potopili su ponton, svi su izginuli... Samo ih je par doplivalo nazad...

Vaša i Rezančev se kratko pogledaše, to je otprilike bio komentar dopušten običnim redovima kod oficirskih grešaka...

Rezančev je, kao i Andrija i Vaša, bio momak sa Tise, i umeo je da golim okom osmatra drugu obalu bolje nego što bi to kakav varoški kadetski kicoš umeo sa durbinom...

-102—

fl. m, rani nn

REZANČEV: Ima nekog u vodi, kod one polegla grane... Ne gledate dobro, gospon potporučniče, više nizvodno... Nizvodno vam je na ovu drugu stranu...

Potporučnik konačno izoštri, a Vaša se ka plavoj mrlji usred zelenila obale učkiljio još na prvu Rezančevu rečenicu...

POTPORUČNIK NOVAK: Da, jadnik... To je jedan od ovih, poginulih...

Rezančev i Vaša se ponovo pogledaše, dogovorivši se da sad Vaša bude taj koji će ispraviti nadređenog...

VAŠA: Ne znam zašto sam mislio da poginuli tonu?

Potporučnik se naglo okrete, redovima takođe nije dopušteno ni da budu pametniji od svojih pretpostavljenih, no, ako im se baš i omakne, olakšavajuća okolnost je kad nema drugih pretpostavljenih u blizini...

Setivši se toga, Novak pređe preko ove proceduralne greške, i ponovo se usredsredi na drugu obalu, gdeje voda upravo ponela onu priliku malo dalje, gde se opet zakačila za granu...

POTPORUČNIK NOVAK: Živ je, stvarno! Uhvatio se za granu... Ali izgleda je ranjen, topi se... Nema mu spasa, nesretniku...

Sad su se već i ostali okupili prateći šta se događa preko, a iza njih, oprezno i vaspitano kao i | uvek, provirio je i Andrija...

ANDRIJA: Morali bi mu nekako pomoći...

i se okrenuše kratko, samo da vide ko bi to mogao reći? Pa, naravno, samo neko ko je danima u groznici...

POTPORUČNIK NOVAK: Kako, Tereček!? Čamac je savršena meta... I samo bi otkrio Rusima daje tamo... Oni ga ni ne vide s te strane... Tu je ona močvara, sve do njihovih rovova...

Vaša je jedini Andrijinu primedbu ispoštovao do kraja, ne iz sažaljenja, nego zato što se oni ipak nisu sprijateljili samo po vršnjačkoj osnovi, već je tu presudilo milion istih pogleda na milion različitih stvari...

VAŠA: Misliš daje to Neko Naš?

Andrija se probi do njega, kroz ostale koji su se malo zamislili tek kad se Vaša nastavio na već odbačeni predlog, i spusti mu ruku na rame...

ANDRIJA: Ne znam... Alije sigurno Neko Nečiji...

Vaša pomalo postidjeno odloži gornji deo uniforme, i skide košulju preko glave, natakavši svoju šapku na Rezančevu glavu...

VAŠA: Tako je, moj Andraš...

Pa, naravno da je i to neko čije pismo čekaju, kome se nadaju na odsustvo, i čiji tanjir postavljaju za svaki svečarski ručak...

VAŠA: Dozvolite, gospon-potporučniče... Ako je živ ja ću ga preneti... Preplivavao sam ja i pametnije reke od ove...

Poručnik ga prvo iznenađeno odmeri a zatim se kratko zamisli, pa, ako ovaj momak misli da može preplivati reku tamo i ovamo, pa još sa ranjenikom na leđima, što da ne?

POTPORUČNIK NOVAK: Da, jedino tako bi moglo... To da bi neko odavde mogao plivati preko, neće im pasti na pamet... U stvari... Barem ne odmah...

Vaša ga samouvereno gleda, ali primetivši da sam kraj predodgovora baš ne vuče na odobravanje, on hitro u svoj stav ubaci i taman onoliko dozu molećivosti kolika se toleriše u vojsci...

VAŠA: Na to i računam, gospodine... Onaj gustiš polaiva im dobrih pedeset metara reke pri obali... Ako nas primete tek u povratku, kasno im je... A ja ću im se onamo već prišunjati da me ne primete... Ili neću? Jedno od ta dva...

Da je on sam morao da zapliva preko, potporučnik bi se možda i duže premišljao. Ovako, -104-

V /<- i 'Uli f'! f(*

i\\

odluku je doneo gotovo naprečac...

POTPORUČNIK NOVAK: Pa dobro! Ali javio si se dobrovoljno, da se zna... Od mene za to ne možeš dobiti orden "gvozdenog krsta"...

Vaša nije ni hteo da trguje, ali kad je potporučnik već pomenuo...

VAŠA: Znam, dabome... Ali bih možda od vas mogao dobiti nešto drugo, ako uspem?

Potporučnik ga pogleda oprezno, znajući o kakvom se špiclovu radi...

POTPORUČNIK NOVAK: Da?

Sledeći kadar prihvata Vašu koji iskoči iz rova, i hvatajući zaklone od eventualnih pogleda s druge obale, u par koraka prilazi muljevitoj obali, a onda namaza lice zelenkastim blatom, i tiho, prsno, ne podižući ruke iznad vode, izračuna vektor u odnosu na tok reke, i brzo, brže od bilo kog čamca na vesla, pređe onu tačku na kojoj druga obala postaje bliža od obale ostavljene za sobom...

Konfiguracija terena pomogla mu je da u tom delu bude najbezbedniji, jer su ga šiške žbunja zaista pokrivala od ruskih rovova, a znao je da prve bodljikave žice i minska polja počinju tek iza vrbaka prema kom je plivao...

Bio je već sasvim blizu čoveka koji je plutao držeći se za granu nad vodom, ali ovaj je bio okrenut poluledima, i nije mogao primetiti da mu stiže pomoć. Sad je Vaša već mogao razaznati i kapetanske činove na uniformi, ali još nije osetio tlo pod nogama...

Primakao se nečujno sasvim uz ranjenika, pritajio se jedno vreme prihvativši se grane, predahnuvši malo, a onda mu je polako pokrio usta rukom, da ih ovaj ne oda povikom iznenađenja, i pažljivo ga okrenuo sebi...

VAŠA: Uh, mater ti jebem...

Kapetan Nađ-Mandić bio je suviše iscrpen da bi reagovao na psovku, na lik mladića kog je znao iz sasvim druge priče, ili na bilo šta. Vaša primeti da na desnoj strani grudi, sasvim pod ključnjačom, ima ranu iz koje poprilično kn>ari, ostalo mu se učinilo sasvim u redu, no, ta - 105 - A. /!<. 111 lit mi <u rana činila je desnu stranu kapetanovog tela potpuno nepokretnom, i shvatio je da ne može računati da će on sam moći da izvede nijedan čestiti zaveslaj...

VAŠA: Eto... Znao si ti koga treba trenirati po onim ritovima i rukavcima... Da se nisam onoliko naplivao i naronio bežeći od tebe, ko bi te danas preneo preko ove nesretne Visle?

Kapetan pokušava da se osmehne, ali samo neko ko se kao Vaša nagledao samrtnika i ranjenika, mogao bi da prepozna daje to u pitanju...

KAPETAN NAĐMANDIĆ: Ne vredi... Bojim se da nisam u stanju ni da se udavim...

VAŠA: Ne boj se... Udaviću te ja... Samo se opusti...

U međuvremenu ga je oslobodio oficirskog torbaka, revolvera i čizama, a opasač mu je preko zdravog ramena prebacio kao lentu, koristeći ga kao neku vrstu naramenice, kojom ga je zakačio za sebe...

VAŠA: I samo tiho... Do pola smo mirni... A onda bi nas mogli oplesti...

Sto se i dogodilo...

Privučeni gužvom na drugoj obali, gde vojnici iz Vasine regimente nisu ispeli da se uzdrže od navijanja, ruski izvidnici приметili su dve glave na, kao za inat, idalno mirnoj površini reke, i meci su počeli da bučkaraju oko njih. Vaša je znao da sa te daljine samo slučajno mogu da ih pogode, ali to ga je najviše plašilo...

U protekle dve godine svi oko njega ginuli su slučajno, već je posumnjao daje i čitav ovaj rat slučajno započet?

Sanitetlije su uletele u plićak kad je već bio s one strane granice iscrpljenosti, poneli su kapetana u obližnji zaklon, a Vašu su ostavili da sam izbaulja, sam je, uostalom i kriv što je oduvek delovao kao da mu ne treba pomoć...

Pritrčali su Andrija i Rezančev, predvodeći ostatak čete, a potporučnik Novak gaje u prolazu zagrio onako mokrog, stoje u njegovom odnosu sa redovima imalo status ordena gvozdеног krsta za najviše zasluge...

m

- 106—

1 Utll TTiTUjC.

Ali nije to bio dogovor?

Vaša ga je upitno pogledao, dajući mu na znanje da to ne može naglas da pomene, ali da računa na oficirsku reč?

Potporučnik se osmehnu, vrati se onih par koraka, i prebaci šapku sa svoje glave na Vasinu...

POTPORUČNIK NOVAK: Ajd, dobro... Reč je reč!

A ta reč bi, naravno bila održana i da nije video da spašeni oficir, ka kom je žurno otrčao, na epoletama ima par kojekakvih ukrasa više od njega...

I Andrija je uspeo da kratko osmotri čoveka na nosilima, ali mu je bilo dovoljno...

ANDRIJA: Daj? Nemoj mi reći... To je onaj naš žandar?

Vaša mu potvrdi sudbinskim klimanjem, na šta se Andrija nasnieja naglas, kratko, doduše, ali tad se nasnieja i Vaša, začuvši put posle dugo vremena smeh svog prijatelja, Andrija se nadoveza na Vasin smeh, pa Vaša na Andrijin, u uskoro se zaceniše od smeha pred zbunjenim vojnicima i zgroženim potporučnikom koji se već vraćao od nosila na kojima je lekar ukazivao prvu pomoć kapetanu Nađ-Mandiću...

POTPORUČNIK NOVAK: Šta vam je? Šok, da, da... Hajde, Vaso, gospodin kapetan bi želeo da te vidi...

Vaša se primače nosilima gledajući zabrinuto doktora koji mu umirujućim pogledom saopšti dijagnozu, a tako se nekako i Vaši učinilo, da bi to mogla biti jedna elegantna prostrelna ranica, taman iznad žuči, i taman ispod klavikule...

KAPETAN NAĐMANDIĆ: Ne znam šta da ti kažem...

VAŠA: Onda nemoj ništa ni govoriti...

Tuprimeti da ga doktor; major po činuprekorno gleda...

VAŠA: Onda nemojte ništa ni govoriti, gospon-kapetane...

- 107 - /v_ «c umi mi a.

Lekar pokaza bolničarima da ponesu nosila, i Vaša krenu da isprati Nađ-Mandića, prošaptavši doktoru iza leđa...

VAŠA: Imaš odličnu ranu, srećko... Kartu za put kući u jednom komadu... Eh, da sam ja znao kod kog Rusa je taj metak... Skakutao bih pred njim kao srndać...

Bolničar se nešto zagleda u ruku kojom je Vaša pridržavao nosila, pa, sačekavši da ga Vaša pogleda, pokaza zauzetih ruku, onako nosom, prema karakterističnoj tetovaži...

BOLNIČAR: Šta vam znači taj znak? Ovo je već drugi koji danas vidim? Amblem regimente, šta li?

Kapetan Nađ-Mandić radoznalije nego što mu je to bilo potrebno pokuša da podigne glavu, i Vaša mu sa nelagodnošću pokaza kitnjasto "O" na svojoj podlaktici...

VAŠA: Ma... To je nešto... Onako... Isto to ima i Andrija Terečik, sestrić dućandžije Verebeša, sećaš ga se? I on je ovde...

Sanitetlije su skretale na drugu stranu, i verovatno bi Vaša na tom mestu zastao i da bolničar nije rekao to što je rekao...

BOLNIČAR: Ma, ne Andrija, znam Andriju, šta ti je? Nego onaj što se danas spasao sa pontona... Ja sam mu davao injekciju... Ima isti taj đavo!

Vaša grozničavo pogleda levo-desno, do granice pogleda, ali ne okrećući glavu, a onda, nepogrešivo osetivši pogled na temenu, obrnu se na petama čitav krug, ka nasipu, sa kog ga je, teškom mukom zadržavajući suze, netremice posmatrao Bogoslov Nikola, ogrnut grubim sivim čebetom...

- 108—

f\ (l<* 1 UJU fU} fljL

23. GALICIJA, NOĆ PRED VELIKU RUSKU OFANZIVU. (ext. noć) Nikola i Vaša sede kraj vatrice u rovu, večer je, mrak, tišina, sa neprijateljske strane se povremeno čuje razgovetno dovikivanje, i vojnike XI-te streljačke regimente koji preko grudobrana stisnuto proviruju u neprozirnu tminu, ta jeziva ruska bezbrižnost zastrašuje više od bilo kog oružja, dotad izmišljenog...

Rusi, doduše, nemaju običaj da napadaju noću, ali Rusi nemaju običaj uopšte, s njima se nikad ne može znati?

Tek poneki smireniji soldat pod titrajem zaklonjene svece dopisuje neposlato, ili stoti put čita primljeno pismo, polumrak Nikoli ne dopušta da razazna da li se radi o prvom ili drugom, ali mu, u znak dobre volje, pripomaže da se seti nečeg trećeg ...

NIKOLA: Od vas su stigle samo prve dve dopisnice, sa adresom... I onda, lane, Andrijina anziskarta iz Pšemisla... Otad... Ni glasa... Nismo imali pojma gde ste...

VAŠA: Da... A nama baš ništa nije stiglo... Imali smo u prvih mesec dana tri... Ne, četiri prekomande... Posle toga je samo dragi Bog znao gde smo... Pretpostavljam da si nas ti preko njega i našao?

Nikola ima uniformu sa oznakama sveštenika, i pokušava da se ponaša u tom duhu, kao časnik i duhovnik, i nevoljno seprovrte na Vasinu šalu...

VAŠA: Ne brini, On ne zalazi ovamo...

- 109 - A. «t mm tuitit Nikola se podozrivo osvrnu, kao da pokušava da demantuje Vašu otkrivajući Svevišnjeg na nekom od lica u rovu,

ali onda povrh svega spazi skrupčanog Andriju kako drema oslonjen na vlažni zid rova, prigrlivšipušku kao phšanog medvedića...

NIKOLA: Samo, Andrija...

Vaša ne dopušta ikakvu sumnju, i prekida gapre nego što izgovori išta dalje...

VAŠA: Biće on dobro...

Nikola sumnjičavo vrti glavom, potresen izgledom i stanjem u kom je zatekao prijatelja...

NIKOLA: Ne sviđa mi se...

Vaša ga ponovo prekida, i pokazujući mu da oko toga nema pogađanja, ponovi istu rečenicu sporije i glasnije, naglašavajući poslednje slogove...

VAŠA: Biće on dob-ro!

Nikola brzo klimnu glavom, nije mu ni bila namera da zazvuči kao zloslutnica...

NIKOLA: Naravno... Samo me brine... Zna li on za Šefera?

Vaša prekide štimanje gitare, pokazujući da ni on ne zna ?

NIKOLA: Poginuo je Doktor, odmah... Mislio sam da si čuo... Eh, i mnogi, još... Onaj, beležmk, recimo...

VAŠA: Nemoj mi to govoriti, Nikola! Nemoj... Ne zanima me! Hoću da sanjam mesto onakvo kakvo je bilo! I gotovo! Ovde sam se nabrojao poginulih za sto narednih života...

Pominji mi samo žive i zdrave... Pa ću za ostale već lagano naslutiti...

Vaša je to rekao potpuno mirno, ali se Nikola ipak povuče pred njegovom reakcijom, pomalo uvređeno, ali više s razumevanjem. Pa, i on je za prvih nedelju dana na prvoj liniji fronta doživeo ono što nije u svim nedeljama svog života zajedno? Očito bi sad mudrije bilo pričati o nečem drugom, a najmudrije, verovatno, ne pričati ni o čemu?

-110-

> i asu -trn uz

Zagledao se u vatru i slušao Vasino prebiranje po žicama gitare koju je, kako reče, "nasledio od nekog nesretnog Čeha ", nije to bila pesma, čak ni akord, možda ponajpre kusus od nekog akorda, ali je dobro zazvučalo, i podsetilo ga na vremena kakva je i Vaša želeo da panti...

VAŠA: A Emil, Verebeš... Svi... Su inače dobro, kažeš?

Vaša je poimence mogao da ga pita za svakog osim za Malu Vidru, što se odlično poklopilo, jer Nikola je i mogao da mu poimence govori o svakom, osim o njoj...

NIKOLA: Dobro su svi... Brinu se, i strepe, ali su dobro... Mene je Vladika sklonio, i ne bi me nikad našli, rekao sam ti, ali... Kad sam svratio do ujaka, po stvari... I sreo Aranku, i devojke... Pa gospon-Verebeša... Mislim, nisu mi ništa rekli, ali... Odmah sutradan sam se prijavio... Srećom su me pustili da biram, pa sam tražio Galiciju... Znao sam da ste vas dvojica tu negde...

Vaša na to isprovocirano odloži gitaru...

VAŠA: Srećom? E, moj Nina... Jaka sreća... Vidiš da nas ovi Rusi potiskuju otkad si stigao... Sreća će biti ako nas već sutra skroz ne nagare? Iz onog Pšemisla su nas najurili kao pijanduru sa čarde, i ja sve nešto mislim, moj brajko, da bi oni nas mogli da počiste kad hoće?! Ali... Onda se povuku, kad se najmanje nadaš, ratuju malo sami između sebe, dosadno im, valjda, ko će ih znati? Pa se vrate, opet nas oteraju... Ludi su, da im ni Banaćani nisu ravni...

Ta priča nije bila oraspoložavajuća, ali način na koji je ispričana sasvim sigurno jeste, i kad Nikola po njenom završetku džarnu vatru štapićem, razigrane iskrice se najzad podigoše i do njihovih očiju...

NIKOLA: O, svašta... Pa ko će onda dobiti rat? Samo da se i to jednom završi...

Vaša se osmehnu, znao je nekog ko ima odgovor i na to pitanje...

VAŠA: Rezančev, gde si, rode? Moj drugar ne zna ko će dobiti rat?

Rezančev stupi u krug vatre niotkuda, prepavši Nikolu...

- 111 -

«c i (ini trn a*.

REZANČEV: Rat će dobiti oni što se vrate kući! A ispred svih njih Borisa Rezančev, redov prve klase, iz Bučana, zna se!

NIKOLA: Daće Bog...

REZANČEV: Daće, nego šta će! U ovoj regimenti je prošek smrtnosti takav da su neki morali i po dvaput poginuti, oče-Nikola! Al ne i nas dvojica! Jel' tako moj Vašara?

Vaša mu potvrdi taman sa prvim zvukom harmonike iz mraka, na šta galamdžija Rezančev malo oslušnu, pa pređe u šapat, radosno ga munuvši...

REZANČEV: Evo ga, jebo te! Već sam se zabrinuo, od utorka ga nije bilo... Živ je, fala bogu...

Nikola je svirao kontrabas koji se štima univerzalno, no, vrlo dobro je znao je da Vaša ponekad gitaru dotera i po arhaičnom "ruskom štimu" , i taman je hteo da ga pita da lije i maločas to uradio, kad pometi da se ovaj već zasvirao sa komšijom Rusom, i resi da ga bolje ne ometa ? Ađinokaja upravo krenu da ponavlja foršpan, a Vaša, koji je dotle sviruckao tiho, ne odajući se, kao da "skida" pesmu, polako se uspravi na grudobranu čekajući mesto na kom mu se jedan hvat učinio suviše jednostavnim...

VAŠA: Evo... Ovde! Lepši bi bio "fis-maj7"?

Udari po gitari snažno, više da bi skrenuo pažnju, i harmonika doista nakon par tonova zastade? Vaša lagano ponovi melodiju, kao nastavnik muzike, a onda na kritičnom mestu udari akord ponovo, razlažuci ga, pa još nekoliko puta kratko, da bi ga potpuno naglasio...

Sa druge strane tišina potraja neko vreme, a onda melodija krenu ispočetka, i Vaša iskorači iz rova sa gitarom pod miškom, pažljivo osluškujući. Pred "ono" mesto, harmonikaš tek osetno uspori, i značajno razvuče bolni "fis-maj7", daleko lepši na harmonici nego na gitari...

Vaša se iskreno obradova, sam na obali pomrčine...

VAŠA: Vidiš? Šta sam ti rekao?

-112—

fic 7 mu m? uz

Prihvati gitaru i stade se motati oko melodije, vrebajući da Misne u nju neprimetno, kao mačak u otškrinutu ostavu, pa nečujno iskorači iz rova...

Na prethodnim položajima, s kojih su nedavno potisnuti, imao je neodoljivu potrebu da zagazi u reku, plitku na toj unutrašnjoj okuci, za razliku od duboke ispučene suprotne strane sa koje je spašavao kapetana Nađ-Mandića, pa da špicasti pramac napuštenog ribarskog čamca zajaši skokom, kao vernog mrkova dolutalog sa Tise, i odatle se gitarom "dosviruje "

sa ruskom harmonikom na suprotnoj obali...

Sad je pred njim bilo samo pusto polje ispreplitano preprekama, ali je zato harmonika bila kamerno blizu, i on začas prežali ono

nesuđeno mesto na čamcu, shvativši da će i raspareni krstak bodljikave barikade sasvim dobro poslužiti...

Bezuspešno je pokušavao da sazna o čemu govori setna slovenska pesma koja se skoro svake večeri odbijala od vode kao pljosnati kamenčić bačen u "žabicu", ali glas je uvek bivao nadjačan harmonikom, i čak ni retki koji su razumeli ruski nisu uspevali da razaznaju više od par reci? Na kraju je sastavio i neke svoje stihove na tu melodiju, nije bio siguran u njih kao u ostalom ni u jedan svoj stih ikad smišljen, ali sad, kad mu se pesma konačno primakla bliže od puškometa, više nije sumnjao da su upravo te reci njen doslovni prevod...

Učinilo mu se da se približila još za korak, oprezno, kao divlja crna ždrebica, kakvu je mogao samo da nasluti u ovako gustoj i oblačnoj noći, ali je osetio da ga posmatra iz tame, onako postrance, svojim uznemirenim krupnim okom...

Da je ne uplaši, Vaša je poprskao harmoniju akordima samo ovlaš, po uglovima, kao svečarsku sobu svetom vodicom, ne narušavajući ispovest ađinokaje, ali i ti su akcenti naveli Nikolu da se zamisli, sasvim primakne grudobranu, i otvori Sveto Pismo na mestu gde se mala crna knjižica ionako već i sama otvarala...

Stiskajući čvrsto pozlaćeni groš na lančiću, pridružio mu se i Andrija, bled i ispijen, ali mu u tom prilasku ženice odjednom čudno zatitraše, i po njima se posle puno dana razli ono svojs'h'eno nejasno šarenilo, kao odraz lampiona sa putničke lađe usidrene u daljini...

Harmonika utom najavi melanholični središnji deo, i nepogrešivo, drskošću vinogradarskog kerića koji se provlači kroz točkove taljiga u pokretu, Vaša krenu da se promeće kroz tu lepu molsku melodiju, sa osećajem za meni koji se može steći jedino na putujućem ciganskom

- 113 -
konzervatorij umu, i nigde drugde...

Vojnici su zamišljeno potaljali po grudobranu, žar cigarete umeo je da bude koban u takvim noćima, ali nekako su znali da ni onima s druge strane mraka trenutno nije do nišanjenja...

Potpporučnik Novak naučio je za ove dve godine da tišina u rovovima nikad ne može zvučati dobro, i, bojažljivo pućnuvši u malu trešnjevu lulu, on kao hrčak proviri iz svoje sigurne zemunice, pa na

vrhovima prstiju izvrši obrnutu smotru svoje čete nanizane na ivici rova, prošavši joj za leđima...

POTPORUČNIK NOVAK: Ko to tako lepo svira harmoniku, Rezančev? Ne valjda neprijatelj!?

Rezančev prevrnu očima, ali se okrenu potporučniku tek namestivši svoju omiljenu priglupu facu, koja mu je pmvereno čuvala glavu bolje od ijednog šlema...

REZANČEV: Ma, ne, gospon-potporučniče... Kakav neprijatelj? Neki Rus preko... Tužan i žalostan kao i mi...

Uzvodno, kod štapskih položaja, jedna ružičasta signalna raketa sroza se niz pomrčinu, predaleko da bi osvetlila ađinokaju, ali dovoljno blizu da bije opomenula...

Slučajno ili ne, harmonika u tom času naglasi temu usporeno, gitara je ponovi za fatalni promil usporenije, a onda geni, koji su se, za razliku od dvojice svirača, uvezbavali vekovima unazad, odsviraše tu frazu i unisono, u gotovo besprekornom "ritartandu"...

Plišana zavesa tišine spustila se lagano, ali, izgleda, tačno po sredini polja, jer se aplauz i povici odobravanja sa obe strane začuše u gotovo istom trenutku...

- 114—

rv HC 1 aill 7VT(I,

Ovacije koncertu pretopiše se u jurišnipoklik...

Okamenjen pred najezdom prilika sa "kubankama" koje su vitlale crne konje po polju mašući sabljama i dovikujući se uz zvižduke kao u svatovima, Nikola pomisli kako Kozaci ne moraju brinuti da li će dospeti u Pakao, jer tamo se mogu pobrkati sa đavolima tako da ih ovi neće ni raspoznavati...

REZANCEV: Oni jutros su topovima preoralali... A ovi sad kanda drljaju?

Artiljerijski orači zaista su poranili, livada je bila prevrnutu još dok se nije čestito ni razdanilo, i sad su konjanici kukama pričvršćenim o kraj konopca pecali bodljikave pešadijske prepreke i odvlačili ih u stranu, praveći prolaz svojoj infanteriji...

Vaša ih je zabrinuto posmatrao, viđao ih je već iz blizine, ali iz ovakve još ne...

VAŠA: Oni drljaju, a mi ćemo, bojim se, nadrljati, moj Rezanac... Ovo su Kozaci... Ti ne uzimaju zarobljenike...

Nikola se preplašeno osvrte, svud po rovu ležali su izginuli vojnici, a već prva granata, od koje još uvek nije došao sebi, oduvala je zemunicu potporučnika Novaka, rešivši usput i njega daljih briga oko pregnipisavanja i povlačenja razbijene čete...

~ 11J - /V (I^ ? <uti trn ha Nikoli se predaja već tad učinila jedinom mogućom opcijom, i Vasina konstatacija ga je potpuno obezglavila...

NIKOLA: Idem ja po Andriju! Gde je, za ime boga? S te strane više niko ne puca! Tamo će prvo provaliti!

Vaša ga u zadnji čas zadrža i natera da čučne, sačekavši nekoliko trenutaka da se obojica smire...

VAŠA: Čekaj, Nina... Gde ćeš ti, jebo te? Čime ćeš ga braniti, "Novim Zavetom"? Drži se samo Rezančeva... Idite do glavne račve, i ne izlazite iz rova, a onda... Zna Rezanac... A ja ću pokupiti Andraša... I stižemo vas...

Nikola se malo smiri shvativši da ipak postoji neki plan, i pognuto krenu za momkom iz Bučana, opkoračujući tela i razbacano oružje...

Vaša za to vreme promoli glavu, kao šešir na štapu, u zalomljeni deo rova gde je poslednji put video Andriju, i gde mu je i naložio da ostane, ocenivši da je taj deo utvrđenja nekako najnepristupačniji konjic i ?

Ali artiljerija baš u tom času potraži neku svoju prečicu, i pritisak udara odbaci ga nazad...

Došavši sebi, ponada se da je granata udarila u lesni brežuljak u koji je rov bio ukopan, ali tad vide da ga je ona, štaviše, potpuno odvalila, i, pošto je dno šanca u st\>ari bilo izjednačeno sa ravni livade, uft>rda je na tom mestu odjednom otvorena širom, kao dvorišna kapija za povratak zaprege sa njive, i tu se sad komotno mogao uvozati i fijaker, a ne Zaporoški Kozak na vižljastom vrancu...

Branici koji su se zatekli u tom koridoru već su bili zatrpani peskovitom žutom zemljom, a nesretnici koji su se našli malo po strani trzali su se u agoniji, i bilo je samo pitanje da li će i oni biti zatrpani zemljom još danas, sutra, ili najkasnije za koji dan?

Vaša protrča to mesto setivši se da je Andrija ipak ostao nešto dalje, i kroz novonastali prolaz na pedesetak metara ugleda Kozake , koji su srećom one prepreke nagurali tako da su sad njima samima smetale da se upute na ovu, krajnje bočnu stranu...

K

>/c i nm mi tu

BOLNIČAR: Evo ga i Vaša! Znao sam ja... Ne bi on ni poginuo bez tebe!

Bolničar se očigledno baš zadesio u tom delu pošto je već čučao kraj Andrije, poprilično ranjenog u desnu butinu. Šrapnel ga je potkačio po čitavoj toj strani, ali najviše izgleda po ruci, koja je visila beživotno, i koju je bolničar, onaj zemljak sa Visle, pokušavao da poveže gazom, dok je drugi sanitetlija nervozno pokušavao da rasklopi zaglavljena nosila...

VAŠA: Andrija! O, baksuze baksuzni... Šta ćemo sad? U bolnicu? Samo nam je jos ovo trebalo...

Kleknu kraj prijatelja položenog na obrušeni zid rova, i laknu mu kad primeti da gaje njegov dolazak malo umirio, ali već sledećeg momenta ta maltene potpuna umirenost postade glavni razlog za Vasinu brigu? Andrija mu se osmehivao nekako samrtnički, kao da se oprašta, pokazujući da je tanani crveni potočić njegove krvi koja se slivala niz ruku, granica preko koje on dalje ne bi...

ANDRIJA: Vaso... Reći ćeš mojoj mami...

Vaša se nabusito odmaknu, digavši ruke od njega...

VAŠA: Ne govorim ja s tvojom mamom! Posvađali smo se na bilijaru, na krv i nož!

Moraćeš sam da joj kažeš...

Uvekje mogao da ga nasmeje, i sa zadovoljstvom zaključi da to "uvek" još traje...

Andrija ga potraži rukom...

ANDRIJA: Idi ti...

VAŠA: E, dobro! Ako mi ti kažeš da idem, onda idem! Uzdravlju, Andrija! I, ako se ne vidimo do nove godine, sve najbolje i sretan Božić!

Nije se micao, naravno, i bolničari koji su dotle strpljivo pratili njihovu raspravu, primetiše da se povici u polju opasno približavaju, pa se i oni približiše ranjeniku...

BOLNIČAR: Ajde, sad već moramo! Ambulanta je izmeštena skroz u pozadinu, ali ja ću - 117 - A tu. i cm mi ga nekako smestiti, ne vodi brigu...

Vaša mu zahvalno klimnu, i udari ga po ramenu, a Bolničar se primaknu do zone šapata, pazeći da Andrija ne čuje ništa od ovoga...

BOLNIČAR: Noga mu možda i ostane... Ruku će mu odmah amputirati, ali ona najviše i krvari...

Bio je već u pokretu, ali zapanjeni Vaša ga stisnutih zuba povuče za mantil i pritisnu o zid šanca...

VAŠA: Šta pričaš ti!? Jesi lud? Kome ćeš ti otseći ruku?

Drugom sanitetliji je bilo dosta tog nadvlačenja i šmugnu kao pacov negde za ugao hodnika, a Bolničar se prvi sasvim uz ilovaču pokušavajući da ublaži Vasin pritisak...

VAŠA: On tom rukom piše, slika... Tom rukom gri... I svira... Nemaš pojma kako svira tom rukom... I ti ćeš da mu je sečeš!?

Bolničar nekako dođe do daha, viđao je to već, ali on zaista nije bio ni za šta kriv...

BOLNIČAR: Vaso!? Šta ti je!? Ne sečem ja ništa... Samo ti kažem šta rade... Nemaju vremena da krpe... Kad je neko teško ranjen u nogu, odseku mu nogu... Kad je ranjen u'''' «

i
ruku... Ovako, ranjen... Odseku mu ruku... (j»

(
Vaša se konačno malo smiri, ali još uvekje ubrzano disao... ^A v
VAŠA: Ma, daj!? I, daje ranjen u glavu, odrekli bi mu glavu? Kalcvi su to doktori? ^ ' ^

Bolničar samo slegnu, i strepeći se okrenu ka proboju na grudobranu, pa ga Vaša prijateljski, , odgurnu...

VAŠA: Briši ti! Ostavi mi nosila, sad ću ja dovesti Nikolu, pa ćemo ga mi negde skloniti...

Ajde, briši, već jednom!

Bolničar ne sačeka da mu se i treći put ponovi, a Vaša se osvrte oko sebe grozničavo razmišljajući. Andrija je bio potpuno svestan, ali bez suviše želje da učestvuje u svom -118—

r\ uc rtiu ?nra*t

spašavanju...

Vaša mu raskopča kaput i izvuče iz unutrašnjeg džepa soldatsku knjižicu, pa poče da pretura po džepovima poginulih, ali ni u jednoj

ne pronađe slovensko ime, i razočarano ih iscepka u paramparčad, zajedno sa Andrijinom...

VAŠA: Andi, odmah dolazim, ne miči se puno... I... Andi! Andrija! Slušaj me dobro...

Andrija umorno trepnu potvrđujući da to dopire do njega...

VAŠA: Ni slučajno ne progovaraj mađarski, ko god da naiđe... Samo srpski! Razumeš?

Tvoje ime je Andrej... Andrej... Andrejević... Ništa više ne govori... Ali doći ću ja za čas!

Na suprotnoj strani lavirinta u međuvremenu je došlo do zastoja...

Nikola i Rezančev dospeli su do račve od koje dugi rov vodi ka pozadini, i tu su sa još nekoliko vojnika čekali priliku da se dočepaju njiva iza linije fronta. Nikola nije razumeo zašto su svi zastali na tom mestu, ali kad se prvi od njih trčeći uputio ka spasonosnom krivudavom tunelu, i to mu postade jasno...

OFICIR (na nemačkom): Marš! Nazad, stoko! Nazad!

Iz zasede u bočnom rovu, smrknuti brkati major je revolverskim hicem zaustavio begunca, pa u njega, onako oborenog, ispalio još jedan metak, a onda, krenuvši rovom prema njima, bezdušno pucao u leđa i drugom dezertoru koji je pokušao da se vrati, urlajući svo vreme, potpuno pomračen...

OFICIR (na nemačkom): Nazad, bando kukavička! Nazad, svinje beskorisne!

Rezančev je iskusno čučnuo u nišu sa strane, uzalud pokušavajući da odatle privuče šokiranog Nikolu, koji nije mogao da se pomeri otkrivši sad i novog neprijatelja, neprijatelja u istoj uniformi, a najsurovijeg od svih ?

Oficir ga odmeri prezrivo lovačkim pogledom, Nikola nije nosio oružje pa nije bilo potrebe ni da on odmah uperi svoj spuštenu revolver, ali se po bezosećajnom egzekutorskom pogledu moglo naslutiti da će već u sledećem koraku to učiniti...

- 119 -

rani mr(lit..

No, taj sledeći korak dovede ga do još jednog bočnog rova, iz kog ga razjarena prilika, kao zver nasrnula iz jazbine, poniahnitalo probode bajonetom i prikuca na suprotni zid...

Vaša pogleda Nikolu potpuno luđačkim pogledom, koji zatim vrati na umirućeg oficira, pokuša da izvuče bajonet lagano, kao vile iz sena, ali tako oficira nekako povuče sebi, u neki morbidni zagrljaj, pa prezrivo povuče obarač i otrese ga metkom, kao trulu tikvicu sa tih vila...

Bilo mu je muka, zlo, i bilo mu je dosta svega, a ovaj dan tek je naćeo svoju drugu krišku...

Rezanćev je instinktivno osetio da je pametnije o tom događaju razmišljati kasnije, a da je sad najvažnije doživeti to "kasnije", pa je drmnuo potpuno neupotrebljivog Nikolu, prigrlio delimićno neupotrebljivog Vašu, i pogurao ih ka oslobođenom prolazu...

Ali došavši do grane rova iz koje se Vaša pojavio shvati da tamo nema nikog, i bojažljivo zastade...

REZANĆEV: A... Terećek?

Sad se i Nikola, nešto pribranije, sa strepnjom okrete Vaši...

VAŠA: Ranjen je... Malo... Moraćemo ga nositi... Ko će sa mnom?

Rezanćev je dotle provirio iz rova, i uzbuđeno se spustio upolućučanj...

REZANĆEV: Ko će da će, najebaće! Za minut će nam ovi preseći put, i onda će i nas preseći!

Vaša se tobož zamisli, pa pogura prema Rezanćevu Nikolu koji je pošao za njim...

VAŠA: Imaš pravo, utrpaću ja njega sanitetu, tamo će biti najsigurniji... Vidimo se kod one Bele Ekonomije posle... Ja ću okolo, spoljnim rovom...

Rezanćev ga pogleda znaćajno, pomalo prekorno, pomalo tužno, oboje su znali da nema nikakvog spoljnog rova, ali onaj treći to nije znao...

NIKOLA: Vaso? Jesi siguran? Bolje da i ja idem s tobom, da se ne razdvajamo...

i.-S

- 120—

f /?v lllll' "it(U

Vaša ga umirujuće pogura još jednom...

VAŠA: Beži, blento, treniraj se za trku kornjaća... Samo bi me usporio... A, ti, Rezanac...

Ako naletite na Carsku Vojsku, njima se odmah se predajte... A Kozaci... Pred njima se ne zaustavljajte do Segedina...

Rezanac mu ozbiljno namignu, i s druge strane povuče već od Vaše poguranog Nikolu da bi ubrzao njegov nećkavi polazak. Nikola je pokušavao da odgonetne Vasin pogled, nešto mu je tu bilo sumnjivo, ali kakva bi to bila priča u kojoj mangup i kokoš nije uspeo da prevari mladog popa?

Vaša je sačekao da nestanu iza prve krivine, pre toga im je mahnuo, poteravsi ih još jednom, i potom se hitro, ali ne srljajući, uputio prema mestu na kom je ostavio Andriju. Tišina koja je zavladała položajima obavezivala gaja da ne bude baš on taj koji će je prvi narušiti?

Naišavši na svoje stvari pokupi ranac jednom rukom, a drugom podiže gitaru prekrivenu okrunjenom zemljom, i primače se Andrijinom zaklonu ne dišući, kako bi što bolje video da Andrija diše još uvek...

ANDRIJA: Vaso... Svi su se najzad razišli... Ajd'mo i mi kući...

Vaša se sruči kraj njega umorno, ispruživši se na udobnom nagibu...

VAŠA: Još malo, Andraš... Još malo... Čim se smrači...

Smračilo se već sledećeg časka, kad se senka gizdavog crnog ždrepcica pojavila na novootvorenom ulazu u rov, praćena kratkim iznenađenim njiskom. Kozak je odmah uočio da je jedan neprijatelj teško ranjen, a drugi nenaoružan, i pustio je konja da sam odredi korak kojim će im se približiti, ali je oprezno poturio tradicionalno koplje ispred, držeći za svaki slučaj spreman "nagon" u levoj ruci u krilu...

Vaša zaštitnički ustade pred Andriju, i, shvativši da nema drugog oružja pri ruci, uhvati sa dve ruke gitaru za vrat, i podiže je u zamah kao batinu...

Kozak se osmehnu preko ramena ne skidajući pogled sa Vaše, osetivši da su mu se za leđima pojavili i ostali konjanici, dvojica, koliko je Vaša iz svog ugla mogao da vidi?

- ±2.1 - Λ at i ali' raj i x Kozak tad polako ciknu Vašu u grudi kopljem, ovaj se primetno uskočoperi ali se ipak uzdrža da pometi gitaru iz onog zamaha...

KOZAK (na ruskom): Kapetane! Kapetane! Da vidite kako samo besnog Mađara imamo ovde! Sve će nas pobiti balalajkom!

Ona dvojica se glasno nasmejaše, a onda sa poštovanjem pomeriše konje malo u stranu, praveći mesta plemenitoj kobili sa zvezdastom šarom na čelu, koja je gospodski ušetala u šanac...

Svetlooki ataman sa prosedim brkovima i zabačenom astraganskom šubarom, zavaljen u sedlo kao u naslonjač, odmeri gitaru pa Vašu, ponovo gitaru i ponovo Vašu, pa nakrivi glavu kao da očekuje da mu ovaj nešto kaže ?

Dugi tamni ožiljak preko desnog oka, od čela do tik iznad brkova, davao mu je pomalo zastrašujući izgled, isukanu sablju držao je u ruci prirodnije nego što Verebeš nosi mastiljavi olovčuljak za uvetom, gravirani kratež u posebnoj futroli na sedlu objašnjavao je zašto toliko patrona nedostaje u redenicima ukrštenim preko njegovih širokih grudi, pa opet...

Ne toliko na njegovom licu, koliko u njegovom izrazu, bilo je neke čudne topline koju je Vaša sve rede viđao i na licima prijatelja, a kamoli ljutih neprijatelja?

ATAMAN (na ruskom): Znamo li se mi?

Vaša zbunjeno spusti gitaru, i na taj pokret se ždrebica preigra na drugu stranu, otkrivši konačno i levu stranu ukrašenog atamanskog sedla...

O kom je izglancana, kao orden svetog Grigorija za pukovsku smotru, visila sklopljena sedefna harmonika "ađinokaja"... h i 4\ ~A&S

nm l) -'

mi

m

- 122—

K,,

25. ?ARBAJOLKA, OKRUG BURACOVO... (ent. dan) Drvena kuća u selu Šarbajolka, okrug Buračovo, severoistočni obronci Karpata...

U sobu ulazi kratko ošišam čovek kasnih četrdesetih, prodorno plavih, skoro sivih očiju, snažan, energičan, uspravan...

U ruci nosi drvenu zdelu u kojoj usput udubljeno mesa neku zelenkastu biljnu smesu, melem, ispostaviće se za čas...

VLADIMIR MAKSIMIČ (na ruskom): No, Andrej? Šta si sanjao? Devojke? Ne smeš sanjati devojke dok ti ja ne kažem! Dok ne budeš mogao da ih stisneš tako da im se đerdani raspu svud po travi! Nemoj da mi se obrukaš u snu!

„Andrej“ je tu već dosta dugo, što se može zaključiti pomalo po gustoj bradi, pomalo po upadljivo zdravijem izgledu, ali ipak najbolje po ruskom, koji je počeo sricati...

ANDRIJA (na „poluruskom“): Ne, Vladimir Maksimič... Sanjao sam neke tamo devojčurke od četrnaest, četrnaest i po... To je valjda dozvoljeno?

Vladimir Maksimič je već krenuo da skida zavoj sa bolesnikove ruke, ali usput ispod oka posmatra devojčicu na do vratku, beznadežno zacopanu u Andriju, kojoj je njegova rečenica upućena, i koja nadureno podiže glavicu trudeći se da izgleda par centimetara starija...

" 123 - /v,«c i aiii mi a.

VLADIMIR MAKSIMIC (na ruskom): Pa, može... To može... Ako se u tom snu nisu obukle u novu tufnastu bluzicu, i posudile mamin karmin...

Devojčica ga prostreli pogledom, i bluzica i ruž pozajmljen iz majčine fijke trebalo je da izgledaju potpuno prirodno i neobavezno na njoj, i ljutito tom izdajniku uvali drugu drvenu zdelu, sa mlakom vodom, pre no što uvređeno odmaršira iz prostorije...

Vidar se nasmeja svojoj mezimici, i ponudi to dobro raspoloženje Andriji nesebično, kao okrajak vruće pogače koji treba prelomiti napola, ali ovaj je već utučeno klonuo na jastuk, gledajući kroz prozor čežnjivim kućećim pogledom...

Vladimir Maksinič nevoljno zavrte glavom, pa onda i on baci pogled niz krivudavi puteljak obrastao gustom zubačom, pokušavajući da se seti da li se ikad iko pojavio tim putem za ova dva, skoro i tri meseca otkad mu je ataman Danilov poverio teško ranjenog mladića?

VLADIMIR MAKSIMIC (na ruskom): Pa, Andrej... Ruka... Bolje... Puno bolje...

Odmiče se obrisavši mekom krpom tragove juče stavljenog melema, i posmatra Andriju čitavom dužinom...

VLADIMIR MAKSIMIC (na ruskom): A noga... Tako-tako... Ali i to će biti...

A onda sažaljivo pokaza prema Andrijnom čelu, pa prema grudima, kao da sumnja u neki prekinuti nerv na toj vezi...

VLADIMIR MAKSIMIC (na ruskom): Ali glava, Andrej... I duša... Tu travu ja ne mogu naći pa sve da prevrnem Karpate naopačke... Ta trava raste samo oko tvoje kuće...

Andrijin ućtivi osmeh samo još više naglasi crte tuge oko njegovih očiju, crte toliko naglašene da su se već počele usecati kao bore...

U dnu dugog nagnutog dvorišta, uz pomenuti puteljak, upravo tad se, kao jedro na horizontu, prvo pojaviše uši dve upregnute mazge, koje u vidokrug uvukoše i jednostavna seljačka kola, i Vladimir Maksinič se primaknu prozoru pokušavajući da prepozna brkatog muzika na njima, i seljanku zabrađenu maramom koja je sedela do njega, pa požuri napolje...

- 124-

Λ

Andrija letargično pogleda u prozor, i uglu tog svog večitog kadra vide Vladimira kako već stoji na vrhu trema, čekajući dolazak kola kojima je predstojao još solidan komadić puta...

Pogled mu se zamagli, on sklopi oči, i, s one strane svetla, iz te magle dalje puteljkom potegmiše dva gorda Upicanera, fijakerist je bio doteran kako ovde ni načelnici nisu, imao je negovane brčiče, neumašćen šešir i karanfil u reveru, i Andriji je bilo jasno da tako doteran fijakerist može voziti samo nekog iz jako otmene kuće, ali nije se odmah usudio da otkrije koga? Polako je podizao oči sa elegantnih cipelica, niz smeli izrez uske duge prugaste suknje (nestašnije polovine elegantnog tamnog kostima), a kad je u ruci, u krilu, prepoznao i uvijeni modni žurnal za koji je pre više od dve godine uzeo zalog od jednog groša, već je mogao da skicira linije oblina pod lakom bluzom, da uhvati ritam njihanja medaljona na neodoljivo uobraženom vratu, i da oseti dah ivanjske noći i ukus divljih kupina na usnama koje su mu se široko nasmešile...

ANDRIJA: Otilija? Otilija...

Progledao je polako, kroz trepavice, odmičući se od te vizije ne dišući, kao od tek dovršene kule od karata, ali sve se ipak srušilo, nijedna kula karata snova ne održi se duže ni od prvog, jedvapromajnog lahora stvarnosti...

A u toj stvarnosti je Vladimir Maksimič već razgovarao sa seljakom i seljankom, ona je na sebi imala grubu suknju kakve se nose u Podkarpattju, kaputić prost, gotovo muški, i ravne pešačke cipele na kojima su se prepoznavali kilometri i kilometri puta. Andriji je bila okrenuta poluzatvorenim profilom, i nije joj video lice od marame kojom je bila onako „ruski“ povezana, preko glave pa oko vrata, i mogao je da vidi jedino Vladimira Maksimiča koji je ženu ganuto slušao, a onda je iskreno prigrlio, kao daleku rođaku koju nije prepoznao dok mu nije objasnila čija je i odakle stiže ...

Andrija slomljeno zabaci glavu, i zažmuri najbolje što je umeo, pokušavajući da se seti puta kojim se išunjavao iz one vizije...

Ostao je tako dugo, sve dok nije pao u san, a da je kojim slučajem sačekao da se ona žena okrene, što se desilo na izmaku istog onog trenu kad je zažmurio, u snu bi bio još tad...

Jer...

- 125 -

f1JU fr'7 '! _

Smirivši se na vidarskom ramenu Vladimira Maksimiča, i prateći pravac u kom je on potom pokazao rukom, Otilija, udova Sefer, shvativši da je kraj njenom dugom i napornom traganju, bojažljivo se zagledala u zavesu zalelujalu na otvorenom prozoru, iza kog je, uverljivoprerušen u ranjenog ratnika, ležao njen tužni ipovređeni dečak...

Ugledao ju je brižnu nad sobom, probudivši se nešto kasnije, ali nije se uzbudio. Već mu se dešavalo da uhvati san na spavanju, i da njegove poslednje slike još zatekne u sobi, na trenutak, pre nego što stignu da izblede. Zažmurio je ponovo, želeći da taj san isprati kako zaslužuje, ali nešto nije bilo u redu, tamo ga je sačekao samo mrak, prosti neispunjeni mrak, kroz koji ga je onaj lik dozivao po imenu nazad, u javu, a dah je zamirisao oko tog glasa, i dodir na grudima bio je tako opipljiv da on pokuša da ga napipa rukom, nežno, najnežnije, kao uplašenu bubamaru u kosi...

Ali kad je u tom pokušaju pod svojim dlanom zaista i osetio malenu uzbuđenu nadlanicu, odjednom i sam postade uplašeniji i od najzalutaliije bubamare na ovom svetu...

OTILIJA: Andi... Andi, mili...

Video je svašta, i prošao svašta, od histeričnih urlajućih narednika do nemih bezosećajnih pukovnika, plakao kao dete zbog ranjenih konja, otimao se sa topovima oko prijatelja koje su mu odvlačili iz zagrljaja, pijuckao blato iz zalogaja hleba i pio Usnicu iz šlema rasparenog sa nečijom glavom, video otisak kopite u lokvici svoje krvi, cupkao crve iz rane na ruci kao končiće iz opranog rukava, ali tek ovo priviđenje moglo bi ga konačno dotući svojom nemilosrdnom uverljivošću...

U

VLADIMIR MAKSIMIC (na ruskom): Vidiš, Andrej... Izgleda je neko doneo onu/; travku koja nam je nedostajala?

/ Vladimir učestvuje u ovome? To od njega nije očekivao...

OTILIJA: Sta ću ja sve morati da uradim da dođem do ovog svog groša?

Dotakla je groš na njegovom lančiću, za krstje, uz ostale dragocenosti koje je skupio, Vaša pred svoj polazak nešto istrgovao sa Vladimirom Maksimičem, želeći da ranjenik ne oskudeva ni u čemu, i Andrija je bio spreman da se odrekne i lančića, kad ustreba, ali oko groša nije bilo pogađanja...

- 126—

Av.sc rtmiinr

I, eto, isplatilo se...

Ali, kako je mogao daje ne prepozna još na kolima?

Bila je nenašminkana, obučena jednostavno, neupadljivo, ali takve su bile sve ženske prilike koje je viđao kako prilaze, i uvek bi se ponadao daje ona?

Da lije u pitanju samo podudarnost, ili to vradzbina uvek uskoči kad nada odustane?

ANDRIJA: Tila? Moja ljubavi... Pa ja sam sanjao... Ili nisam... Kako dolaziš i nosiš onaj žurnal... Kako si došla po svoj groš?

Ona ga pomilova po obrazu, osmehnuvši se, nije mogao da kaže ništa više, suze su mu tekle niz lice, kao čudesni eliksir za otklanjanje onih bora tuge oko očiju i usana...

OTILIJA: Da... Došla sam po svoj groš... Ali ta kopča ti se zaglavila... Moraću nekako i tebe da ponesem?

Andrija se po prvi put oseti kao potpuni bogalj, ruka ga je sprečavala da se nalakti brzinom kojom je zeleo, noga ga je

sprečavala da ustane iz kreveta, ali on ipak napravi čitav niz pokreta, na šta Vladimir Maksimič zadovoljno klimnu za sebe, i otide iz prostorije pokazavši im rukom nešto oko usta, ma šta to značilo...

ANDRIJA: Bože, kako me je sramota... Ja zbog tebe nisam napravio ni korak, a ti si ih napravila... Milion...

Ona mu pokaza da se umiri, ne odvajajući oči od njega...

ANDRIJA: I... Kako si me našla, uopšte? Nisam mislio da iko živ zna gde bih mogao biti?

Ona obori pogled, rastiižena i pri samoj pomisli na ono što će reći...

OTILIJA: Stigla je vest da ste „nestali“... I Vaša i Nikola... Niko od „nestalih“ se nije dosad pojavio, pa su vas svi već ozarili... Majka ti je očajna... Ali kočijaš koji me je dovezao poslaće im depešu već sutra... Napisala sam samo da si živ... I da si u sigurnim rukama...

Tako je najbezbednije... Ne mora baš svako ko čita depeše dobiti i tvoju tačnu adresu...

- 127 -

Andrija se slozi s tim, i pokušava da joj ukratko razjasni kako su oni to zaista nestali, i kako je njegovo puno ime poslednji put izgovoreno još u Galiciji...

ANDRIJA: Da... Vaša je... Ne znaš ti njega, on na sve misli... Bojao se da će me Kozaci drukčije gledati ako sam Mađar... Nemač... To je za njih isto... Sklonio je moju knjižicu, i pokušao da mi pronađe papire kakvog pravoslavca... Ali nije bilo vremena... Rusi su naišli...

Pogleda prema vratima iza kojih se čula larva sudova iz kuhinje, ni Vladimir ni njegovi nisu delovali kao ljudi kojima je to bitno, ali Vaša ga je upozorio da ostane Srbin dokle god to bude mogao da izdrži...

ANDRIJA: Ja sam za njih Andrej, za svaki slučaj... Andrej Andrejević... Bolje je tako...

Ona se samo saučesnički osmehnu, ali bilo je tu i neke gorčine, malo, tek-tek, no, Andrija shvati daje pomalo sebičan...

ANDRIJA: Kome ja to pričam? Za jednu lepu mladu Jevrejku baš nije sigurno da se usred rata lomata divljim predelima...

OTILIJA: Za jednu lepu mladu Jevrejku nije sigurno ni da u sunčano nedeljno prepodne prošeta glavnom ulicom... Ali ne brini...

Andrija pomisli kako se ona rodila s onim što je on naučio tek u dvadeset i nekoj, i oseti prema njoj neku oplemenjenu nežnost, stoput jaču od svih nežnosti do tad...

Talcvu nežnost, naravno, uvek nekako oseti i onaj kome je upućena...

OTILIJA: Pominjali smo neku lepu i mladu Jevrejku, a da li smo pomenuli i pametnu Jevrejku? Dokumenti su na ime Otilije Erdejan... To prezime je... Šućmurasto... A mi samo što nismo venčani, objasnila sam...

Andrija primeti da ona ima problema sa imenom njihovog domaćina...

ANDRIJA: Vladimiru... Vladimiru Maksimiču... O... Šta si ti sve učinila zbog mene...

Kako si i došla do tih papira?

m

5=5

-128-

^ ?k i tun im <t<c Otilija se nasmeja, nijedna vaza unetog cveća ne bi tu sobu tako naprasno preporodila...

OTILIJA: Pa... Pominjali smo i mladu, i lepu, pa čak i pametnu Jevrejku... Ali siromašnu Jevrejku nismo, koliko se sećam?...

Gledao ju je sretno, potpuno preobražen, odjednom je osetio kako mu duga krasta na nozi puca, pokušavao je da ustane, prvi put bez nečije pomoći...

Otilija primeti bolan grč na njegovom licu, ali on njenu ruku koja je pokušala da ga zadrži u krevetu brzo prihvati kao oslonac, i uspravi se u sed...

ANDRIJA: Uf... Malo... Smi-dim...

Otilija klimnu glavom...

OTILIJA: Malo... U odnosu na to kako su smrdeli svi u vozu za Mukačevo...

To ga vrati na pitanje čiji se odgovor zaturio negde u užurbanom raspakivanju vesti od kuće...

ANDRIJA: Ali kako si se stvorila... Ovde!? Da li ćeš uopšte znati da pronađeš put nazad?

Ona ga pogleda ozbiljnije nego do tad, zar mu nije jasno da ovo nije poseta čeU'rtkom, od dva do četiri...

OTILIJA: Šta ti je..."Andrej"? Sad više nema „nazad"...

Složio se s tim, nije pominjala Doktora, ah bilo je jasno da on više ne postoji, i Andrija se ponada da on to ne postoji samo za nju, a ne i

za sve ostale ?

OTILIJA: Tvoj Teča ni jednog časa nije sumnjao da si živ... I onda su mu još pisali neki ljudi iz Bučana... Sin im se javio iz zarobljeništva...

Andrija se razneženo osmehnu...

ANDRIJA: Rezanac?

" i2,y - ^ tI^ 7 (IJU j OTILIJA: E, da! Ili tako nekako... Tad smo prvi put načuli i da je Nikola živ, i da je s njim... Daje Vaša „s Kozacima"... Nikom nije bilo jasno šta to znači... Ali da mu je preko nekih veza poručio da si ti bolje, da se lečiš kod jednog čudotvorca, i da se to selo zove Šabajka, Šabojka, tako nešto... U Karpatima, ili „već tu negde"?

ANDRIJA: Šarbajolka... I ti si to našla... Kako?

Otilija ustade i otkri ga, na nozi više nije bilo zavoja, nego samo velika krasta pomešana sa zelenkastim melemom i prekrivena tananom ispranom gazom, ali ona to usvoji dostojanstveno, kao iskusna bolničarka, uspešno prikivši šok...

OTILIJA: Kako? Ma, lako... Bilo mi je teško da nađem samo, vidiš, onaj bagrem tamo?

Tu su već svi znali gde je Šarbajolka...

Uhvati ga pod ruku i pomole mu da ustane, baš u trenutku kad se na vratima pojaviše zadovoljni Vladimir Maksimič, i curetak koji je pucao od besa gledajući Otiliju, ali na kraju ipak stidljivo uzvratio osmeh ponosnom rekovalescentu...

Andrija potom posramljeno zaviri ka Tili, potpuno drugačije je zamišljao njihov prvi izlazak u javnost, i to samo u svojim najsmelijim maštarijama...

ANDRIJA: Tila... Ja te ni ne poznajem, takoreći? Ono... Malo... Što smo bili zajedno...

Ništa je spram večnosti koju sam samo... Čeznuo za tobom...

Pomogla mu je da napravi prvih par koraka, ni ne znajući da su prvi, i osmehnula se Vladimiru Maksimiču, kao da su se njih dvoje nešto domundali dok je Andrija spavao?

OTILIJA: Samo čeznuo? Pa... Mislim da se i to broji? Ali sad ćemo u svakom slučaju imati vremena da se upoznamo... Dva, tri, možda i četiri meseca, kako misli... Vladimir Maksimič?

Vidar se nakloni potvrđujući da je dobro upamtila njegovo ime, ni ne znajući da se u međuvremenu malo preslišavala sa Andrijom...

OTILIJA: Prvo ćemo do kapije... Pa nazad... To je i važnije, kaže Vladimir, malo uzbrdo...

I tako jedno... Deset hiljada puta...

- 130—

EsPI

f\ /li. i UJU trn ti.

Ako je nameravala da ga uplaši, nije uspela, njemu to uopšte nije zazvučalo loše? O, kako bi tek žena koja ovako izgleda u ravnim cipelama, nenašminkana, umorna, izgledala na večernjoj letnjoj promenadi, pomisli on, a ta Lepa Mlada, Pametna, Bogata Jevrejčica bila je kada još ponešto, pošto mu ponovo pročita misli...

OTILIJA: Moraš dobro uvežbati korali... „Aridrej“... Jer ovo što ti se sad čini mukom, nije ništa u odnosu na prvi korak koje ćeš uskoro morati da načiniš kod kuće... Kad me, ovako pod ruku, prvi put provedeš promenadom...

26. SKELA, VIDIVDANSKO JUTRO, 1919. MIR. (ext. dan) Onaj deo svitanja između odlaska noći i izlaska sunca, mamurni skeledžija se budi na prodoran zvižduk sa druge obale, u ravnici se rano ustaje, pogotovu na praznik, ali još nije vreme ni za ranoranoice, a kamoli za mušterije ?

Pokušava da razazna prilike u izmaglici praskozorja, uplašen sporadičnom njiskom nekih besnih, poludivljih konja, fini paorski vranici i čilaši nikad ne njište tako, jedino malo frkću kad ih nateruju na skelu, ali i to više kao da gundaju nego što ržu ?

Zvižduk se ponovi, udvojen, utrostručen, ustostručen...

Jahači su nemirniji i od konja, svakog časa, prigušen tepihom trave, progalopira neko s leva na desno, i obrnuto, širinom dolme, glave su im čupave, ogromne, i Skeledžija pomisli da bi to mogle biti kakve naročite šubare, ali onda se seti da niko pametan ne nosi šubaru, čak ni T\ _tK' ; UJU mi a.

naročitu, početkom jula meseca?

LOVRA SKELEDZIJA (Šapatom): Nečastivi... Lepo je rekla baba-Stevka Matičeva da će skoro Sudnji Dan...

Izgovarajući to prekrsti se i krenu da unatraške izlazi sa skele, ali, pogodivši šta on to srnera, jedan Vrag na belom konju natera

životinju par koraka u vodu, kao da će na ovu stranu...

CRNI VRAG NA BELOM KONJU: Lovro?! Lovroooo! Hajde već jednom!

Lovra Skeledžija skameni se od straha, ovome se nije nadao...

t

LOVRA SKELEDZIJA (Šapatom): Đavo zna moje ime? Pa dabome da zna...

Vrag sačeka pet-šest sekundi, pa izvuče revolver iz futrole i opali u vis, jer, osim što je vraški dobro pogodio Skeledžijino ime, imao je i vraški dobar vid, čim je primetio da se ovaj i dalje ne hvata za uže...

CRNI VRAG NA BELOM KONJU: Lovrentije!!!Teraj skelu ovamo, ispičuturo matora, nemoj da ja kvasim čizme zbog tebe!

Skeledžija na to naglo prelomi, i odlučno poteže uže, ali ne žurećipreviše, za svaki slučaj..

LOVRA SKELEDŽIJA (Šapatom):. Ako me ovaj tol'ko poznaje... Onda kod njega možem računati i na malo protekcije?

Sa primičuče skele bojažljivo je izoštravao kroz pramenje magle, a u međuvremenu su se i Vragovi i bića na kojima sujahali opasno primirili, toliko da su sasvim počeli ličiti na ljude i konje? Pred njim je bio postrojen omanji ešalon, učini mu se, ali nakon još nekoliko cimaja užeta, otkri i to da je jahača bar dvaput manje nego konja, što mu baš nije bilo sasvim jasno, kao ni išta drugo, uostalom...

Ispred svih, sa pegavog belog ždrepcu, odmeravao ga je odnekud poznati momak u svečanoj crnoj uniformi (za koju Lovra, koji se u životu nije makao iz ovog sreza, nije mogao ni pretpostaviti da je kozačka?), opasan gardijskom sabljom sa belom ručkom, i kratkim karabinom prebačenim preko leđa. Do njega, kao nesumnjiv par, gordo, kao knjeginja (u i

m

-132—

f\ at i aiu ?m djC

prilog čega je govorilo i otmeno sedlo ukrašeno srebrnim nitnama?), skeledžiju je još strožije posmatrala i devojka punih usana, neovdašnji lepa, koja mu na kraju ipak mahnu pletenicom koja je virila ispod šubare, nekako prijateljski, kao nestašnim riđim repićem...

CRNI VRAG NA BELOM KONJU: Lovro, Lovro... Crni sine Šapajčine... Imaš li ti neku tešku sekiraciju kad toliko ne dolaziš po nas?

Skeledžija, prozvan sad josi prezimenom, uspe jedino da se blentavno osmehnu brkatom konjaniku, koji ne samo daje ličio na nekog kog je znao, nego je tako čak i govorio?

LOVRA SKELEDŽIJA: Ne, gospodine... Nemam ja... Nikavu sekiraciju...

CRNI VRAG NA BELOM KONJU: Aha... Pa, ko veliš, da ti je mi priredimo?

Skeledžija iskosi pogled, prvo mu ona devojka nikako nije išla uz Sudnji Dan, onda je primetio da su, smeškajući mu se, mnogi vragovi postali skroz čovekoliki, a najzad i ovaj konjanik razvuče osmeh, toliko poznat da ga potpuno otrezni i od straha i od sinoćnje dudovače? Pa, čekaj...

Ako već izgleda kao on, priča kao on, šegači se i osmehiva kao on, onda bi to možda čak mogao i biti On?

LOVRA SKELEDŽIJA: Vaso, rode? Ti si to?

Đavo-Vasa, koji je već sedeo noge prebačene preko sedla, kao na tarabi, samo skliznu s konja i vesto se dočeka pred njim, raširivši ruke, kao artista koji završivši tačku iščekuje aplauz...

LOVRA SKELEDŽIJA: Vaso?! Živ si?

Vaša je već petljao nešto oko bisaga, iz kojih trzajem izvuče jednostavnu politarsku bocu...

VAŠA: Pa... Ako i nisam... Moraš priznati da se dobro nosim s tim?

Zamahnu da mu dobaci bocu, ali prvo ga proveri trzajem „na prazno“, pa mu je hitnu tek kad vide daje ovaj spremno postavio ruke za kećanje...

- 133 - /v ih. i aut ->m VAŠA: Nemoj da mi je sad ispustiš! Od Voronježa pazim na tu votku... Ne znam kakvi novci sad ovde važe, pa rekoh, da imam čime da platim skelarinu mom Lovrentiju kad dospemkući...

Ali nije bilo ni govora da će Skeledžija ispustiti flašu. Ko je imao posla sa pijandurama, zna da im se teško može desiti da prospu i par kapi, a kamoli da im politra votke ispadne iz ruku ?

On liznu ovisnički, i svima okolo mljackajući potvrdi da je „percovka“ zaista posebna, ali je nikome ne ponudi...

LOVRA SKELEDŽIJA: Eh, ti... Ne bih ja tebi naplatio ni da posle ovoliko vremena dolaziš iz švaleracije... A ne iz mrtvih...

Poslednja reč i njemu samom nekako zaštrča, kao ispala trska, pa brže-bolje požuri da je ugura u snop objašnjenja...

LOVRA SKELEDŽIJA: Odavno je rat gotov... Koje imao da se vrati, vratio se... A za tebe nisu jednom javili da si poginuo... Nego barem tri puta...

Vaša se tužno zagleda u daljinu, Lovra pomisli „preko polja“, ne pomišljajući da su tamo negde iza ovog atara silni drugi atari, pa neki Karpati, neka Galicija, i neki mutni Don, širok kao što je Moroški Rukavac dugačak, a negde i širi...

VAŠA: Da, Lovro, zajebano je onima što jednom poginu... Mi što ginemo više puta...

Nekako se naviknemo...

Lovra nije baš na visini ove rečenice, ali ume on itekako da se uozbilji kad mu nešto nije jasno...

LOVRA SKELEDŽIJA: Jeste, Vaso... Ovde se svašta ispodešavalo dok nisi bio tu...

Vaša se trže, i osvrnu se ka reci koja se pospano protegla pod kosim zracima sunca, naznačenim na izmaglici tek tananom isprekidanom linijom...

VAŠA: Ovde se svašta ispodešavalo?

- 134—

i rimi mraX

Pogleda ka konvoju šarenih pataka koji je zamicao u trsku, crvendaću koji se preigrao sa grančice na grančicu, i prema beloj kućici na drugoj obali iznad koje je zalelujaao tanani beli dim prve jutarnje potpale...

VAŠA: Eh... Sreća moja da sam se ja za to vreme sklonio na sigurno mesto, moj Lovrentije...

Sledeći kadar prelazi preko leđa konja na poodmakloj skeli lagano, kao da ih timari, Lovra Skeledžija pomalo laknulo posmatra Kozake koji su, i dalje u sedlima, ostali na drugoj obali, dok su preko pošli samo Knjeginja, Vaša, i desetak, Lovra do kraja izbroja tačno, jedanaest, pažljivo probranih neosedlanih konja, i dva ovogodišnja ždrebeta...

LOVRA SKELEDŽIJA: Hoću 1' se vraćati po njih?

Vaša setno pogleda ka konjanicima koji su nemo posmatrali put skele, kao roditelji koji prate decu na prvo samostalno putovanje kod tetke udate čak u treće selo...

VAŠA: Ne danas... Moraju odmah da krenu, dug im je put... Njihov salaš je malo...

Zabačen...

Skeledžija shvati da baš ne mora dalje da propitkuje o tim čudnim svatima, ali, paorski geni nisu izdržali da ne prodivane bar o ovim lepim konjima...

LOVRA SKELEDŽIJA: Je li, Vaka... Jesu F ovo sve tvoji konji?

Vaša ga odmeri zagonetno...

VAŠA: Pa... Većinom jesu... Mada su nam se neki usput pridružili, u Moldaviji... Znaš da su konji druželjubiv narod... I svojeglav... Kad oni nešto naume... Ko će im zabraniti?

Lovra se zabrinuto nagnu, trudivši se da Knjeginja, koja je i dalje bila na konju, i čiju je ruku Vaša nežno prihvatio, ne čuje ono što će pitati...

LOVRA SKELEDŽIJA: Uf, naopako... Neće ih valjda ko tražiti?

Vaša se iskreno nasmeja, i umesto da prevodi to Knjeginji koja je ljubopitljivo pogledala, on - 135—

A. rte ; ttJii mrcl

joj samo poljubi ruku...

VAŠA: Lovrentije, lopino matora, pa ti si se bar naklepao i gusaka i bostana, i ribarskih vrški, ti bar znaš... Nije bitno da li će ih ko tražiti... Bitno je da li će ih ko naći! A to već neće... Ili hoće... Jedno od ta dva...

Skela u tom razgovoru pristade, i Vaša skoči na svog ždrebea, na šta se sa suprotne obale začuše neki bečarsko-đuvegijski zvižduci, na koje on, a na skeledžijino zaprepaštenje i Knjeginja, odmah odgovoriše...

Zapucavši uz to i u vis, od čega se Lovrentije prepade više nego konji naviknuti na to, i vitlajući nad glavama sabljama i šubarama, Kozaci podvriskujući jurnuše ka vrhu nasipa, što se orilo još neko vreme, uveliko i kad je poslednji od njih, propevši konja u znak pozdrava, iščezao, kao čarolijom, iza zabezeknutih potiskih vrba...

21. IVANJDAN, 1919. (ext. dan) Ivanjski Vašar je ponovo, prvi po završetku rata...

Na zlaćanoj površini vode ljuljuška se natopljeni letak, sitnija slova ne mogu se dešifrovati, nego samo pompezno zaglavlje, „Ujedinjenje južno slovenskih naroda!“...

Jedan grumenčić otkida ugao plakatica, a drugi, pa treći, buckaju oko njega...

Nikola, Vaša i Andrija, sede na obali kao tri dečaka, i ne govoreći ništa torpediraju papir, stoput utvrđenim redosledom. Utom, iznad njihovih glava, jedan uljez od projektila naruši taj protokol, i, štoviše, sasvim ozbiljno zatalasa vodu neposredno uz letak?

-136—

7 tuli mi a/.

Momci se naglo okrenuše, Andrija je u jednom od svojih prepoznatljivih svilenih prsluka, sa letnjim šeširom na glavi, Vaša u beloј ruskoј košulji, sa oficirskom šapkom neke usput okartane vojske, a Nikola u crnoj košulji kratkih rukava, koja, uparena sa crnim štofanim pantalonama, ne odaje do kraja da li je moderna „uniforma“ ili samo konzervativna civilna garderoba...

Otkrivši ko je zavitlao kamen, sva trojica skočiše na noge, i prva dvojica poskidaše to što su imali na glavama, a Nikola se samo značajno nakloni...

Baronica je zaostala par koraka iza Barona Beslina, i na njihov pozdrav uzvratila naklonom, dok je Baron samo prijateljski mahnuo mladićima, i prekorno pozvao gađalicu da požuri za njim. Pustila ga je da produži, upitno prema momcima raširila ruke sa dlanovima okrenutim gore, pa stala mirno, salutirajući, a onda izvela i treću figuru svoje male pantomime, ukrstivši ispred sebe ovog puta ruke dlanova okrenutih dole, i široko ih razmakla...

Išta? Vojska, rat? Gotovo?

U znak potvrde, oni spremno kao jedan ponoviše njen poslednji gest, a Baronica potrča za mužem veselo, poslavši im pune šake poljubaca, mimoilazeći se sa Tilom, sad već više ne Šefer, koja je tobož ljubomorno odmeri!?

Tila im je prilazila u društvu Knjeginje, nešto sneveseljene, i brstila ogromnu ružičastu šećernu penu na štapiću sa uživanjem, onako kako to rade samo vrlo halapljivi...

Ili tek-tek trudni?

VAŠA: Hm?

Muško oko ima urođenu mrlju daltonizma baš na mestu gde pada najveće žensko šarenilo, i sasvim sigurno ni Vaša ne bi otkrio neke rafinirane nijanse da mu to Knjeginja nije došapnula još kad je Otiliju videla prvi put, istog dana kad su došli...

VAŠA: Ovde neki baš i nisu bili ranjeni kao što su se pravili?

Tila uhvati njegov pogled na onom delu svog tela od kog muškarci na ženama rede zagledaju eventualno jedino laktove (verovatno zato što uglavnom moraju da mu ukazuju poštovanje?), - 137-r\ ne l a!l ? ril (lj lli'

i

i nezno pomilova taj svoj izdajnički stomačić... ^ i *

TILA: Ops? Zar se vidi? ćv ,N\^.

Saučesnički pogleda Andriju, a i on se snebivajući promeškolji, kao da su se nadali da se „ to " možda može preležati, kao proletnji nazeb ?

l

VAŠA: Ma, ne... Ja ne bih ni primetio, ali... ^% >" f*}-""-^

Otkrivajući svog doušnika, skrete pogled ka Knjeginji i zabrinu se videvši je odjednom snuždeno, oborene glave, s rukama na leđima, kao da ju je neko uvredio?

Pritrčajoj brzo, pruzivši ruke koje ona željno prihvati, ali i dalje ne diže pogled...

VAŠA (na ruskom): Staje, lepotice? Ko te je dirao? Je 1' ti neki boljševik oteo slatkiš?

Pokaži mi samo tog nitkova!?

Šaleći se, on preko njenog ramena mnogo ozbiljnije pogleda Tihi, koja ga odmah umiri objasnivši mu očima i kratkim gestom ruke da je haljina kriva za sve. Jednostavna široka i šarena ruska haljina zaista je bila naglašeno folklorna, ali na Knjeginji je delovala tako unikatno i neprocenjivo da ponosni Vaša nije mogao da nađe ni najmanju manu ni svojoj devojci ni njenoj odori, a to svakako nisu mogli ni Nikola i Andrija koji se samo začuđeno pogledaše...

KNJEGINJA (na ruskom): Nisam ni uzela slatkiš, Vasilij... Samo mi to još treba... Svi me ionako gledaju kao neku ludu u ovome... Vodi me bolje odavde...

Vaša je nežno privi na grudi, nikako nije želeo da bude tužna, iako ju je tužnu najviše voleo...

Otilija im priđe, i sačeka koliko je trebalo, pokazujući i Vaši i Andriji da zna šta radi...

TILA (na poluruskom): Hodi malo sa mnom... Sad ćemo nas dve to resiti...

Knjeginja joj se prepusti sa puno poverenja, ali ipak se zagleda u Vašu kao da čeka pristanak, a on je njenu ručicu puštao sve pazeći da je ne ispusti, kao tananu musUnsku maramu koju pokušava razvijoriti na poventarcu...

HKKHJSBiifSKKRSSSSIBHH!

- 138—

A«. <ic rani mi ti.

VAŠA (na ruskom): Dođi brzo, devojčice... Nisi još ni pošla a već mi nedostaješ...

Andrija je zabrinuto gledao za njima, i to je bilo najgluplje što je mogao da uradi. Uz dve lepe mlade žene koje se došuškavaju, sestrinski uhvaćene pod ruku, barem pet pomisli bi pristajalo bolje nego briga...

ANDRIJA: Neće Otiliji valjda pasti na pamet da je vodi kući i preoblači u neke svoje haljine? Mislim... Mogla bje uvrediti... Ipak je ona...

Vaša je uočio da nisu skrenule ka Tilinoj kući nego da su šmugnule u gustiš prema reci, i shvati daje najgore što se može desiti ako ih neko s čamca vidi kako piske u pesak...

Za svaki slučaj, iskoristi priliku da objasni kako Knjeginja nije nikakva plemkinja, ili tako šta, za šta je svi ovde prećutno smatraju ?

VAŠA: Ipak je ona samo atamanova kći, Andi... Ali pre nego što je atamanova kći, ipak je samo devojka... A, za razliku od vas dvojice pustinjaka, ja sam odrastao uz neke devojke, i verujte mi na reč... Malo šta može da ih oraspoloži kao cicanje u tuđe kipiće...

Tila i Knjeginja ipak su ih potpuno iznenadile. Ne samo brzinom kojom su to učinile, gotovo mađionicarskom, nego i idejom koja se, kao i sve dobre ideje, po svojoj izvedbi odjednom učinila i jedinom mogućom?

TILA: E, sad ćemo videti! Da li su te gledali zbog haljine, ili zato što si tako lepa, ludice...

Vaša požali što nije virio da vidi kako su to uspele da za petnaest sekundi potpuno razmene garderobu, od Knjeginjinih ravnih cipelica do plavkastog šeširića na Tilinoj glavi? Otilijaje nosila čak i Knjeginjine naušnice sa rubinčićima, dok ovoj drugoj, kompletno u Tilinoj garderobi, nije promakao čak ni medaljon „na ključić“ oko vrata, na koji Vaša odmah postade malo ljubomoran, znajući da u toj žurbi Andrijinu sliku ipak nisu uspele da zamene njegovom ?

KNJEGINJA (na ruskom): No, Vašenka? Šta ti misliš?

Vaša ispod oka proviri ka Nikoli i Andriji, pa onda tobož procedi kroz zube da to čuje samo Tila, ali, naravno, dovoljno glasno da to dospe i do onih kojima je upućeno...

- 139 - ^V_ «c rani mrču: VAŠA: Mislim da baš neću uživati ako svi budu blenuli kao ova dva klipana...

Klipani se dobronamemo osmehnuše, ne negirajući da su se zagledali malo više nego što bi trebalo, Tila se na to nasmeja zvonko, kako ona to već čini, a Knjeginja koja nije potpuno razumela o čemu se radi, i koja je još uvek bila nesigurna u svoj novi izgled, oseti se pomalo nelagodno...

KNJEGINJA (na ruskom): Šta to pričaš, reci mi? Ne sviđa ti se?

VAŠA (na ruskom): O, sviđa mi se, knjeginjice... Ne sviđa mi se samo kako te ovi razbojnici merkaju... Nego... Idi sad sa Tilom po tu šećerlemu... Ako ja budem išao s tobom opet će te gledati kao ludu... Takva gospođica, a ide sa nekakvim mangupom pod raku!? Ali znaj daje ovo poslednji put da te puštam samu... I da sam odmah za tobom!

Ona radosno prihvati Otilijinu ruku, i uputi se stazom, njih trojica sačekaje da devojke odmaknu desetak koraka pa lagano pođoše istini putem, ali Andrija ne izdrža, nego ubrzo potrča za njima, a potrčao bi i Vaša, ali mu je bilo nelagodno da ionako usamljenog Nikolu ostavi još usamljenijim...

VAŠA: Tvoja ženica nije došla, Nina? Bio sam siguran da ćeš je najzad pokazati?

Nikola učtivo odreagova, pokušavajući da o Jelici priča sa onom istom ljubavlju kojom su tog dana vođeni razgovori oko njega...

NIKOLA: Pa, nije, nažalost... Jako joj je krivo... Ali ona ima te njene... Migrene...

Ne želeći da poveruje u utisak da njegov prijatelj nije potpuno iskren, Vaša je elegantno nastavio po svome. I ko je sad tu kriv? Onaj ko pokušava da prijatelju proturi talcvu priču, ili prijatelj koji se pretvara daje u tu priču poverovao?

VAŠA: Aha... A da nema ona neku migrenu... Kao Otilija?

Nikola se trže, kao da je bogohuljenje i pomisliti da bi jedra mlada žena koja pola godine leže sa jedrim mladim popom mogla osvanuti blagoslovena?

NIKOLA: Ne, ne... Mislim da je još rano? Otkud ti to?

- 140—

_ac J (Uli mi <

Vasa napravi svoju karakterističnu grimasicu koja je mogla da posluži kao komentar i na prvi i na drugi deo Nikolinog odgovora...

VASA: Pa... Malo ste žurili sa svadbom... Kao da rat nije gotov, nego da tek počinje...

Nikola ga odmeri iskosa, pokušavajući da odgonetne ne ljuti li se to slučajno Vasa što ga nisu sačekali?

NIKOLA: Bojao sam se da ćeš mi prebacivati, ali... Njeni su stalno pritiskali... Kad je tvoje prvo pismo stiglo, prošlo je već dva meseca od kraja rata... A još kad si poručio da sigurno pre proleća nećeš dolaziti... Jelica je baš zapela... Nije htela da se uda baš poslednja među drugaiicama...

Vasa proguta komentar nevoljno, kao ciknulu višnju. A kad Jelica nešto naumi, Jelica to i ostvari, dakle?

VASA: Ma, dabome... Ali Andrija je bio tu... Čini mi se da je malo povređen što ga nisi zvao za kuma... Dogovor je bio: Andrija tebi, ti meni, ja Andriji, sećaš se? A sve je ispalo drugačije...

Nikola se ugrize za usnu, ako je Vasa za ovih par dana koliko je tu već saznao za to, onda znači da onaj ko mu je to raportirao očitó neispunjeno kumstvo smatra jednom od važnijih stvari koje treba prijaviti?

NIKOLA: Pa, ne znam... Mislim daje shvatio... I oni su se iz Rusije vratili venčani... Ništa nije ispalo kako smo zamislili, dobro kažeš...

Da je Vasa izgovorio i najkraću potvrdnu rečcu, Nikolu bi to potpuno smirilo. Ovako, kad oćuti, to uvek znači da mu baš nije po volji...

NIKOLA: Nemoj da si takav... Znaš daje u pitanju vladíčanska familija... Ipak je Andrija katolik, a Otilija Jevrejka... Jelica je mislila...

Vasa nije želeo da se svađa, ali više nije želeo ni da to sluša...

VASA: Nikola, jebo te, šta je s tobom? Znaš ti vrlo dobro da su se njih oboje prekrstili u - 141 - V ne ir'Jll 7i,/u^

Odesi, samo da bi već sutradan mogli da se venčaju u pravoslavnoj crkvi? Bogovima to nije važno kao ljudima... Čak i ja kao ovakav antikrist znam da Bog ne zamera, zameraju ovi dole... Kad već imaš obzira prema svima, imaj ga malo i prema onima koji te najviše vole...

Oboje zastadoše, nije ovo bilo novo među njima, Vaša je još kako znao da brani povučenog Andriju, ali Nikola mu nije zamerao, svestan da bi istim tim žarom branio i njega pred Andrijom, daje situacija obrnuta...

Što se, istini za volju, dešavalo uočljivo rede...

NIKOLA: Jeste, pogrešio sam, znam... Stalno pokušavam nekako da izbalansiram, Jelica mi je sad najvažnija... Ona je malo svojeglava, takve je naravi... Ali ume da bude pravi anđeo... Zavolećeš je, već...

Vaša mu spusti ruku na rame, pesak koji je za ovih pet godina iscurio iz gornje polovine njegovog peščanog sata, sabioje i interval između onoga što pomisli i onoga što izgovori, što bi se sasvim uprošćeno moglo nazvati i strpljenjem...

VAŠA: A i ti ćeš... Valjda?

Pogledali su se samo na tren, ali i taj tren je bio predug za obojicu, no, na sreću, tad iz zvučnika pokačenih po drveću zakrča glas koji je pozivao plivače da se prijave za trku, i oni se osmehnuše kao po dogovoru, prepoznavši Verebeša u spikeru. Nakon tog osmeha pogledi su im bili promenjeni, i sve je izgledalo mnogo manje važno, i ono što je prošlo u odnosu na ovo sad, i ovo sad u odnosu na ono što je prošlo, ma, sve u odnosu na sve, najkraće rečeno...

VAŠA: Doneću hladan klaker... Pa da na miru gustiramo ove amatere... Nađi nam neko dobro mesto...

Uputi se tamo gdeje najveća gužva, znajući da tamo mora biti i najbolja tezga? Usput su ga neki prijateljski gurkali, neki se gurkali međusobno, probijao se kroz taj neprijatni kordon površnih poznanika od kojih mnogi nisu znali da li sad treba da se pozdravljaju s njim, kad pre rata nisu, i oborio je pogled ne želeći da

on bude taj koji o tome odlučuje, a onda se odjednom, ne smislivši kako da se ponaša ako se to desi, stvorio tačno pred njom...

Okrenula se od tezge sa dva klakera u ruci, i našla mu se, čudnom ironijom, bliže nego što je .....i.....

- 142-

: 7 aJti mraj:

ikad bila...

MALA VIDRA: Hej?

/ ona je bila zatečena, i to je bilo najpoštenije. Niko nije bio u prednosti, niko nije imao spremnu rečenicu, čak ni gest, a u odnosu na predomišljaj, afekt uvek povlači i neke olakšavajuće okolnosti, u ma šta da se izrodi u svojoj nepredvidivosti...

VAŠA: Hej i tebi... Lepi matrozu...

Njena haljina zaista je imala kockastu mornarsku kragnu, i ona pokuša da taj kompliment primi kao prava mala ženica, smerno i sramežljivo, ali srce je mahnitalo kao mače pod košarom, bila je očajna shvativši da se više ništa ne može učiniti, pred njom je stajao neko drag, blizak, neko potreban, pred njom je stajao neko koga ne srne dotaći, zagrliti, čak ni osloviti bliskije nego poznanika...

MALA VIDRA: Javili su da si poginuo...

VAŠA: Ih... Smrt bi bila jeftin izgovor, sećaš se?

Kandilo osmeha u njegovim očima nikad se nije gasilo, sad je jedva tinjalo, ali ga ona ipak uoči i pokuša da ga raspiri svojim smeškom, ali reč „nepredvidivost“ kao daje već pomenuta maločas? Umesto prozvanog osmeha odazvale su se krupne nezadržive suze, i nije ni pokušavala da ih zaustavi, kad su već same krenule nek se same i zaustavljaju...

MALA VIDRA: O, kako mi je teško... Teško mi je bilo kad sam čula da si poginuo... Još teže kad sam čula da si živ... Ali ovo je najteže... Nisam mislila da će biti baš tako...

Nije u tom času poželeo da je prigri, nego je to poželeo još čim ju je video, a u tom času je samo bio opasno blizu da to i učini, no, vrlo dobro je znao da u okolnoj gužvi ima bar dvoje njih koji bi time mogli biti neizlečivo povređeni...

VAŠA: Vidiš... Teško, teže, najteže... Ne valjam ti ni živ, ni mrtav... Cigani kažu, kad se đavo namerači na tvoj beli šal, možeš ga šarati,

možeš ga parati, aF on će ga i u končícima naći... Neko nam je gadno u vraćao... Izmicalo je od početka... Uvek za korale...

- 143 - ^ (K ? uju' im ax Šmrkmda je nekoliko puta, nije joj se dopalo to objašnjenje, ali za svo ovo vreme ni ona nije uspela da smisli puno bolje ?

MALA VIDRA: I šta sad? Čitav život ćemo ostati na tom koraku?

Pogledao ju je nežno, brižno, u tom pogledu više nije bilo onog bezobrazluka koji ju je proganjao kroz snove, ali odjednom je bila sretna što ga ima barem ovalcvog...

Samo. jaderno li je prijateljstvo kad ostane kao sitan kusur krupne novčanice ljubavi...

VAŠA: Pa... Jesi li sretna?

Nije to bilo zajedljivo, ni zlobno, kao ni njegov pogled ka njenom zaobljenom profilu, daleko upadljivijem od Tilinog. Pomisao na malo biće čije je pokrete već osećala, ispuni je onom neopisivom milinom koja u svom nadiranju odroni još koju suzicu, ne dopuštajući joj ništa osim potpune iskrenosti...

Ona zagriže usnu, kao da mora da mu prizna nešto užasno, i to što je imala izgovori u dahu, gotovo s olakšanjem...

MALA VIDRA: Pa jesam! Bog nek mi oprostí, ali jesam! Baš sam... Sretna...

Uplašivši se što o sreći govori kroz suze, uhvatila se za sidro na lančiću, i primetivši da on gleda u tom smeru, shvatila da njena amajlija, brojanica, zalog nade, tragične ljubavi, i ko zna čega sve još, polako gubi pravo da to i dalje bude?

Mladi čovek koji je nailazio gurajući dečija kolica i posmatrajući ih nekako zabrinuto, gotovo strepeći, prekinuo je nju u pokušaju da lančić skine, i Vašu u pokušaju da joj kaže da to ne čini. Kroz svu tu brigu čovek se ipak osmehivao potpuno iskreno, Vaša ga takvog nije znao, a kad Mala Vidra iz pređo strožnosti najavi njegov nailazak, shvati da mu do tog trenutka nije znao čak ni ime, nego samo čin i ono neuobičajeno ugarsko vlastelinsko prezime... C-i-^ i. * <- A MALA VIDRA: Evo i Ivana... ~9T

Ivan, dakle...

^KT"m i i ' i i i i i i n n n i m .....im mi miinm.....mm mu ■ n » n i »i ■» mi i <m mm m mi » ■■ mi ili mu i« nm.....n n i i E&d

- 144—

i tuli 7nrax ■

Demobilisani kapetan Nađ-Mandić obazrivo zaustavi kolica nešto dalje, u hladu, i lagano priđe označivši i treću tačku tog dotle samo nagoveštavanog trougla...

KAPETAN NAĐMANDIĆ: Uplašio sam se da ćete se i poljubiti?

To je rečeno uz već opisani osmeh, ali u sva tri pogleda bilo je previše ozbiljnosti da bi se zanemarila ona izreka o udelu zbilje u svakoj šali? No, Vaši laknu kad vide da razgovor kreće tim tokom, u tome je bio najbolji...

VAŠA: Ne brini, Kapetane... Kad dosad nismo...

Izrekao je to majstorski, da Maloj Vidri zazvuči setno, a kapetanu džentlmenski, i ovaj na te reci konačno prelomi, zagrlivši Vašu snažno, dugo ga ne puštajući...

KAPETAN NAĐMANDIĆ: Čoveče! Nemaš pojma kako mi je drago što si dobro!

Odmakao ga je ne spuštajući mu ruke s ramena, i, što je najgore, Vaša nije nalazio ni najmanji razlog da posumnja u Kapetanove reci? Bivši žandar se tad okrete Maloj Vidri nežno je poljubvši u obraz, zagleda joj okice, i pažljivo zagrlj...

KAPETAN NAĐ-MANDIĆ: Eto... Jurio sam njenog oca... Njenu braću... A ulovio nju... Ona me je odnegovala... Čuo si to?

Poljubio joj je obraz ponovo, istom onom nežnošću, i Vaša čestitajući klimnu, pokušavši da nekako i njoj saopšti ono što nije dospeo, niti će, kako stvari stoje?

VAŠA: Pisala mi je sestra nešto... Krajem novembra, kad smo se konačno povezali... Baš vam se rodila devojčica...

Svo troje pogledaše ka gospodskim kolicima sa belim gumenim točkovima, a Mala Vidra, pođe ka njima i majčinski se nagnu nad usnulu bebu. Kapetan je zaljubljeno isprati pogledom, a onda se obrati Vaši koji je bio dovoljno obazriv da pogled sa mlade majke skrene trenutak ranije...

KAPETAN NAĐMANDIĆ: Svi su govorili da nisi živ... Čak i oni što su dolazili iz zarobljeništva, a njima se najviše verovalo... Najmanje pet-šest puta smo čuli da si poginuo...

" 145 -

Vasa na to samo odsmehnu...

VAŠA: Ma, preterali su... Samo prva tri puta je bilo ozbiljno...

Kapetan se zagleda u šapku na Vasinoj glavi, pokušavajući da po njoj odredi najudaljeniju tačku do koje je on stigao...

KAPETAN NADMANDIĆ: Iz Poljske je pošta još i dolazila... Iz Rusije... Jako retko...

Vasa pomisli da mu pomene imena nekih planina i reka, ali se seti da se Rusija meri kilometrima znatno krupnijim od ovdašnjih...

VASA: Ogromna je Rusija, Kapetane... Tamo se zagube i gradovi, a ne ljudi...

Momčić u kupaćem kostimu dotrča do njih taman na kraju te rečenice, i uzbuđeno pokaza ka Verebešu koji mahnu Vaši iz daljine...

MOMAK: Pita vas gospodin predsednik žirija da li ćete učestvovati u trci?

Vasa negirajuće mahnu Verebešu, i odgovori momku kog odustajanje legendarnog četvorostrukog pobednika vidno oraspoloži...

VASA: Pa, ne, dečko... Ova reka je postala prebrza za mene... I, čini mi se daje ranije taj venac bio i bliži, i manji? Kako bi ga doneo tolikog do obale, sve i da stignem do njega?

Namignu Kapetanu, koji to ispod oka isprati dugim iskusnim pogledom, spremajući se da krene...

KAPETAN NAĐ-MANDIĆ: Idem, moram... I ja nešto pomažem gospon-Verebešu, znaš kako je? Ali nemoj da posle ne popijemo nešto za tvoj povratak? Emil i ja smo popili „brudersaft“ kad smo čuli da si živ... A znali smo! Čelo vreme smo znali!

Uputi se ka obali, ne propustivši da još jednom pomiluje Malu Vidru i vime u kolica, i gledajući ih zajedno, Vasa se na trenutak oseti kao makov kralj poklopljen makovim kecom u poslednjem štihu...

146—

J\ uo i um ?m ci*

VAŠA: Kapetane... Sačekaj... Uzmi ovo... Za uspomenu...

Kapetan zbunjeno prihvati šapku, ne shvatajući taj gest, ali se zahvali tako što je odmah stavi na glavu, uvežbanim pokretom...

VAŠA: To je kapa puka iz kog ti je doleteo onaj sretni metak... Nek ti i ona donese sreću...

Bio je to samo izgovor za malu vradžbinu, ali Kapetanu se dopade, i on žureći ponovi poziv na piće...

KAPETAN NAĐMANDIĆ: Nemoj da mi nestaneš... Kao nekad...

Vaša mu to obeća, koliko se već bez reci može obećati, i pođe ka Maloj Vidri namerivši da je samo pozdravi, ali ona ga preduhitri okrenuvši se, i brzo mu tutnu u ruku lančić koji je u međuvremenu skinula...

Gledali su se bez reci, sve što mu je padalo na pamet u vezi tog lančića ličilo mu je na natezanje, a onda se spasonosno seti, oprezno priđe kolicima, i pažljivo, da ne budi usnulog anđelka, ušuška smotanu zlatnu stvarčicu pod svileni jastučak...

VAŠA: Znam daje običaj da to bude dukat, ali... Objasnićeš joj...

Okrenuo se što je mogao mirnije, i stao u red za klaker, propuštajući neke koji su baš pristizali, kako bi bio siguran da ona više neće biti tu kad se bude vraćao...

Za razliku od njega, Nikola nije mogao da odvoji pogled od Male Vidre, spazio ju je kad je pošao da vidi staje Vašu toliko zadržalo, i povukao se iza kestena, ne baš kao uhoda, pre kao pijanac, oslonivši se unutrašnjom stranom ramena, ne skrećući pogled ni kad ga je ona, osetivši da je neko posmatra, osmotrila, okrenula mu leđa, pa tek onda, setivši se ko bi to mogao biti, ponovo pogledala ka njemu, uputivši mu jedan osmeh potpuno čist, bez ičega što bi ga moglo objasniti, kao osmeh onih likova kojima su oslikani hramovi kojima se posvetio...

Tad još nije znao da će je po tom osmehu pamtiti, jer narednog trenutka su joj prišli Andrija, Tila i Knjeginja, i onda je već morao da se skloni, a posle toga više nije uspeo da je pronade u gužvi, ni sledećih dana na ulici, ni sledećih godina u varoši, ni sledeće večnosti u životu...

1:1:1

t ;i

ili

- 147 - ^ 'c i (Uli trti a^i Tila je znatiželjno zavirila u kolica, Knjeginja se vaspitano propela na prstiće korak iza nje...

TILA: O, i već čekaš drugu? Divno, biće društva ove jeseni...

Mala Vidra intuitivno zagleda Knjeginju, lepe žene primete lepu ženu pre najvećih ženskaroša...

MALA VIDRA: A vi? I vi ste...

Primećujući da je ne razume, pokaza na lubenicu koju je skrila pod svojom haljinom, i Knjeginja shvati pitanje pre nego stoje Tila pokušala da joj prevede...

KNJEGINJA (na ruskom, ali polako): Ah, ne... Ja sam mog Vasilija sreća tek za Božić... A udala se za Uskrs... Još je rano... A možda i nije? Bože, ne znam, nisam pazila?

Ona se postide, i sve tri se na to nasmejaše, ali kad smeli utihnu, Knjeginja primeti da je Mala Vidra čudno gleda, pa i ona ljubopitljivo nakrivi glavicu, odgovorivši na malopredašnju intuiciju...

Vaša u tom času napokon pronade Nikolu i spusti se kraj njega, ne stigavši da ga pita išta jer oboje se okrenuše ka muzici koja im se približavala prateći vidno nacvrčanog Emila Sraca...

Na ušću dva putića na Emila prosto nabasaše i Andrija i devojke, i odjednom se skoro čitava ta nezvanična familija nađe na okupu...

EMIL SRAC: Resio sam da se ožderem kad se svi vratite... A resio sam da se ožderem i ako se ne vratite... Ali ne bi to bilo to!

Prigrli Nikolu koji je ustao, i kom nije bilo baš drago što ujaka vidi ovakvog, mada je „takav“ bio više nego zabavan...

NIKOLA: Malo si popio, ujo?

EMIL SRAC: Malo, majku mu! Ali imao sam neka posla, nadoknadiću! Čim mi se 'f Verebeš priključi... f__, ♦-> Sad prigrli i Vašu, koji mu kucnu stomak, kao bure koje ispituje...

KHf

m

-i

m

HHH

tr3

- 148—

J\ _no rani nn nx. ■

VAŠA: O, fala bogu, da danas sretnem i nekog ko nije trudan...

Knjeginja ga iz prikrajka pogleda islednički, a onda mu se kao mišić uvuče pod rame, zavrtevši dugme na njegovoj košulji kao da na radiju traži stanicu na kojoj će čuti šta želi...

KNJEGINJA (na ruskom): Vasilij... Vašenka... Ona lepa mlada žena sa kolicima... U

plavoj haljini... Koje to?

Vaša pokuša da se odmakne ne želeći da je pusti, što ispade kao pokušaj nekog čičice da izoštri bez naočara, a kao tako iskusan čičica on ispravno i oceni da ne treba da je laže o nečemu što se desilo dok se još nisu znali...

VAŠA (na ruskom): To je Neko... Kog sam zaboravio...

Nije joj se dopalo stoje bila na dobrom tragu, ali joj se dopalo što nije poželeo daje slaže...

KNJEGINJA (na ruskom): Dobro... A sećaš se možda i kad si Tog Nekog zaboravio?

Baš je voleo tu atamanovu kći. Dodirnuo joj je nosić svojim, mrdnuvši ga levo-desno, kako je načuo da se ljube u Sibiru?

VAŠA (na ruskom): E, da znaš da se slučajno sećam... Baš na Božić... U seniku oca majora Fedotova... U selu Rubenkovo... Kad me je Neko Drugi poljubio prvi put...

Privila se uz njega stoje više mogla, ne razmišljajući ni o čemu van tog sena, kao ni onda...

KNJEGINJA (na ruskom): Aha... A kad te je Neko Drugi poljubio i drugi put?

Vaša se, kao nađe pred složenijim problemom...

VAŠA (na ruskom): Uf... A kad me je Neko Drugi poljubio i drugi put... Onda sam prvo zaboravio sve devojke koje su me ikad poljubile... Pa zatim... Čekaj da prebrojim... I tristo miliona dvesto dvadeset i šest hiljada četirsto devedeset i pet ostalih devojaka na planeti Zemlji...

Emil Srac na to kao naručen komandova tuš, i podiže čašu u zdravicu, iako je on jedini imao čašu u ruci...

- 149 - TV.c/o rani mraj.

EMIL SRAC: Pazi ovamo! Moji dečaci su se vratili živi i zdravi, i sad mogu mirno da umrem...

Svi se nekako pokunjiše, i Emil požuri da nastavi tu zdravicu, šta lije?

EMIL SRAC: Ali sve nešto računam... Da ću mirno moći da umrem i za deset-dva'est godina?

Na to društvo živnu, gde je deset-dva'est, tu može da se nategne i na trideset i koju?

EMIL SRAC: Nikola, sinče, obećaj mi sad da ćeš me sahraniti k'o svet... Hteo sam već da se upišem među ove što se spaljuju, ali šta ću ako umrem pa saznam da Bog ipak postoji, i da sam se prevario? Ne bih to sebi nikad oprostio...

Svi uživaju u ismevanju straha od smrti, jedino se Nikola nešto snebiva, kao i obično...

EMIL SRAC: Nikola! Nina moj! Samo bih te molio da mi nađeš grobnicu prema reci, gde je malo vlažnije... Navikao sam na vlagu... Bojim se da bih od suve zemlje mogao navući kostobolju?

Uozbiljio se tek za promil, ali oni koji su ga znali pogodili su da ono što će sad reći više nije šegačenje? Prigrlio je Nikolu i Vašu, a onda je pozvao i Andriju, pokušavši da ih svu trojicu uhvati ujedan veliki zagrljaj...

EMIL SRAC: I da mi obećate! Opela samo kol'ko mora! Kao peršuna u smuđoški perkelt! A onda da mi vas trojica otpevate... Gde god bili... Onu... Znaš koju?

Zadnje pitanje bilo je postavljeno Đuri Slovaku, koji spremno razvuče harmoniku, saživljen s njom toliko da već i uvlači vazduh kad ga i ona uvlači...
tf d Jr ĐURA SLOVAK: „Kad zadnju brazdu zaorem... Po tragu senke rodine...

Procvaće zimsko ružica... Po prvi put te godine...

Naiće studen atarom... Kao regiment oklopni...

i lbjću sama mirna vlat... Kad okopni..."

KKHHHHKHHHHHHjau-JHHffi p

HKŠ

i

EC-3

- 150—

28. EPILOG. SI

E, 194©. (ext. dan)

"" ""

.

.-&

NIKOLA: „ Ja nemam nigdi nikoga... Al moja priča prosta je: Štogod ih manje zavoleš, manje ti njih nedostaje...

Al nisam kadar švindlati... Za sobom skele paliti...

Da silom steknem koga kom ću faliti..."

Dvadeset i jednu godinu kasnije Nikola nastavlja pesmu koja se nije prekidala. U drugom delu strofe pridružuju mu se Andrija i Vaša, pa se sva trojica povlače pred refren, koji prihvataju samo muzikanti, neki ostareli, neki sasvim ostareli, a neki već i zamenjeni mlađima, dečacima, takoreći...

HOR MUZIKANATA: „Obeć'o sam da te neću pominjati...

Bogarati... I sudbinu proklinjati...

Već u grad se preseliti, orcati i veseliti...

Obeć'o sam, srca teška... Obećao... Al, jebešga... "

Sanduk je izdeljan u obliku čamca, izrezbaren rečnim i obalskim motivima, Emil je i u tome pokušao da ostane dosledan svojoj tituli nadčudaka, ali, sudeći po broju ljudi koji su došli da ga isprate, izgleda da nije uspeo da se posvađa sa baš celim svetom?

- 151 - f\,uo i ani mra.

Bivši Mladići prvi prilaze grobu, Vaša uzima grumenčić u ruku i pre ga ispušta nego baca, ali umesto tog grumena zemlje bačenog u raku, u vodu pljuska komad pogače „ za pokoj duše" oko kog se brzo uzmuva jato bucovčića...

Nikola i Andrija gledaju Vašu koji je to izveo, pa onda isto učiniše i njih dvojica, odlomivši po komad ponuđene zadušne pogače, Nikola, naravno, prekrstivši se, a Andrija, manje vičan običajima, prekrstivši se prvo katolički, po navici, a onda brzo i pravoslavno, shvativši da je negde pogrešio, a sve uz onaj isti neodoljivi klipanski osmeh, godinama jedva malo okrnjen...

Na tremu Emilove kućice, nad vodom, za dugim stolom sede uglavnom nepoznati, ili posle toliko godina teže prepoznatljivi ljudi, ta slika mogla bi se naslikati sa tri-četiri boje, tamnocrvenom bojom vina, belom bojom stolnjaka i izlomljene pogače, i jednom tamnom mešavinom teget-smeđe-crne u koju su, manje-više, svi odeveni...

Vaša i Nikola spuštaju se obalom, Vaša mu nešto objašnjava zagrlivši ga prijateljski, i izdaleka to liči na uobičajeni tešiteljski razgovor, ali samo izdaleka, i samo onima koji Nikolu i njegovo uzdržano srce ne poznaju tako dobro kao Andrija, koji ih diskretno prati pogledom, sumnjajući daje u pitanju nešto sasvim drugo?

I zaista, u sledećem momentu Nikola iznenađeno zastaje, osvrće se ka Emilovom čamcu, i odmahuje glavom, Vaša rezervisanim gestom pokazuje da ne želi da se dalje mesa...

Sa vode preko "Anđelke " koja se oglasi svojim prepoznatljivim prigušenim odzvonom, kao i svaki put kad se čun pomeškolji na talasu, sledeći kadar u unšaifu nagoveštava njih dvojicu upesku na obali...

NIKOLA: Ma... Nije valjda stvarno zlatno?

Dugo su sedeli naspram čamca i posmatrali zvono pre nego što je Nikola to pitao. Vaša je samo slegao ramenima, i izraz njegovog lica možda je bio i rečitiji od onoga što je naglas izgovorio...

VAŠA: Sto se mene tiče... Zlatno je... Pa od čega je, daje...

Nikola je i dalje uzbuđen, odmahuje glavom potpuno usporeno, kao daleki odjek onog prvog odmahivanja, pa se na i njegovom licu ocrtava samo začuđenost, kao daleki odjek one p>e - 152—

TK. eia > ani trn.
zapanjenosti...

NIKOLA: I, nisi ga sve ove godine ni zarezao? Bricom, onako ispod farbe? Čisto da se uveriš?

Vaša se osmehnu otkrivši da je možda i pomislio na to, ali i dalje zadržta nadmoćni stav carskog rizničara imunog na zveket dukata i svetlucanje dragog kamenja...

VAŠA: Pa? Da vidim daje ispod farbe nešto žuto? Baš ja razlikujem mesing od zlata, moj Nina... Jedino sam mogao da ga na biciklu odvozam u varoš, pa zamolim zlatara da izađe pred dućan i proceni od koliko je karata to zlatno zvono na mom paktregera?

Napokon se i Nikola osmehnu, pomislivši da bi taj zlatar verovatno bio i zaprepašteniji od njega, no, tad se ponovo snuždi, setivši se zaveta šašavog alasa...

NIKOLA: Eh, jadan ja... Šta lije samo taj moj ujak mislio o meni sve ove godine?

Pogleda Vašu očajno, uzaludno pokušavajući da pronikne i u misli čuvara tajne, ali neko ko o tome nije progovorio dvadeset i šest godina, nije ni sad žurio da se izlaje...

NIKOLA: A živeli smo kao isposnici... Ponekad... Da je založio samo taj ručak...Ne bi morao baš svako jutro raniti pre svih... „Drmusati petlove da zakukuriču"... Luda jedna...

Vaša se odobrovolji prinietivši da Nikolu ne trese ona stara groznica pohlepe, koju godine obično ne lece, nego samo pogoršavaju...

VAŠA: Znaš da je govorio da ni zlato ne donosi sreću? To je prokletstvo sujevernih...

Obično pronađu hiljadu stvari koje ne donose sreću... A ni jednu jedinu koja je donosi...

Nikola ga pogleda slomljeno, nije zaplakao kad je čuo daje Emil umro, nije ni sad, ali bio je đavolski blizu...

VAŠA: Takav je bio Emil Šrac... Podredi život da te izvede na put... A onda ti posakriva putokaze... Imao je on neke svoje „bubice-švabice“, što bi rekao pokojni čika-Verebeš...

Zbog nečeg je uvrteo da se sudbina jednostavno ne može kupiti... Ni za dvanaestak kila zlata...

- J 5 3 - 'f^ao 7 aiii mru.

Nikola je svo vreme vrteo burmu na svom prstu, to mu je bio tik koji bi neko stručniji od Vaše bolje objasnio, ali ga ne bi bolje uočio...

NIKOLA: A ja sam pokušao daje kupim za ovih dvanaestak grama? IT^4!

Vaša ne reče ništa, samo ga potapša po ramenu, ali nije bilo potpuno jasno da li je to saučešće zbog umrlih ili zbog živih ?

NIKOLA: Zna li Andrija... Za ovo?

Vaša odreagova čak pomalo uvređeno, ako tajnu dvojica kriju od trećeg, onda to više nije tajna, nego zavera...

VAŠA: Taman posla... Sad znamo samo ti i ja... I Štukon, dabome...

Pominjanje misteriozne ribe nasmeja ih i ovog puta, kao dečake, i čak se pomalo i trgoše, na iznenadni odjek smeha sa vode, u polutišini parastosa...

VAŠA: Mislio je da je „Anđelka“ posebno ukleta... Čim je navukla grom na austrijsku lađu... I da joj je očito suđeno da ne zvoni ljudima... Nego ribama... Znaš koliko je on verovao u te vradžbine...

Nikola se zamisli, pogotovo što u tom času zvono sablasno plingnu još jednom? Nisu slučajno ostali alasi sumnjali da baš ti zvuči mame ribe u Emilove mreže?

NIKOLA: I, Vaso? Da te čujem... Šta bi ti uradio da si na mom mestu?

Vaša zausti da kaže da su jednom već bili na zamenjenim mestima, pa da nije dobro ispalo, ali to ipakprećuta...

VAŠA: Mani mene... Bolje pretpostavi šta bi Emil uradio? •"IT" ^ ~"

Nikola odmahnu rukom... Cl ^

s> _____V

NIKOLA: On? Ih... Bog zna šta bi on uradio... ()\

Vaša mu se primače u zonu šapata, ovog puta ne odolevši, i zaverenički mu namignu...

sa

m

-154—

VAŠA: Pa, ako Bog zna... Onda bi i ti to mogao nekako saznati?

Jesenje učinila svoje, dani su okraćali kao klipanske čakšire...

Društvo je počelo da se razilazi sa prvim sumrakom, i Nikola je ostao sam na mestu na kom je bio sa Vašom, kako je ko odlazio tako bi mu samo mahnuo, ne uznemiravajući ga više od toga, a poslednji su krenuli Tila i Andrija sa svojom odraslom decom, i Vaša sa troje odraslih i najmlađim Acom...

Nikola je čekao da zamaknu iz vidokruga, a onda je sklopio molitvenik koji je dotle listao, i polako otisnuo nikad zaključavani čamac...

Zaveslao je ka sredini reke, i pustio da ga voda nosi, lagano, Tisa se u tom delu šunja kao da je nešto skrivila?

Nagnuo se do površine, i zajtio reku u šake, pa zagnjurio lice u njih dok mu sva voda nije iscurila kroz prste, a onda duboko udahnuo miris reke koji mu je ostao na dlanovima...

NIKOLA: Oleana... Olenka...

Ustao je i zvono se zaljuljalo, znao je za kim zvoni...

Otkaćio ga je lako (svako je mogao!), i spustio ga u vodu sa dve ruke, potopivši ga potpuno, ne pazeći na rukave. Sačekao je da se sve smiri i ispustio ga u dubinu pažljivo, bezglasno, pomislivši da tako ni novčić bačen u fontanu ne smeš čuti kad bučne, očekuješ li da ti se želja ostvari?

A poželeo je da njegov nesretni ujak dospe u Zemlju Večitog Svitanja, koje je toliko voleo. I da se na Tom Svetu sretne sa onima sa kojima se na Ovom Svetu mimoišao za onu sekundu u koju Večnost najviše voli da se pruruši...

NIKOLA: Večnaja pamnja Emilu Šracu... Rabu Božijem...

Zvono je potonulo suviše brzo da bi ga mogao pratiti pogedom, čak ni po najsunčanijem danu Tisa ne dopušta da se u nju preduboko zaviri, ali treperavi odsjaj kao da se odbio negde od dna, i

tamnozlatna senka očeša mu se o ruku gotovo opipljivo, napravi šaru na površini vode, i kliznu mu niz ruku još jednom, i jošnežnije, kao da se umiljava...

-155—

A. lit j um mi ti

Nikola se prekrsti, što mu je sasvim dobro leglo uz ono što je izgovorio, ali pomalo i uz ono stoje video, i ono što je osetio...

Mogao bi se zakleti da je to bila neka riba, ali u sumrak se ne treba olako zaklinjati, kaže izreka, sumrak je stari prevarant...

Pre će biti daje to samo „Anđelka“, pozivajući na večernje, prepala neku iisnulu rečnu maticu, povijavši je kao mladu golubicu pod same oblake vodenog vilajeta...

Dečak ulicom predvodi malu paradu, lupajući u limeni doboš...

Zlatokos je i nasmejan kao i klinci u koloni iza njega, ima u njegovom držanju neke preigrane gordosti, koja bi se na odraslima odmah objasnila kao oholost, ali Vaši se javio srdačno, ozbiljno, kao oživeli olovni vojničić, i Vaša mu salutira umesto otpozdrava, podigavši sanduk sa bocama vina na otvoreni mali kamionet...

Nikola gleda za četom mnogo zabrinutije, ono što mu smeta na tim deranima su uniforme, dečije, doduše, bele zoknice i kratke pantalone, ali na smeđim košuljama ipak ima suviše obeležja koja baš i nisu detinjasta?

Vaša primeti Nikohn pogled, i lupnu o spoljnu stranu kamioneta dajući mu na znanje da je obavio ukrcaj...

VAŠA: Švapčići, vole da paradiraju... To je Hartvigov unuk... Ne moram ti ni govoriti...

-156—

Nikola zavrte glavom, mali je zaista bio prva kopija svog oca, apotekarevog mlađeg sina, koji je izgledao isto tako kad ga poslednji put video, pre dobrih dvadesetak godina...

NIKOLA: Da... Ali i njihove tate vole da paradiraju... To je ono što me brine... Biće opet rata, moj Vaso... Sve navodi na to...

Sad se Vaša zamisli gledajući za dečacima, ali kod njega to potraja samo onoliko koliko je neophodno...

VAŠA: Pa... Očito onaj prošli nismo odratovali kako treba?

Nikola je u tom ratu učesh'ovao prekratko da bi preuzeo odgovornost, pa se nasloni na suprotnu stranicu vozila, očekujući

nastavak objašnjenja...

VAŠA: Šta me gledaš? Ti si bio nedelju dana u rovu, i dve godine u zarobljeništvu kod braće Rusa, kao da si se sklonio kod rodbine pred regrutnom službom... A tek ja? Monarhija za koju sam vojevao raspala se kao cigljarske tragače... A onda se umešam u revoluciju, pa i tu moji nadrljaju od boljševika... Ako hoćeš nekog da malko sjebeš, samo mene ubaci u njegove redove...

Nikola se uzdržano osmehnu, osmehnuo bi se i potpuno, da nije bilo one psovke? A onda se seti da Vaša dugo nijepominjao Knjeginjinu familiju...

NIKOLA: Nisi ništa čuo za Atamana Danilova?

VAŠA: Ne... I bolje... Ništa što bih čuo ne bi me obradovalo, bojim se... Da je iko živ, odavno bi se javio... Sve su im oteli, njih razjurili, pobili... Ne bi poverovao šta sve svoji mogu da urade svojimima... Sin ocu, brat bratu... Toga ima samo kod nas Slovena...

Nikola se seti kafanske pesme po kojoj se njegov prijatelj oženio miraždzikom, jedinicom, stekavši silno bogatstvo...

NIKOLA: I, nikom ništa? Sva ta zemlja, mlinovi... Niko više ni ne pominje njive, plodne, vinograde...

Zastade, omaklo mu se, ali to ne bi ništa značilo da Vaša nije znao nastavak stiha...

- LJ / - fl ao i uju tni a, VAŠA: Blagorodne? Ne, Nikola... Niko ih ne pominje... Sem tamburaša...

Osmehnuo se nekako gorko, godine su ipak onaj njegov zaštitni podsmesljivi osmeh preradile u ciničan, prezriv maltene...

VAŠA: Čuo sam, dabome... Neka ih... Takav im odgovaram... Da me vide drukčijeg, onda sami sebi ne bi odgovarali... Svako se brani kako ume...

Nikola ostade zadivljen još jednom, lakoćom kojom je Vaša postavljao stvari na svoje mesto, kao da su na poleđini obeležene rednim brojevima?

VAŠA: Nešto su oni tu povezali... Vinograde, sa onih pedesetak mladih čokota što smo ih doneli sa Knjeginjinog imanja? Ovde je filoksera potamanila sve što je vredelo, a pokazalo se daje Burčina Visoravan stvorena za tu sortu grožđa... A ne za onaj žalosni kukuruz što gaje moj pokojni Mitar čela veka sejao...

Lupnu po sanduku natovarenom na vozilo, iz kog su virili luksuzno upakovani grlići boca već nadaleko čuvenog vina...

VAŠA: Ovo možeš piti mirne duše, time nazdravljaju i patrijarsi i kardinali... Vidiš, kod vina je čak i prednost kad nije „kršteno“?

Između prvih zasađenih čokota i berbe od koje je to vino isceđeno nasijalo se sunca i napadalo se kiša, negde u toj prašini, i u toj kaljuzi, i Vasine misli se zaglaviše na trenutak, kao gumene vinogradarske čizme...

VAŠA: Eto... Toliki vinogradi... A stali u bisage dva konja...

Nikola ubaci i torbu u kamionet, obazrivo, da Vaša to ne protumači kao požurivanje...

NIKOLA: Dva... „konja vrana“?

Vaša se zamisli nad još jednim stihom pogrešno prevedenim iz života...

VAŠA: Da, vidiš... Među tim konjima, koje smo usput... Povelili... Bio je i jedan iz carske štale, gardijski, paradni, „Čirgal“ smo ga nazvali, koji je posle pobeđivao triput za redom na i

-158—

jaju trn us

Peštanskom derbiju... U Beču ostavljao drugog i na pedeset-šezdeset metara iza sebe... Samo konj može tako pošteno da zaradi tolike novce kolike je nama dobri Čirgal zaradio...

Otvorio je klaker i doturio ga Nikoli, kucnuti su se kao nekad, pred Verebešovim dućanom...

NIKOLA: Čitao sam u štampi... Vidim: tvoje prezime, žensko ime... Kažem Jelici, ovo mora daje Vasina ćerka?

Vaša se ponosno osmehnu, setivši se iskusnih džokeja koji su sa strahopoštovanjem odmeravali riđokosog devojčurka u crvenom prsluku izvezenom zlatnim koncem...

VAŠA: Da, Nastaška je... Ista njena majka... Nije baš rođena na konju, ali... Nošena je, sasvim sigurno...

Glavnom ulicom njegovih uspomena lagano projaha lepotica, uveliko trudna, sa pletenicom smotanom u punđu, zblažnjavajući sve koji su se tu zatekli više nego što bi to učinila i sama Ledi Godiva...

VAŠA: Ne ume niko da napravi pesmu... O devojci... Jedinici... Koja je „negde“ imala više nego što ovde može i da se izmisli... Imanja... Koja ne mere geometri nego kartografi...

Stada... Koja bi lakše bilo naslikati nego prebrajati... Dukata, zlata... Tri vagona štafira... A samo je skoknula u sedlo, odbacivši sve to kao kaputić u proletnji dan... Okvasila šlingu u Dnjepru, osušila je na vetru... Spavala u senu, brojala zvezde kroz krošnje i imele... Krala kisele jabuke kao Cigančica... Da bi bila s „onim koga voli“...

krene na kraj sveta, nego čak ni da ostane tamo gde je bio? I ne samo da nije imao srca da Niko kao Nikola nije razumeo veličinu te bezuslovnosti, jer on ne samo da nije imao srca da krene na kraj sveta, nego čak ni da ostane tamo gde je bio? I ne ostane tamo gde je bio, nego je čak ipobegao na drugu stranu...

NIKOLA: Pa... Ti bi nekad umeo da napraviš takvu pesmu?

Vaša ga pogleda izazvano?

VAŠA: Nekad? Umeo bih i sad... Ali nemam kome...

U prostor pre poslednje rečenice ubacila se hladna ruka tuge, i nestrpljivo ga povukla od - 159 - /v_ "c idili nad.

šarenog izloga maštanja. Udahnio je prekoredno, kratko, i nakon tog suvog, bezglasnog jecaja, nastavio da diše u svom ritmu, ali je već bio s ove strane stvarnosti...

VAŠA: Da, moj Nina... I tog čuvenog Čirgala, i ona dva ždrepcica na koje je bila natovarena loza, i sve druge... Sve sam ih mogao komotno pogubiti negde usput, pa ne bih ni primetio...

Čitav taj silni miraz stigao je na prvom konju... Vrancu bez bisaga... Koji je nosio moju Jedinušku...

Nije bio od onih koji pognu glavu, ali daje okrene, to je ipak morao...

Da li je suza presahla, ili je uspeo da je zadrži, Nikola nije uspeo da otkrije, jer, na licu je, uglavnom, nije bilo kad mu se ponovo okrenuo?

VAŠA: Eh... Ne smem ni da pomislim... Kad umirem za ovom koju nisam voleo... Šta bih tek radio za „onom koju volim“?

Nikola po prvi put u životu oseti da bi on Vaši mogao pomoći, ali uzalud, nije znao kako to da izvede? Ljudi iz ravnice neke osećaje nespretno potisnu tako duboko da posle ne umeju da ih nađu, kad im iznenada zatrebaju...

NIKOLA: Ma, gde smo ih i pominjali, bitange... To je samo pesma, budalaština... Zafalila im rima, pa stavili tvoje ime? Sve je u njoj pogrešno... Uostalom... Po njima si već i umro?

U Vasinom pogledu još je bilo tamnije nego inače, ali negde iza horizonta ženica već je svitao osmeh, i reci koje je izgovorio pokazao da se trenutak slabosti, bar u njegovom slučaju, sasvim opravdano naziva „trenutak“...

VAŠA: Da, mater im... I kanda su jedino to i pogodili?

Nikola se zamislio pokušavajući da odredi da li je to šala ili zbilja, a ućutao je i Vaša zadovoljan zagonetkom koja mu je pomogla da se izvuče iz tuge u kojoj se nikad nije najbolje snalazio...

No, sve duže pauze između replika učiniše mu se kao pouzdan znak da je vreme za pokret?

VAŠA: Siguran si da nećeš da te odbacim do grada? Otkako je napravljen most, to je čas -160—

A, «o rani ?m-(u posla... Skelom je bliže... Ali njom sad idu samo oni koji ne žure kući...

Taj Vasin dvosmisleni cinizam ponekad je znao itekako da najedi Nikolu, ali ovog puta mu je čak i prijao...

NIKOLA: U pravu si... Ne žurim... A i volim da se vratim istim putem kojim sam došao...

A taj put bio je veoma truckav...

Vaša je vozio polako, vadeći se na boce koje bi povremeno zazveckale, a u stvari mu se nije rastajalo s Nikolom, koji je, na kraju krajeva, i sam priznao da mu se ne žuri...

Naiđoše na ono strašilo-raspeće, i Nikoli se onaj učovečeni Hrist odjednom učini bliskiji nego ikad?

NIKOLA: Eh... Da nam je ova pamet bila...

Vaša ga pogleda kao da je to samo pi~vi deo poslovice, i da iščekuje i njen nastavak, što Nikola konačno ispravno protumači...

NIKOLA: Samo bi nam smetala, jel'? Pa, dabome... Svi bi se gurali na istom putu do sreće... A ovako je svako pošao svojim...

Vaša trubnu čoveku koji je krivdao na biciklu, i koji jedva održa ravnotežu pokušavši da mu odmahne...

VAŠA: Eto... A u stvari se samo treba napiti kao ovaj Milenko, pa šesti na bicikl... Jer na sreću ćeš pre naleteti nego je pronaći...

Nikola se nasmeja i okrete se za lelujavim biciklistom, to baš nije bila dosledna slika sreće na koju je mislio?

NIKOLA: Emil je govorio da sreću moraš prevariti pa umreti pre nego što te napusti... Jer kad spadneš na to daje se sećaš, onda je to sve drugo samo sreća nije ...

Vaša se složi s tim, ali ne potpuno, što mu je bilo veoma vojstveno...

- 161 - \ a-iium mriix VAŠA: Pa, jes'... Mada mislim daje Emil to malo precenjivao... Kao i mi... Pomenuli smo je od juče stotinu puta... A sreća je ipak samo jedna od sluškinja sudbine...

U daljini se pojavi znak za skelu, i Nikola po navici pogleda na sat, što mu nije puno vredelo, jer Rada Skeledžija nije imao tu naviku...

NIKOLA: A sudbina je u rukama čovekovim...

Vaša na ovu primenjenu propoved odreagova rezervisano, pazeći da pred rastanak slučajno ne zazvuči svađalački ili bezbožnički...

VAŠA: E, to ćemo se teško dogovoriti... Emil je, uostalom, svet posmatrao sa vode, ti ga posmatraš s neba, a ja sa zemlje... Nije ni čudo da iz mog ćoška to izgleda upravo suprotno...

Nikola to simultano prevede...

NIKOLA: Čovek je u rukama sudbine? O, to mi deluje nekako suviše... Sudbinski?

Nasmejaše se obojica, upravo u času kad Vaša zaustavi kamionet, istog časa ugasiivši motor...

VAŠA: Kako je onda nesretnog Rezančeva ubo stršljen u grudi kad se vratio kući, a onolika zrna ga promašila? Sačekalo ga celo selo, sačekala ga njegova Ruska, ali sačekao ga i stršljen... Pod kruškom, nad Ruskom... Sve se rimuje... Sem stršljena, proklet daje...

Nikola pokušava da to ublaži, ni sam ne znajući zašto, on je za Rezancem žalio barem koliko i Vaša, ako ne i više ?

NIKOLA: Znam... Ali taj stršljen je mogao svakog ubosti...

VAŠA: Tačno... Samo, malo ko bi od toga umro... Ali Borisa Rezanac je na prsima imao taj kobni beleg... Koji mu je ostavio neki rani mraz...

Izađoše iz kamioneta u toku poslednje rečenice, i Nikola se samo osvrnu ka skeli na suprotnoj obali, a onda upitno ka Vaši...

- 162—

f\ fn 7 mit ?m d-x

NIKOLA: Rani mraz?

Vaša se nasmeši lupivši vratima, i svirnu skeledžiji, pa tek onda progovori...

VAŠA: Eto, vidiš da ne vredi, pozaboravljao si i ono malo ratarskog što si znao...

Nikola prihvati svoju torbu, a Vaša ponese sanduk sa vinom ka sklepanom pristaništu...

VAŠA: Rani mraz, moj prijatelju... Padne tako po mladim vočkama... Po tek niklom žitu...

Po čokoću... Nežno, kao čipkani veo... U snu... Da ni ne primetiš... I odredi im sudbinu... Da cvetaju a ne rode... Uvenu... Ili da ponesu kao nikad, ako mu se odupru... Nekom pelen, nekom struk bosilja, nekog kazni, nekog blagosilja, kažu stari paori...

Skela se žurno primicala, Radoslav nije imao puno mušterija u zadnje vreme, a još je i prepoznao Vasin kamionet, između ostalog i po tome stoje bio jedini u okolini...

Vaša je bio korak ispred, kao i obično, i Nikola ga nenadano povuče za rame ne mogavši da čeka sledećih četvrt veka da bi saznao ono što ga muči...

NIKOLA: Vaso... Jesi lije video? Ikad?

Vaša ga pogleda, ne toliko iznenađeno koliko se moglo očekivati, odustavši posle kratkog razmišljanja od suvišnog potpitanja. Od nekog ko Njeno Ime nije izgovorio ni pred kim tolike godine, ni ovog puta to ne bi bilo lepo zahtevati?

VAŠA: Ne... Njega sam sreo, jednom... Na trkama, u Šiofoku... Vratili su se, čim je proglašena Jugoslavija, na imanje Nađ-Mandićevih, negde pokraj Kesthelja... Čerka im je prava lepotica, imaju još dva dečaka, zdravi su, reče ini, sretni, veseli... On je nekakav županijski načelnik, ona pomalo podučava francuski... Ali, ne... Video je nisam...

Nikola prisloni molitvenik na grudi, pokušavajući da prepozna da li mu je laknulo ili mu je još tele, ali i posle gotovo pola minuta mogao je jedino da odredi da mu je negde između...

Vaša ga je ostavio na miru, ako je to bio mir, i jedino gde je mogao da gleda a da ga ne omete bila je skela, na kojoj se Rada Skeledžija već počeo osećati nelagodno, pomišljajući da je nešto zgresio čim ovaj ne skida pogled sa njega?

- 163 - T\jiv rani im iu Vasa utrapu sanduk skeledžiji čim skela pristade, i tutnu mu nešto u ruku, ovaj poslušno klimnu i požuri da smesti paket na najsigurnije mesto, koje na potpuno praznoj dereglji i nije bilo tako teško pronaći kao što je on to pokušavao da predstavi...

VASA: Radoslav će te povesti do autobusa... Kaže da nećete čekati duže od dvadesetak minuta...

Nikola zahvalno klimnu skeledžiji, kao da ovaj nije i preplaćen za to što će učiniti, ali zastade rešivši da kocku zavrti još jednom na ovoj obali svog malog Rubikona...

NIKOLA: Vaka... Pa... I ti sije voleo... Priznaj...

Za razliku od njega, Vasa je na tu pomisao mogao i da se osmehne...

VASA: Hej? Otkud sad to? Brdo peska iscurilo je od onda iz peščanih satova... Ne teraj me da se pentram na tu planinu ovako mator...

Nikola ga je gledao nekako molećivo, očajno, kao da je to pitanje koje se srne postaviti samo jednom u životu, i Vasa se potrudi da svoj nonšalantni izraz donekle uravna u tu za njega preteranu ozbiljnost...

VASA: Vidi... U nekog se zaljubiš, ali ne dospeš da ga voliš... Posebno kad si mlad...

Rada Skeledžija se upinjao da zaustavi skelu koju je već odgurnuo, ali u Nikolinim obrvama ocrta se veliki znak pitanja, i on kao da se izvini Vaši što gaje uhvatio u grešci...

NIKOLA: Zaljubiš se... Ali ga ne voliš? Zar to nije... Isto?

Vasa uzdahnu, kao profesor koji pokušavajući da objasni đaku teoremu otkriva da ovaj nije najbolje savladao ni tablicu množenja...

VASA: Ne znam... Meni nije... Zaljubiš se, jer... Je to tebi potrebno... A voliš... Jer je to potrebno nekom drugom... Ne misliš? Jedno je kad čezneš za nekim ko je daleko... A drugo kad čezneš za nekim koje kraj tebe... Tek onda je to...

Pokret koji je učinio mogao je svašta značiti, ali ponajpre se vrteo oko čarolije? Skela se

- 164—

rv_rtc rani mru.

utom ipak nekako ote svom krotitelju, što Nikola još jednom iskoristi za rastanak bez zagrljaja i poljupca, uskočivši na nju, i uzdržano maknuvši rukom tek kad se bezbedno odvojila od obale...

NIKOLA: Pozdravi sve! Vidimo se uskoro!

Vaša podiže ruku i zadržaje u vazduhu, kako on to već čini...

VAŠA: Važi... Vidimo se... Ili ne? Jedno od ta dva...

Ono što je Nikoli uvek bilo najlepše kod čamca ili skele, i šio mu je od svega iz detinjsh'a jedino, a samim tim i najviše nedostajalo, bila je ta potpuna tišina plovidbe. Naslonio se na ogradu i zagledao u nedokučivu strukturu vode, ot\>orivši Sveto Pismo kao da bira molitvu primerenu tako kratkom putovanju na koje je krenuo...

NIKOLA (off): Novi Zavet je pun skrivenih tajni, govorio je Vladika Aurelijan kad god bi me zatekao s ovom knjigom u ruci... Pa, sad... Nije ih baš prepun... Ali postoji najmanje jedna... Tu negde između Mateje i Luke...

SKELEDŽIJA: Jesi'l ga pitao za onu pesmu, Nikola? Šta veli?

Nikola odavno nije bio tako blizu da izgovori onu krunsku srpsku psovku koju je Rada neosporno zaslužio, ali dugogodišnji trening uzdržavanja od ljudskog pomogao mu je da se to skoro ni ne prime ti...

NIKOLA: Nisam, a i ne treba... Nije to pesma o njemu, Radoslave... Vaša Ladački nije ime čoveka... To ti je pre... Ime sudbine...

Radoslav, naoštren na spletkarenje, pred tim recima ustuknu kao pred dahom pijanca...

SKELEDŽIJA: A, jel'?

Žila na čelu k\>arila je utisak razumevanja koji je pokušao da formira na licu, to što je čuo bilo mu je, otprilike, tako jasno daje odustao od svega što je naumio da pita, povukavši se u najudaljeniji mogući ugao...

- 165 - T\ ac 7 (uui mi ax Nikola se vrati svom molitveniku dajući na znanje da ni njemu nije do razgovora, i prevrnu list, dva, otkrivši konačno i radoznanom objektivu iskrzanu fotografiju Male Vidre i njega sa one predratne promenade...

Sklopivši korice pažljivo, osta još neko vreme zagledan u deo reke koji je knjiga dotle pokrivala, i tek tada shvati da se gleda oči u oči sa neobičnom ribom sa ljudskim pogledom, koja lagano preigra telo potpuno na jednu, pa na drugu stranu, netremice ga posnitrajući, a

onda mu mangupski namignu i, kormanivši repom, nestade pod skelom...

On šokirano odstupi od ograde, ne usuđujući se da zaviri u dubinu, pa se seti Vaše i uzbuđeno poče da kažiprstom pokazuje ka vodi, na šta se ovaj izdaleka samo čudno osmehnu, prstom preko usana dade mu znak da ćuti, i namignu mu gotovo isto onako kao što je to maločas učinila i ona riba, šta lije već?

Nikola skamenjeno klimnu glavom, i nastavi da gleda za Vašom i kad on, hitnuvši neki kamičak što je dalje mogao, sav u toj auri dečaka, okrete leđa i tromo se uputi ka dobni, osvrćući se tu i tamo da bi bacio u vodu još poneki grumen koji bi pokupio usput...

NIKOLA (off): Kažu da osetiš kad nekog dragog vidiš poslednji put... Ja to tad nisam osetio, čak ni kao slutnju, ni kao najprikriveniji nagoveštaj, ali... Sledećeg proleća je novi rat zašenučio i našim poljima, ispreturajući opet i granice i ljude, u svom tom džumbusu i neki stihovi iz one pesme prebegli su u stvarnost, i... Otad više nisam video Vašu Ladačkog...

Dok on to priča, kadar bira najlepše detalje ravnice, lepše i slikovitije nego što to može da se nabroji, i zaustavlja se negde u pomahnitalim jesenjim stratokumululusima...

NIKOLA (off): Što ni slučajno ne znači da više nikad ni neću...

Kreće violina, odjavna špica, spot čitave pesme...

I kraj...

iiiiiiiiiiii.....

Kao rani mraz...

scenario za dugometražnu igranu baladu Đ. Balašević

izdavač

2 - Novi Sad

za izdavača

Olivera Balašević, generalni menadžer korektura, slog & prelom,
design, copynght štampa

DANIEL PRINT, Novi Sad CIP — Katalogizacija u publikaciji
Biblioteka Matice Srpske, Novi Sad 821.163.41-312.7

BALAŠEVIĆ, Đorđe

Kao rani mraz—:(Nikolina priča o Vaši Ladačkom—) : scenario za
dugometražnu igranu baladu / Đ. Balašević Novi Sad : Salavka,
2005 (Novi Sad : Daniel Print).-

165 str.: ilustr.; 25 cm ISBN 86-909499-0-9

COBISS.SR-ID 217687559